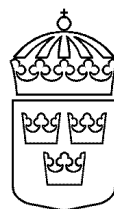

Riksdagens protokoll

2003/04:80

Onsdagen den 10 mars

Kl. 09.00 – 16.38

Protokoll
2003/04:80

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 4 mars.

2 § Meddelande om statsministerns frågestund

Ett meddelande om statsministerns frågestund *torsdagen den 18 mars kl. 14.00* hade delats ut till kammarens ledamöter.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2003/04:79 till lagutskottet

2003/04:80 till näringsutskottet

2003/04:83 till trafikutskottet

Motioner

2003/04:So14–So17 till socialutskottet

2003/04:Fi16 till finansutskottet

4 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 4 mars

KU9 Författningsfrågor

Punkt 3 (Antalet riksdagsledamöter)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

244 för utskottet

47 för res. 1

1 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 40 fp, 26 kd, 25 v, 16 c, 13 mp

För res. 1: 46 m, 1 c

Avstod: 1 s

Frånvarande: 19 s, 9 m, 8 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Christer Erlandsson (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 5 (Monarkins avskaffande)

1. utskottet

2. res. 2 (v, mp)

Votering:

242 för utskottet

44 för res. 2

6 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 46 m, 32 fp, 26 kd, 16 c, 2 mp

För res. 2: 1 s, 7 fp, 1 kd, 25 v, 10 mp

Avstod: 4 s, 1 fp, 1 mp

Frånvarande: 19 s, 9 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Punkt 6 (Bekännelsekravet i successionsordningen)

1. utskottet

2. res. 3 (v, fp, mp)

Votering:

214 för utskottet

76 för res. 3

2 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 46 m, 26 kd, 1 v, 16 c, 1 mp

För res. 3: 39 fp, 1 kd, 24 v, 12 mp

Avstod: 1 fp, 1 c

Frånvarande: 20 s, 9 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 11 (Redovisning av anslaget till hovstaten)

1. utskottet

2. res. 8 (m, c)

3. res. 9 (kd)

Förberedande votering:

66 för res. 8

27 för res. 9

199 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Huvudvotering:

201 för utskottet

63 för res. 8

28 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 40 fp, 25 v, 13 mp

För res. 8: 46 m, 17 c

Avstod: 1 s, 27 kd

Frånvarande: 20 s, 9 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Sonja Fransson (s) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Prot. 2003/04:80

10 mars

Punkt 12 (Behörighetskrav för statsråd)

1. utskottet

2. res. 10 (v, fp, mp)

Votering:

216 för utskottet

77 för res. 10

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 46 m, 1 fp, 27 kd, 17 c

För res. 10: 39 fp, 25 v, 13 mp

Frånvarande: 19 s, 9 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Karin Pilsäter (fp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 20 (Domstolarnas konstitutionella ställning)

1. utskottet

2. res. 12 (fp)

Votering:

207 för utskottet

40 för res. 12

46 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 27 kd, 25 v, 17 c, 13 mp

För res. 12: 40 fp

Avstod: 46 m

Frånvarande: 19 s, 9 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU8 EU-prioriteringar för att nå miljömålen

Punkt 1 (EU:s miljöregler)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

161 för utskottet

46 för res. 1

87 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 25 v, 1 c, 10 mp

För res. 1: 46 m

Avstod: 40 fp, 27 kd, 16 c, 4 mp

Frånvarande: 19 s, 9 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Gunnar Goude och Ingegerd Saarinen (båda mp) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 7 (Prioriterade områden i EU-arbetet)

1. utskottet

2. res. 4 (kd)

3. res. 5 (v)

4. res. 6 (c)

Förberedande votering 1:

25 för res. 5

17 för res. 6

249 avstod

58 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Förberedande votering 2:

27 för res. 4

25 för res. 5

242 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

225 för utskottet

27 för res. 4

42 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 46 m, 40 fp, 14 mp

För res. 4: 27 kd

Avstod: 25 v, 17 c

Frånvarande: 19 s, 9 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU11 Riktlinjer för genomförande av EG:s direktiv om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser

Punkt 2 (Antalet fördelade utsläppsrätter)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

Votering:

181 för utskottet

46 för res. 2

67 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 1 fp, 25 v, 17 c, 13 mp

För res. 2: 46 m

Avstod: 39 fp, 27 kd, 1 mp

Frånvarande: 19 s, 9 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Punkt 4 (Principer för fördelningen)

1. utskottet

2. res. 6 (fp, kd, c)

Votering:

210 för utskottet

84 för res. 6

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 46 m, 25 v, 14 mp

För res. 6: 40 fp, 27 kd, 17 c

Frånvarande: 19 s, 9 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU5 Fastighetsrättsliga frågor m.m.

Punkt 1 (Jordförvärvslagen)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet
2. res. 1 (kd, c, mp)

Votering:

229 för utskottet

58 för res. 1

7 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 39 m, 40 fp, 25 v

För res. 1: 27 kd, 17 c, 14 mp

Avstod: 7 m

Frånvarande: 19 s, 9 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 2 (m)

Votering:

192 för utskottet

46 för res. 2

56 avstod

55 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 40 fp, 25 v, 1 c, 1 mp

För res. 2: 46 m

Avstod: 27 kd, 16 c, 13 mp

Frånvarande: 19 s, 9 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Punkt 2 (Förvärv av permanentus för fritidsändamål)

1. utskottet
2. res. 3 (kd, m, fp)

Votering:

152 för utskottet

112 för res. 3

30 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 1 kd, 25 v, 1 mp

För res. 3: 46 m, 40 fp, 26 kd

Avstod: 17 c, 13 mp

Frånvarande: 19 s, 9 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Rosita Runegrund (kd) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 7 (Expropriationsersättning)

1. utskottet

2. res. 10 (v)

Votering:

269 för utskottet

25 för res. 10

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 46 m, 40 fp, 27 kd, 17 c, 14 mp

För res. 10: 25 v

Frånvarande: 19 s, 9 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Prot. 2003/04:80

10 mars

Punkt 11 (Länsindelning)

1. utskottet

2. res. 12 (c)

Votering:

274 för utskottet

19 för res. 12

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 46 m, 38 fp, 26 kd, 25 v, 14 mp

För res. 12: 1 fp, 1 kd, 17 c

Frånvarande: 19 s, 9 m, 9 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

5 § Vissa frågor om regional utvecklingspolitik

Föredrogs

näringsutskottets betänkande 2003/04:NU9

Vissa frågor om regional utvecklingspolitik.

Vissa frågor

om regional

utvecklingspolitik

Anf. 1 ULLA LÖFGREN (m):

Herr talman! Vi har sagt det förut men det tål att upprepas: Inga åtgärder inom den regionalpolitiska utvecklingspolitiken kan kompensera ett bristfälligt näringsklimat. Det gäller både det nationella näringsklimatet och det lokala.

När det gäller det lokala näringsklimatet har kommunerna ett stort ansvar att se till att inte kommunen själv tar i anspråk delar av eller hela den marknad som bättre sköts av privata aktörer.

Vad gäller det nationella näringsklimatet är det viktigt att lagar och regler tar hänsyn till att 99,2 % av Sveriges företag räknas till småföretagen. Till dessa kommer drygt 158 000 jordbruksföretag, även de småföretagare.

Soloföretagen, det vill säga företag som saknar anställda, utgör 69,5 % av företagen. Cirka hälften av de företagen är mindre aktiva i den bemärkelsen att företagaren lägger ned mindre än en halvtidstjänst i

företaget. Jag har inte hittat några siffror på hur det ser ut i glesbygden, men en inte alltför djärv gissning säger att antalet singelföretagare är proportionellt högre i glesbygd än i tätort. Andelen småföretag är det definitivt. I Bjurholm, Sveriges minsta kommun, har exempelvis 100 % av företagen färre än 20 anställda.

Det är med detta förhållande som bakgrund, att nästan 100 % av företagen är småföretag, som näringspolitiken borde utformas. Socialdemokraterna har av tradition utformat näringspolitiken för de resterande 0,8 procenten av företagen. Inte märkligt då att det har blivit så fel eller uppfattas så fel av småföretagen och att man känner att attityden mot småföretag inte är god.

Herr talman! En Demoskopundersökning från förra året visar exempelvis att småföretagarna känner sig maktlösa inför myndigheterna. Åtta av tio småföretagare ansåg att små företag behandlas sämre än stora företag av myndigheterna.

Det må vara rätt eller fel; resultaten från undersökningen visar på ett långsiktigt problem för tillväxtklimatet. De visar att regler kan se likadana ut i lagboken, men i praktiken är det de enskilda tjänstemännen som härskar över hur de ska tillämpas. Byråkraterna är de dolda makthavarna, och de har fått ett gigantiskt inflytande över hur det svenska näringslivet mår. Detta märks inte minst i hur lagar tillämpas på olika håll i landet.

Miljöbalken är ett exempel på en lag där tillämpningen på grund av enskilda tjänstemäns tolkning kan skada näringslivet i en hel region. Vi kan också se regionala skillnader i exempelvis nedläggningstakten för jordbruksföretag.

En viktig lösning är att förenkla de regler som finns så att de blir tydliga och förutsägbara. Ingen ska kunna tvivla på att tjänstemännen följer lagstiftarens intentioner. Ingen ska kunna tvivla på att konkurrenten i grannkommunen eller grannlandet inte får ett annat besked än man själv.

Herr talman! Den nya förmånsrättslagen som trädde i kraft den 1 januari i år är ytterligare ett hot mot regional utveckling. I samband med att förmånsrättslagen ändrades gjordes inga förändringar i banklagen, vilket innebär att befintliga krediter skulle sakna fullgod täckning efter 2004. Förändringen innebär i praktiken att kreditgivarna redan före lagens ikraftträdande började agera för att motverka den förändrade lagstiftningens effekter.

Differensen i kraften på kreditmässiga säkerheter uppgår enbart i Västerbottens län till ca 1 ½ miljard kronor. Resultatet är att affärsfastigheter i glesbygd närmast betraktas som värdelösa i bankernas ögon.

Grand Arctic Hotel i Övertorneå kostade 65 miljoner kronor när det byggdes 1990. Hotellet, som anses vara ett av Norrlands finaste, värderas nu till 0 kr av Handelsbanken. Var och en kan inse att det innebär problem för företagen, för orten och för utvecklingen inom det området.

Även välmående företag som går så bra att de behöver expandera sin verksamhet får problem. Kraven på ökad säkerhet för redan befintliga lån, alternativt krav på återbetalning av lån, ger inget utrymme för att erhålla lån till nya investeringar. Affärsfastigheter i glesbygd värderades redan innan förmånsrättslagen förändrades mycket lågt. Nu har bankerna inlett en process där de går igenom företagssäkerheterna, och de gör samma operation som med fallet Grand Arctic Hotel, det vill säga att värdera fastigheterna till noll eller nästan noll. Därmed krävs nya säker-

heter. Eftersom bostadsfastigheter är lågt värderade i glesbygd återstår för många företagare inte annat än nedläggning eller konkurs. De som ändå överlever blir oftast hänvisade till leasing och factoring, som är ett dyrare alternativ.

Herr talman! Kapitalförsörjningen är av central betydelse för den regionala utvecklingspolitiken liksom för näringspolitiken i stort. Trots att problemen varit uppenbara i flera år har regeringen inte vidtagit några åtgärder. Snarare har problemen förvärrats, som jag pekade på när det gäller konsekvenserna av den nya förmånsrättslagen.

Herr talman! Det finns alltför många politiska beslut som utgår från att Sverige, ja, hela Europa, ser ut på samma sätt som i Mälardals- eller Brysselområdet. Framtidens politik måste utgå från de olika regionernas egna förutsättningar. Det är i det sammanhanget också viktigt att understryka att beslut bör fattas på rätt nivå. Med rätt nivå menar jag så låg nivå som möjligt. En nationell lagstiftning som definitivt inte utgår från olika regionala förutsättningar är strandskyddslagen. Den bör snarast ändras för att underlätta utvecklingen för landsbygden.

Herr talman! Jag vill säga några ord om de regionala tillväxtprogrammen. Även där tycker vi att det är viktigt att de förankras så långt ned som möjligt, det vill säga på lokal nivå. Där så är möjligt ska man på lokal nivå få ett inflytande över själva förvaltningen. I Ammarnäs i Västerbotten har man från lokal nivå tagit initiativ till lokal förvaltning. 65 % av ytan inom Sorsele kommun är naturreservat. Därmed utövar länsstyrelsen förvaltningen. Men från ortsborna, företag och kommun har man tagit initiativ för att få lokal förvaltning. Det är ett bra sätt för att få tillväxt även i glesbygden, det vill säga föra ned makten så långt som möjligt till folket.

Herr talman! Därmed vill jag också yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 2 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Betänkandet innehåller de facto inte särskilt många nyheter, och jag tänkte därför försöka spara på kammarens tid och inte använda mina åtta minuter.

Rubriken är ”Regional utveckling”. Dessvärre tycker jag att det på många ställen i Sverige i stället är fråga om regional avveckling. Ett exempel är att Rikstrafiken för vår del av Sverige, det inre Lappland, har bestämt att man ska upphandla mindre trafik än nu. Det är katastrof för bland annat turistföretagen. Ett annat dåligt beslut, som tyder på att man vill avveckla stora delar av Sverige, var när regeringen bestämde att man skulle lägga den nya EU-myndigheten i Stockholm och inte i Umeå, som visserligen inte är glesbygd men som har en otroligt stor betydelse för det omgivande landet. Jag beklagar att det här sker.

Reservation 2 handlar om de regionala tillväxtprogrammen. De är väl bra på många sätt. När vi för några år sedan behandlade denna fråga i vårt parti tittade vi mycket på det franska systemet – där man skickar med pengar. Enligt min och Folkpartiets mening vore det bättre att ha en ordentlig finansiering om det nu ska vara den typen av verksamhet. Som jag kan bedöma det hela i mitt eget län är det många som är med, kommuner, landsting och företagsorganisationer, men de små företagen har inte tid att vara med vid partnerskapsmöten och annat. Det betyder också att de får en liten del av de medel som finns. Det finns mycket att göra.

Prot. 2003/04:80

10 mars

*Vissa frågor
om regional
utvecklingspolitik*

Kapitalförsörjningen är, som både Ulla har nämnt och reservationen säger, ett stort problem. Redan när vi jobbade i regionalpolitiska utredningen för tre och ett halvt år sedan sade vi att detta måste ses över. Dessvärre har detta skjutits framåt. Det utreds och det tittas: "Man tittar på frågan." Det hjälper inte särskilt mycket. Lyckligtvis finns det på en del ställen i landet kreditgarantiföreningar som har kommit till på initiativ av Företagarna, Almi och andra. I vårt län har man fått ihop över 800 personer som har lagt 5 000 kr vardera. Det blir 4 miljoner, vilket är mycket. Men det behövs bättre statliga kreditgarantier, och jag hoppas att utredningen ska gå fort.

Jag yrkar bifall till reservation nr 3. Jag står bakom andra reservationer där vi finns med, men jag ska inte yrka bifall till dem. Jag tycker inte att vi behöver votera om allt.

I reservation 5, där också samtliga borgerliga partier finns med, trycker vi på det ganska självklara att tillväxten i Sverige är beroende av vad som sker i regionerna, inte av det som bestäms i Stockholm, i Riksdagshuset och i Rosenbad. Det är viktigt att lokala och regionala organ får vara med och fatta beslut. Det har också Ulla berört, och jag behöver inte gå in på det speciellt mycket. Det här är något som vi i vårt nu några år gamla folkpartiprogram *Bo där du vill* har tryckt mycket på. Det är viktigt med en fungerande helhet, en fungerande infrastruktur och så vidare, men det är viktigt att flytta ned besluten om sådana frågor som inte måste beslutas i Stockholm till det lokala och regionala planet. Där hoppas jag att det blir en bra utveckling.

Sist är det frågan om lokalisering av statliga myndigheter. Vi har en särskild motivreservation från Moderaterna och Folkpartiet. Vi är inte nöjda med det som sker nu. Den EU-myndighet jag nämnde är visserligen inte statlig verksamhet men det är offentlig verksamhet. Det är bedrövligt att regeringen inte orkar se längre än till Stockholms tullar.

I övrigt kan jag trycka på vad gäller statlig verksamhet att tingsrätter, skattemyndighet, polis och annat måste få finnas kvar inom rimliga avstånd från där människor bor. Det är inte särskilt bra på vissa ställen, och många hot finns.

Jag nöjer mig med detta, herr talman. Jag yrkar bifall till reservationen 3, och i övrigt står jag bakom våra reservationer.

Anf. 3 LARS LINDÉN (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2.

Vi debatterar nu återigen regional utvecklingspolitik. Jag säger som Yvonne Ångström att Socialdemokraternas politik snarare leder till avveckling än regional utveckling av landsbygd och glesbygd.

Så länge Sverige har betydligt färre människor som anser det mödan värt att starta företag, så länge Sverige har betydligt färre företag som anser det mödan värt att låta sina företag växa – allt jämfört med de flesta övriga OECD-länder – så länge kommer vi att ha problem att få konungariket Sverige att utvecklas på ett sunt och bra sätt. Så länge kommer vi att sakna en tillräcklig tillväxt i landet. Utan tillväxt kommer vi att ha problem med en regional positiv utveckling i landsbygd och glesbygd. Har patienten uppenbarligen fått fel medicin och blir sämre och sämre av behandlingen inser all klok personal att man måste sätta in nya åtgärder, nya metoder. Men regeringen och dess stödpartier verkar tro att fel medi-

cin kan kompenseras genom att öka dosen. Det är sällan det lyckas. Man fortsätter att dutta ut bidrag efter bidrag med liten träffsäkerhet och inte sällan med konkurrenssnedvridande biverkningar.

Socialdemokraterna uttalar i detta betänkande att den arsenal av stödformer som i dag finns inom regionalpolitiken måste finnas kvar. Man påstår att enbart generella åtgärder inte räcker. *The same procedure as last year. The same procedure as every year.* Trots att vi år efter år kan konstatera att regionalpolitiken ger dåligt utbyte fortsätter man i samma spår.

Envis blir aldrig vis – så lyder ett gammalt ordspråk. Men det är nog inte bara envishet. Det är oförmågan att till fullo förstå. Det handlar om att förstå de tusentals entreprenörerna i varje län ute i landet, förstå att det *är* den generella näringslivspolitik i Sverige som skapar de flesta av våra problem.

Det är så illa i Sverige i dag att när Dagens Industri i måndags skrev om investeringsviljan bland småföretagare betecknade man det som positiva signaler när 31 % av småföretagen tror att man kommer att öka investeringarna i år jämfört med 2003, trots att mer än dubbelt så många, 63 %, tror på minskade eller oförändrade investeringar.

Det räcker faktiskt bara att se vad som har hänt de senaste dagarna. Då får man exempel på exempel på att Sverige och dess regering håller på att gräva sin egen grav.

Nu när Socialdemokraterna har fått stora EU-utvidgningsfrossan vill man också se över F-skattsedeln och eventuellt försvåra för entreprenörer att få F-skattsedel – åtminstone för entreprenörer från andra länder.

Det här är företagarnas körkort, som eventuellt ska bli svårare att få och behålla i framtiden. Utan det dokumentet kan man inte göra affärer. Men när nu Socialdemokraterna vill försvåra för våra nya EU-bröder i öst att fullt ut, från den 1 maj, vara EU-medborgare, genom att fega och införa övergångsregler, räknar man med att fler kommer att försöka söka jobb i Sverige som egna företagare. Man är alltså beredd att försvåra för 650 000 svenska F-skattsedelsinnehavare för att göra det mindre attraktivt för ett fåtal utländska företagare. Man är redo att försämra företagsklimatet än mer i landet. Det är för mig obegripligt och korkat, helt enkelt.

Det finns i dag 1 000 utländska företagare med F-skattsedel i Sverige, jämfört med 650 000 svenskar. Tala om att skjuta mygg med kanoner!

De som vill hit och arbeta i Sverige från de tio nya EU-länderna är enligt undersökningar i huvudsak unga, ogifta och högutbildade. Det är obegripligt att regeringen vill försvåra för dessa människor. Det här sker i tider när vi redan i många branscher har stor brist på arbetskraft.

I ett land som behöver få fler att komma i arbete och betala skatt vill regeringen bygga hinder för arbetskraftsinvandring. Det är för mig obegripligt. Det ska bli intressant att se hur många plakat med texten ”Solidaritet, Broderskap och Jämlikhet” som kommer att finnas i Socialdemokraternas förstamajtåg i år.

Om vi ska få tillväxt och regional balans i landet genom den framgångsrika forskning som bedrivs på många håll i Sverige behövs det nya företagare. De företagarna kliver fram på arenan först den dag de upplever att de bor i ett Sverige med ett positivt företagsklimat, där det är

Prot. 2003/04:80
10 mars

*Vissa frågor
om regional
utvecklingspolitik*

mödan värt att starta och driva företag. Den dag man ser detta Sverige växa fram kommer svensk regionalpolitik i stort sett att kunna avvecklas.

I dagsläget ser det ut som om vi behöver byta regering för att kunna få se den här förändringen. Det räcker inte att som s, v och mp *prata* om tillväxt. Man måste också genomföra den.

Att nu Socialdemokraterna, trots det jag nu kritiserat, vill fortsätta i stort sett i samma hjulspår med sin regionala utvecklingspolitik kunde man ha förstått om man i backspegeln hade kunnat se att det hade varit lyckat. Men det vi ser är rader av år med en halva-landet-ska-dö-politik. Ja, tyvärr är det så illa att man snart kan säga att det är en hela-landet-ska-dö-politik.

Herr talman! Kreditgarantiföreningar börjar växa fram i Sverige. De kommer att få en allt viktigare roll att spela för lands- och glesbygden. Även om s inte bifaller de fyra borgerliga partiernas yrkande på den här punkten uttalar man ändå en positiv inställning till företeelsen. Det är trevligt, men som vanligt är tydligen vackra ord viktigare än handling.

Förutom kreditgarantiföreningarnas stora betydelse i fråga om att möjliggöra för företagare i glesbygd att få krediter vill jag påpeka en annan väl så viktig aspekt på de här föreningarnas betydelse.

De här föreningarna blir oftast ett lokalt nätverk som inte bara hjälper företagarna att få krediter, utan de blir en form av bollplank eller informell styrelse för den lille företagaren där han kan få råd och uppmuntran i sin verksamhet. Som företagare är man oftast väldigt ensam. Det är min personliga erfarenhet som företagare i 25 år.

En klapp på axeln, ett gott råd från en dylik förening, kan vara det som avgör om företagaren ska våga bygga ut eller våga anställa fler. De här föreningarna borde vi kanske titta mer på, och vi borde fundera på om vi inte ska sätta mer kraft bakom detta så att fler växer fram.

Herr talman! Tillväxt och regional utveckling skapas inte genom att statsministern 10–15 gånger i regeringsförklaringen förklarar hur viktig tillväxten är om talet inte följs upp av konkreta handlingar. De handlingarna lyser tyvärr med sin frånvaro. Så länge tillväxtklimatet, företagsklimatet, i Sverige är arktiskt hjälper det inte att regeringen springer runt med tusen vattenkannor och försöker att få hela landet att växa. De goda intentionerna fryser till is i det här klimatet.

Det är möjligt att Socialdemokraterna med Runeberg en dag kommer att få utropa: Jag såg en här som frös och svalt och segrade tillika.

Men det fälttåget har redan orsakat oss alltför stora förluster. Risken är tyvärr att vi slutligen förlorar hela landet.

Vi kristdemokrater längtar efter solen och värmen och ett nytt klimat. Vi vill göra allt för att få uppleva det här. Vi längtar efter att få skapa det företagsklimat som kan ge ett blomstrande näringsliv, ett klimat som får isen att smälta och ger hela Sverige förutsättningar att utvecklas.

Måste vi vänta till 2006 innan de här förändringarna ska kunna ske? I dag är det många svenskar som ställer sig den frågan.

Anf. 4 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 4 och reservation 7.

Vänsterpartiet ser det som en självklarhet att alla människor ska kunna välja var de vill leva och bo och arbeta. Det gäller såväl unga

barnfamiljer och ensamstående som invandrade och äldre. Hela landet ska vara tillgängligt för alla.

Arbetsmarknadspolitiken, full sysselsättning, har tillsammans med tillgång till vård, skola och omsorg högsta prioritet för Vänsterpartiet. Sysselsättningsmålen ska uppnås. Vi vill bryta ned sysselsättningsmålen till regional nivå för att kunna styra resurser dit de bäst behövs, och vi har i alla budgetförhandlingar slagits för satsningar som stärker kommunernas ekonomi.

Staten ska självklart ha ett övergripande ansvar vad gäller rättvis regional fördelning. Samtidigt är det grundläggande att de reella besluten som tas involverar de människor som berörs. Vi behöver väl fungerande arbetsmarknadsregioner, kommunikationer, arbete och näringsliv.

Kvinnor och män måste ges samma förutsättning att delta i det lokala och regionala utvecklingsarbetet. Annars har vi ett demokratiproblem. Tillväxtprogrammen kan vara den arbetsmetod som garanterar mångfald och uthållig tillväxt.

De främsta hoten mot den regionala balansen och utvecklingen i de utsatta regionerna har under de senaste åren varit en negativ befolkningsutveckling, en ensidig näringsstruktur och en vikande sysselsättning. Särskilt oroande är det att nettoutflyttningen till en betydande del består av kvinnor och unga välutbildade människor, och den befolkning som stannar blir allt äldre.

Detta betänkande kallas *Vissa frågor om regional utvecklingspolitik*, men jag vill slå fast följande:

Alla departement och statliga myndigheter har var för sig och tillsammans det övergripande ansvaret för att vi ska få en utveckling och uthållig tillväxt i hela landet. Det är viktigt med tillgång till välutbildad arbetskraft, god infrastruktur, goda utbildningsmöjligheter och bra koppling till forskning och en offensiv kulturpolitik. Men jämställdhetsperspektivet måste på ett mycket tydligare sätt genomsyra regionalpolitiken. Medel för en offensiv regionalpolitik måste fördelas rättvist mellan båda könen.

I betänkandet betonas vikten av en god kapitalförsörjning. Många företag i landet står inför ett generationsskifte, och fler innovationer behöver skapa ny produktion för att en uthållig tillväxt ska bli verklighet. Ett stort problemområde är tillgången till kapital för att utvecklas. Särskilt oroande är tillgången till medel för såddfinansiering som kan stimulera företagens kapitalbehov i tidiga skeden. Dessa medel behöver finnas även på landsbygden.

Men kreditgarantiföreningar på den regionala nivån ska hjälpa till med kapitalförsörjningen på orten. Det statliga stödet för att främja kreditgarantiföreningars uppbyggnad i landet är ett bra exempel på komplettering av marknaden.

ALMI Företagspartner är en väl etablerad låne- och rådgivningsorganisation som finns över hela landet. Man har nya regler som är anpassade till EU-krav och ska särskilt prioritera kvinnor och unga företagare.

Arbetet med att skapa bättre förutsättningar för en fungerande kapitalförsörjning måste utvecklas och bli mer träffsäkert för att underlätta generationsskiften och nyföretagande i hela landet.

Vänsterpartiet återkommer i en motion med kravet på en återföring av vattenkraftsmedel, en återföring av en liten del av vattenkraftsvinsten hos

kraftföretagen till de regioner som efter stora omstruktureringar av näringsliv och arbetsmarknad och ingrepp i naturen har producerat billig förnybar energi till hela Sverige.

De resurser som skulle skapas för att exempelvis bilda en riskkapitalfond ska ligga under demokratisk kontroll vars ändamål är att vara ett komplement till lokala och regionala riskkapitalfonder.

I Norge har Stortinget i bred enighet slagit fast att vattenkraften är en nationell resurs. Denna grundsyn har lett till levande bygder och framtidstro i många fjällkommuner i Norge. Vänsterpartiet hävdar med starkt stöd från många kommuner och flera partier att regeringen bör komma med ett förslag till hur ett fungerande svenskt system ska kunna skapas.

Vänsterpartiet delar regeringens uppfattning att en förändring och förstärkning av de så kallade bygdemedlen kan bidra till utveckling och nya jobb i de älvdalar som i dag har tillgång till dessa pengar. Och vi välkomnar den översyn som pågår. Men bygdemedel kan inte ersätta vårt krav på en utredning om hur medel från vattenkraften ska förstärka tillväxten i framför allt Norrlandsregionerna.

Riksdagen har uttalat att omlokalisering av statlig verksamhet är ett viktigt inslag i strävandena att åstadkomma en balanserad regional utveckling i landet.

Omlokalisering av statlig verksamhet är ett verktyg både för att främja en myndighets utveckling och för den regionala utvecklingen i Sverige. Statlig verksamhet i hela Sverige bidrar också till en högre sysselsättning och en bredare arbetsmarknad. Det är nödvändigt för att unga och kvinnor ska ha möjlighet att stanna kvar eller flytta till de regioner som de själva väljer.

I såväl Norge som Finland finns antagna riktlinjer för lokalisering av statlig verksamhet. Sverige bör följa deras exempel och lägga fast en plan och en strategi för omlokalisering av statlig verksamhet.

Vänsterpartiet vill understryka att varje beslut om omlokalisering av befintlig verksamhet eller lokalisering av nya myndigheter bör föregås av noggranna överväganden. Lokalisering kan ske till orter eller regioner där statlig verksamhet läggs ned eller som i övrigt är mindre väl försörjda. I varje fall bör en annan lokaliseringsort än Stockholm övervägas. En utgångspunkt ska dock vara att myndigheten även efter en sådan lokalisering ska kunna utföra sina arbetsuppgifter effektivt. Lokaliseringen ska också vara ett resultat av en långsiktig och noggrann planering och inte vara ett beslut som bara fattas lite *ad hoc*.

Den långa listan med motioner i detta betänkande visar klart på riksdagens engagemang och vilja att skapa arbete och utveckling i hela landet. Riksdag och regering bör ta detta till sig och bifalla reservation 7 med anledning av våra motioner.

De möjligheter som står till buds för att åstadkomma en bättre regional balans måste så långt som möjligt tas till vara.

Jag tror inte för ett ögonblick att Sverige håller på att frysa ihjäl. Jag tror inte att vi kommer att svälta ihjäl. Jag tror inte att vi kommer att få en försämrad välfärdsutveckling. Jag är helt övertygad om att hela Sverige kommer att leva i en högönsklig välmåga och att vi kommer att leva längre. Jag tror inte, som Kristdemokraterna, att vi kommer att bli en arktisk region, utan jag tror att vi kommer att bli en levande region.

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 3, 4 och 7. Självfallet står jag bakom också de övriga centerreservationerna, men för att vinna tid väljer jag att inte yrka bifall till dem.

De regionala spänningarna har ökat i Sverige under senare år. Det är en allvarlig utveckling som vi måste försöka bryta. Politiken måste bygga på en helhetssyn som ger alla delar av vårt land goda förutsättningar att utvecklas och växa.

Jag är övertygad om att en positiv regional utveckling i stor utsträckning handlar om att ändra attityd, att inse att vi som lever i Sverige är beroende av varandra och att storstad och landsbygd är beroende av varandra. Ingen del av landet är förtjänt av att Stockholm överhettas eller att stora delar av landsbygden utarmas. Däremot tjänar såväl huvudstaden som landet i övrigt på en balanserad utveckling. För att klara detta behöver vi en genomtänkt landsbygdspolitik och också en storstadspolitik. Inte minst den gamla koloniala inställningen gentemot norra Sverige som en ensidigt råvaru- och arbetskraftslevererande region behöver förpassas till historien.

Jag tror att ett problem i detta sammanhang är den väldigt kraftiga mediekoncentrationen till huvudstadsområdet. Stockholmsperspektivet på Sverige dominerar hela opinionsbildningen. Och här finns också väldigt mycket att göra.

Den första frågan som jag vill ta upp i dag är svårigheten att skaffa riskkapital i stora delar av landet. På landsbygden, särskilt i de glesare delarna av landet, är det i dag mycket svårt, för att inte säga närmast omöjligt, för entreprenörer som vill investera i sina företag att få låna pengar i bankerna. Förmånsrättslagstiftningen har, som sades här tidigare, skapat nya problem och försvårat situationen ytterligare. Att företag runtom i bygderna ska kunna investera och utvecklas är grunden för att den sociala och regionala klyvningen ska kunna överbryggas. Vi behöver över huvud taget en kraftfull satsning på ny- och småföretagande för att stärka bygderna runtom i landet.

Staten har ett stort ansvar för kapitalförsörjningen. Därför är det hög tid att regeringen snarast presenterar det utlovade förslaget om hur ett system för statliga lånegarantier ska vara utformat.

Jag är, som flera talare här tidigare har sagt, övertygad om att de kreditgarantiföreningar som för närvarande byggs upp kan bli en väldigt positiv injektion för att förbättra möjligheterna för företag att tillgodose sina behov av kapitalförsörjning. Därför finns det all anledning för staten att aktivt stödja uppbyggnaden av kreditgarantiföreningar och uppmuntra de eldsjälar som nu håller på med detta viktiga arbete. Här finns fortfarande mycket kvar att göra. Det svenska regelverket bör också förändras så att det blir lättare att använda strukturfondsmedel som riskkapital hos oss som det redan är i andra EU-länder. Det är inte minst viktigt för att stötta kreditgarantiföreningar.

Återförande av vattenkraftsmedel är en annan viktig åtgärd som kan medverka till att minska de regionala klyftorna i vårt land. Liksom förra året finns det även i år en fempartimotion där vi kräver att ett system för återföring av vattenkraftsmedel utreds. Då kan man använda det norska systemet som förebild.

Jag är både lite besviken och förundrad över hur Socialdemokraterna, Moderaterna och Folkpartiet kan motsätta sig en sådan utredning. Ser ni inte vilka positiva effekter det norska systemet för återföring av vattenkraftsmedel har på den regionala balansen i vårt västra grannland?

Argumenten för återföring av vattenkraftsmedel är starka.

Miljöskadorna är stora, och i många fall har de blivit större än vad som förmodades när utbyggnaden skedde. Förutsättningarna för turism, fiske, jord- och skogsbruk har allvarligt försämrats för de bygder som släppt till sina forsar till storsamhällets energiproduktion.

Vattenkraftverken är i dag i hög grad fjärrstyrda och ger därmed mycket lite till lokalsamhället, kommunen, i form av skatteintäkter.

Under utbyggnadsepoken under 1950-, 1960- och 1970-talen fick kommunerna behålla fastighetsskatten från anläggningarna. Det får de inte i dag.

De flesta vattenkraftskommuner ligger i områden med stor utflyttning och därmed sjunkande skattekraft. I Jokkmokk i Norrbotten och i Ragunda i Jämtland produceras i vardera ungefär 10 % av landets vattenkraft, vilket motsvarar flermiljardvärden varje år. Båda dessa kommuner tvingas ändå att ha bland landets högsta skattenivåer och kämpar hela tiden med utflyttning och minskande skatteunderlag. Sedan 1950 har båda kommunerna fått sin befolkning mer än halverad, från ungefär 12 000 till i dag under 6 000 invånare.

Detta är ett uttryck för ett centralistiskt och som jag tycker närmast kolonialt tänkande. Storsamhället hämtar enorma rikedomar i form av vattenkraft från kommuner som Jokkmokk och Ragunda, men naturresurserna får inte medverka till att utveckla de bygder där de hämtas. Så ska vi inte ha det i 2000-talets Sverige.

Det tredje område jag vill ta upp i det här anförandet är kravet på omlokalisering av statlig verksamhet. Trots upprepade beslut i denna riksdag om att tillkommande statlig verksamhet i första hand bör lokaliseras utanför huvudstadsregionen fortsätter denna koncentrationspolitik. Ett aktuellt exempel som Yvonne Ångström tog upp här tidigare var placeringen av EU:s nya smittskyddsmyndighet i Stockholm. Det är ett typiskt exempel på det slentriantänkande som finns i det här sammanhanget.

”Vi har en regering som tror att tillväxten skapas i Rosenbad och förverkligas inom en radie av högst tio mil”, suckade Lotta Gröning Degerlund i en ledare i Norrländska Socialdemokraten. Tyvärr måste man hålla med om det.

Medan Grekland lokaliserar den nya myndigheten för IT-säkerhet till Kreta, Italien placerar myndigheten för livsmedelskontroll i Parma, Frankrike myndigheten för järnvägssäkerhet i Lille och Tyskland myndigheten för flygsäkerhet i Köln kan Sveriges regering uppenbarligen inte tänka sig att placera den nya myndigheten någon annanstans än i huvudstaden. Över den fantasilösheten vill man närmast gråta en skvätt.

I dag finns ungefär tre fjärdedelar av alla statliga jobb i Stockholms län, men staten har faktiskt ansvar för hela landet. Därför bör inte bara nytillkommande statliga arbetstillfällen lokaliseras till andra delar av landet, utan det krävs också en genomgång av existerande statliga verk, myndigheter och företag för att se vilka som med fördel kan lokaliseras till andra delar av landet.

Det borde vara rimligt att utlokalisera ett antal tiotusen jobb, statliga arbetstillfällen, från Stockholms län till övriga landet under den närmaste tioårsperioden. De statliga arbetstillfällena kan då medverka till att bredda de lokala arbetsmarknaderna och därmed ge alla delar av vårt land bättre förutsättningar för tillväxt och utveckling. Därför är det dags att agera nu och inte vänta.

Prot. 2003/04:80
10 mars

*Vissa frågor
om regional
utvecklingspolitik*

Anf. 6 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4, även om jag naturligtvis står bakom samtliga våra reservationer.

Jag vill till en början säga några ord om kapitalförsörjningen. Ulla Löfgren talade tidigare initierat och väldigt bra om den saken. Det finns inte så hemskt mycket mer att tillägga. Men lagen var ett allvarligt slag mot glesbygden den dag den genomfördes. Den tog ifrån denna möjligheten till lokal utveckling i en så stor utsträckning att det kommer att bli väldigt svårt att kompensera det med framtida politik som handlar om kapitalförsörjning. Det känns som att försöka lappa och laga en väldigt stor reva som vi över huvud taget inte har chansen att lappa, utan lagen kommer att få stora negativa konsekvenser. Sedan kan vi sitta där och peta i kreditgarantier och annat, men det kommer inte att på ett riktigt sätt hjälpa. Det blir ett sätt att i viss mån försöka kompensera den negativa utveckling som medvetet har åstadkommits.

Det finns vissa planer på att försöka kompensera den här negativa lagen. Det finns bland annat funderingar på att underlätta lånegarantier på olika sätt. Det är viktigt att det här så småningom ger resultat. Det här har utretts ganska länge. Det är flera år som det här har varit på tapeten, men man har inte lyckats att få fram något bra system. Vi får hoppas att nästa utredning som ska sätta i gång lyckas hitta ett bra system.

Det har pratats här om kreditgarantiföreningar. Det är ett jättebra sätt, som dessutom är lokalt förankrat. Det är bra därför att företagare själva går samman och försöker hjälpa varandra så att man kan komma i gång med ny verksamhet. Lokala initiativ och den kunskap som då tillförs är oerhört värdefulla. Utvecklingen av det här har tyvärr inte direkt underlättats av staten. Men nu är det i alla fall i gång. Vi får hoppas att banan kommer att jämnas för det framöver så att detta väldigt bra initiativ får utvecklas.

En annan typ av samarbete som utvecklats i bygderna är IUC, industriella utvecklingscentrum. Det hör inte till det här ärendet, men jag kan inte låta bli att ändå nämna det, för det är också ett värdefullt samarbete på lokal nivå. Det samarbetet har inte alls underlättats av regeringen. Tvärtom har man underlåtit att ge besked om framtiden, så att stora viktiga projekt fördröjs och kanske till och med saboteras. Ännu en månad efter det att ministern här i kammaren hade lovat att ta itu med det här jobbar Nutek efter gamla direktiv. Det innebär att utredningsarbetet inte blir klart förrän till sommaren. Det gör också att många företag har hamnat i ett vakuum. Riktigt stora intressanta projekt står och svajar på grund av det här.

Det är alltså dags att Nutek får ordentliga besked. Jag tror att de nu får dem även skriftligt; tidigare har de fått muntliga besked om att IUC ska ha sina 30 miljoner och kunna fortsätta verksamheten under året. Det är ganska enormt att en verksamhet inte ens har årets finansiering klar

utan måste jobba under året utan att veta. Nu när Nutek kan få ett skriftligt besked hoppas jag att de sätter i gång med det som de ska göra när det gäller IUC.

Jag vill också påpeka det värdefulla klusterarbete som pågår och som Nutek har i uppdrag att främja. Det är jättebra och jätteviktigt. Det handlar också om lokala initiativ i stor utsträckning. Men var är kvinnorna i det här arbetet? Klusterarbetet grundar sig i väldigt stor utsträckning på manliga projekt. Var kommer kvinnorna in?

Det måste finnas kvinnliga kompetensområden som kan stötts med klusterbildningar och som kan utvecklas med hjälp av den här metoden. Det räcker inte med att vi har manliga projekt, och så på slutet petar man stolt in en kvinnlig företagare som får visa att även kvinnorna finns med i de här projekten. Man måste titta mycket grundligare på vad som behövs för att utveckla även typiskt kvinnliga verksamheter. Det är för lite av det nu.

Utlokaliseringen av statlig verksamhet har inte fungerat något vidare bra. Det behövs helt klart en långsiktig plan för det arbetet. Det behövs att man tar det på allvar och verkligen försöker. Det tycks vara så att man har regler som egentligen inte följs. Lite slentrianmässigt läggs myndigheter i Stockholm – kanske till och med mycket slentrianmässigt. Jag vill inte uttala mig om varför den nya EU-myndigheten förlades i Stockholm, men det är ytterligare ett exempel på sådant tänkande, som flera tidigare har kritiserat. Det är en i den långa raden av myndigheter som hamnar i Stockholm, trots att övriga landet säkert har goda möjligheter. Man borde titta noga på detta och upprätta en långsiktig plan för att se hur man ska komma i gång med utlokaliseringar.

Även om vattenkraft är en ren energiform vill jag bara påpeka att vattenkraftsutbyggnaden medför problem för de regioner där den har ägt rum. Väldigt mycket av lokala potentialer har förstörts. Det gäller potentialer för en lönsam och framgångsrik turism. En sådan kan inte komma till stånd därför att förutsättningarna sedan länge är förstörda. Dessutom är livskvaliteten för invånarna också förstörd på grund av dessa utbyggnader.

Om man ska flytta till en region eller inte flytta dit handlar det väldigt mycket om vad den regionen kan erbjuda, inte bara i form av jobb utan även när det gäller fritid. Vattenkraftsutbyggnaden har alltså utarmat många regioner i norr. Från att ha varit väldigt attraktiva regioner har de helt klart blivit mindre attraktiva. Det finns skäl att ta hänsyn till det här när man tittar på ersättningarna.

Anf. 7 SYLVIA LINDGREN (s):

Herr talman! Låt mig först yrka bifall till förslagen i det aktuella betänkandet och därmed avslag på samtliga reservationer.

Det betänkande som vi nu behandlar grundar sig på 121 motionsyrkanden fördelade på inte mindre än 64 motioner från den allmänna motionstiden. Detta får väl ändå tas som ett tecken på att intresset för regional utvecklingspolitik är stort, och det är det oavsett var någonstans man bor i vårt avlånga land.

Motionärerna har också någonting annat gemensamt, nämligen att de lyfter fram den lokala och regionala orten eller området och tar upp det alldeles speciella som borde kunna vidareutvecklas just från det lokala

och regionala perspektivet. Detta är en mycket god början. Det borde kunna beskrivas som en sanning som vi alla kan ställa oss bakom, nämligen att det är på den lokala och regionala nivån som regioners specifika möjligheter till utveckling kan identifieras och förutsättningar för utveckling skapas.

Vårt land präglas av likheter och olikheter. Här finns både starka regioner och regioner som har problem med till exempel befolkningsminskning. Detta ställer naturligtvis stora krav på politiken. Statens viktigaste roll är att se till att det finns förutsättningar och nödvändiga strukturer för att få till stånd en utvecklingsprocess.

Regional utveckling måste komma underifrån, och den kan inte fördelas genom enbart centrala beslut. Det handlar mer om att stödja varje landsända i att utveckla det som är unikt och utvecklingsbart just där.

Ett flertal motioner som behandlas i betänkandet tar upp företagsklimatet. På s. 9 finns redovisat nyföretagandet i ett internationellt perspektiv. Det visar på att den dystra bild som framför allt Kristdemokraterna här i dag har målat upp över det svenska företagsklimatet är starkt överdriven. Det är svårt att förstå varför denna svartmålning måste ske.

Inte minst de många motionerna från den allmänna motionstiden visar på att Sverige är ett rikt land som har stora möjligheter. Jag tänker därför inte orda så mycket mer om företagsklimatet nu då det kommer att behandlas den 17 mars här i kammaren när vi behandlar betänkande NU10. Låt mig bara, herr talman, få slå fast att företagsklimatet självfallet är en viktig del i den regionala utvecklingspolitiken.

Centerpartiet tar i reservation nr 1 upp frågan om klusterbildning för att uppnå tillväxt på en relativt liten arbetsmarknad. Utskottet har skrivit ganska utförligt om klusterbildning som ett angreppssätt, men man har också vidareutvecklat frågan till att det krävs strategier för de viktigaste samhällsområdenas utveckling på lokal och regional nivå och de olika aktörernas ansvar i dessa frågor.

En oerhört viktig fråga i sammanhanget är att få svenska företag att inse värdet av att samarbeta. Det är kanske en av våra största utmaningar. Att få de lokala, privata och offentliga institutionerna att tillsammans med andra aktörer främja utvecklingen i rätt riktning är en viktig del i det regionalpolitiska arbetet.

Herr talman! Det krävs nytänkande, erfarenhetsutbyte, många aktörer, utbildning och kompetensutveckling, kunskapsöverföring och inte minst visioner för att klara framtidens arbetsmarknad och därmed också en välfärd för alla.

Jag tänker inte heller gå närmare in på strukturfondsfrågor nu eftersom vi nyligen har behandlat dem i betänkande nr 2. När det gäller den sammanhållande politiken har vi all anledning att återkomma till det efter det arbete som just nu pågår. Detsamma gäller kapitalförsörjningsfrågorna. Det finns en väldigt bra beskrivning i betänkandet om kapitalförsörjningen och riskkapitalförsörjningen, men också det kommer närmare att tas upp om 14 dagar här i kammaren.

Det som har sagts om kreditgarantiernas förtjänster ställer också vi upp på, och det har vi skrivit i olika sammanhang. När det gäller förhållandevis frågorna är det oerhört viktigt att den verksamheten följs upp, och det har vi också skrivit väldigt starkt om.

Prot. 2003/04:80

10 mars

*Vissa frågor
om regional
utvecklingspolitik*

Herr talman! Jag kommer så till en fråga som är känd och som har tagits upp i många motioner, och det är detta med återförande av vattenkraftsmedel, vilket i en del motioner benämns som vattenkraftsvinster. Det har också vi sagt tidigare, men nu säger vi vattenkraftsmedel.

Våra respektive ställningstaganden i de aktuella motionerna är ju mycket kända. Om sådana här kopplingar skulle införas skulle det innebära korrigeringar. Vissa kommuner, kommunala utjämningsystem och olika budgetposter skulle påverkas. Det skulle i sin tur leda fram till en svårgenomtränglig statsbudgetshantering. Det är dessutom högst osäkert om de som är mest beroende av den nationella politiken skulle vinna på en sådan tågordning.

I betänkandetexten tar vi upp bygdemedlen. Dem måste man också utreda och se om det kan bli ett mer flexibelt system.

Den lägre kilometerskatten per kilowattimme, som i dag finns i många av de berörda kommunerna, kommer naturligtvis också att påverkas av sådana förändringar som förespråkas från vissa håll. Det bör man vara väl medveten om.

Herr talman! Det finns ytterligare ett område som det vore fel av mig att inte ta upp i det här anförandet, och det är frågan om utlokalisering av statliga verksamheter. Det står väldigt tydligt skrivet i betänkandet om de nu gällande principerna och de vägledande kriterierna för utlokalisering av statliga myndigheter. Det står till exempel: Bland annat bör alltid en annan lokaliseringsort än Stockholm övervägas. Man har alltså väldigt klart utmarkerat Stockholm i det här sammanhanget.

Vi ska därför inte glömma bort att det också faktiskt har skett utlokaliseringar till andra områden. Jag tänker inte rabbla upp dem här, för de finns redovisade i betänkandet, och det är bra. Jag tycker i och för sig att man behöver ha en balanserad debatt i de här frågorna. Det är ju inte så att Stockholmsområdet är ett oerhört tillväxtområde i dag. Det finns bekymmer även i den här regionen. Men som jag sade i min inledning tycker jag att det är livsfarligt att vi enbart håller på och slåss gentemot varandra, för vi behöver arbeta tillsammans.

Varje region har unika förutsättningar och konkurrensfördelar. Det har också Sveriges huvudstad. Det är därför viktigt för nationen i sin helhet att storstadsregionerna också får utnyttja de fördelar som dess storlek, dess befolkningssammansättning och dess respektive geografiska läge ger. Tillväxt är inget nollsummespel. Tillväxt i en del av Sverige innebär inte automatiskt mindre tillväxt i övriga delar av landet, tvärtom. Motsättningar mellan stad och land får därför inte skapas och fortsätta. Det handlar snarare om hur stad och landsbygd kan skapa förutsättningar för varandra. Regioner som förmår samla olika aktörer – näringsliv, forskare och samhälle – i innovativa miljöer ger med all säkerhet bättre möjlighet för tillväxt och därmed regional utveckling.

Herr talman! Nu fortsätter vi med uppföljningen av propositionen om en politik för tillväxt och livskraft i hela landet, för det behöver vi, och det behövs för hela Sveriges utveckling.

Anf. 8 LARS LINDÉN (kd) replik:

Herr talman! Sylvia Lindgren var förvånad över att jag och Kristdemokraterna gav en så dyster bild av företagsklimatet. Varför tror du, Sylvia Lindgren, att Göran Persson 15, 16 gånger i sin regeringsförkla-

ring pratade om tillväxt? Var det för att det är så bra företagsklimat? Han pratade nästan bara om behovet av tillväxt. Och varför tror du att regeringen sitter i förhandlingar med Svenskt Näringsliv och Företagarna för att skapa bättre förutsättningar? Är det för att det är så bra företagsklimat? Man är nu helt enkelt tvungen att göra någonting åt det därför att det är så dåligt.

20 % av de 40-talister som är företagare i dag funderar på att lägga ned sina företag därför att det är för dyrt att generationsskifta. Är det bra regler i Sverige när tusentals företag kommer att försvinna de närmaste åren för att vi har korkade regler? Jag förstår inte hur du kan vara stolt över det och tycka att vi svartmålar. Varsågod och svara!

Anf. 9 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! Det är väl inte så konstigt, med tanke på det anförande som Lars Lindén höll här som var en oerhörd klagolåt om hur det ser ut här i Sverige när det gäller företagandet, att det inte kan vara särskilt kul att bilda företag om man har den uppfattningen och insikten om företagandet som Lars Lindén här visar upp.

Dessutom är tillväxt en väldigt stor fråga. Tillväxt handlar ju också om att man ska ha en fördelningsprofil så att man kan utveckla den. Av det Lars Lindén säger här får jag nästan intrycket att det inte finns någon regionalpolitik i sammanhanget. Har inte de infrastrukturopsatser som har gjorts på bred front påverkat en stor del för den regionalpolitiska delen? Att regionalpolitiken ska få hela landet att leva är det som vi nu håller på att jobba med.

Självklart måste företagsklimatet vara bra, och det kan vidareutvecklas. Generationsväxlingsdelen är på tapeten, och det vet säkert Lars Lindén också. Men hota inte och säg att det skulle vara jämmer och elände att vara företagare, för så ser det inte ut, Lars Lindén!

Anf. 10 LARS LINDÉN (kd) replik:

Herr talman! Jag försöker inte svartmåla, utan jag försöker tala om hur bilden ser ut. Om 20 % av företagen funderar på att lägga ned sina företag måste det väl vara rätt så katastrofalt. Det är tusentals företag och åtskilliga anställningar som försvinner.

Det har inte skapats ett nytt storföretag i Sverige på 30 år, men åtskilliga har sålts ut och försvunnit. Ändå är det ingen katastrof, tycker du. Regeringen tycker tydligen att det är katastrof eftersom man nu pratar om och sitter i förhandlingar om tillväxten. Du försöker snarare måla det här i ljusa färger, men det blir ju ingen realism i det.

Det är klart att mycket av dittandet med bidrag i regionalpolitiken har gett vissa effekter, men det hade varit bättre om man hade haft en generell bättre näringslivspolitik. Det totala klimatet betyder ju mer än att man springer och duttar med vattenkannor här och där och missar hälften. Det måste även du förstå. I dag försöker man bättra på ett dåligt klimat med små bidrag hit och dit som ofta missar målet. Det är det läge som är i dag och som är förödande.

Anf. 11 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att man ska ha lite realism i de här frågorna. Tror Lars Lindén verkligen att vi i lilla Sverige har möjligheter att skapa

stora företag i framtiden? Det gäller ju att få medelstora och också små företag att växa, att se till att vi har utbildning och kompetensutveckling, att satsa på entreprenörskap, att se till att vi har en välfärd i landet som gynnar även företagsidan och att se till att det finns kompetent arbetskraft så att företagen ges möjligheter att växa och utvecklas. Det är där som vi har en oerhört stor framtidstro och vill väldigt mycket. Men det är klart; kd vill ju också dra ned på de regionalpolitiska medlen i budgeten med 240 miljoner, så intresset för regionalpolitiken kanske inte är så stort.

Näringspolitiken får vi anledning att diskutera här i kammaren ganska snart. Men i dag är det den regionalpolitiska delen som vi pratar om, och jag har sagt och sade mycket tydligt i mitt anförande att företagsfrågorna är en väldigt stor del i regionalpolitiken för att vi ska få flera arbetstillfällen och på så vis en bättre tillväxt som skapar välfärd i vårt land.

Anf. 12 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Herr talman! Sylvia Lindgren började med att tala om att vi har 121 motionsyrkanden och att det visar på det stora engagemanget för regional utveckling. Det lät ju väldigt bra. Det är bara synd att alla de här förslagen avslås i en klump. Jag tycker att vi måste börja diskutera vägar för att få igenom frågor och utveckla politiken framåt. Ett exempel är det här med kreditgarantiföreningar, som även Sylvia säger att hon är positiv till. Jag vill bara fråga hur Socialdemokraterna kommer att agera för att ge de här föreningarna möjligheter att utvecklas.

Jag har också en kommentar till det här med återföring av vattenkraftsmedel. Det låter som att det är väldigt krångligt, orättvist och besvärligt. Men i Norge, vårt västra grannland, har man i full politisk enighet skapat ett väl fungerande system där man kopplar ihop återföring av vattenkraftsmedel till vattenkraftskommuner och fylken med ett fungerande utjämnningssystem. Varför kan vi då inte se om vi kan finna samma möjligheter i Sverige att få ett väl fungerande system så att kommunerna får del av de enorma värden som genereras inom deras gränser?

Senare i vår kommer Föreningen Sveriges Vattenkraftskommuner, som har 45 medlemmar i dag, att presentera en egen utredning. Jag vill fråga Sylvia: Är du beredd att titta på den med öppna ögon så att vi får en verkligt öppen diskussion om det finns öppningar här som vi kan komma överens om?

Anf. 13 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! Kapitalförsörjnings- och kreditgarantisystemen var någonting som togs upp i den regionalpolitiska utredningen. Det här finns det inga delade meningar om. Det är ju ett socialdemokratiskt initiativ. Det beskrivs en hel del i betänkandet och kommer också att tas upp ganska snart, och det har vi all anledning att återkomma till. Positivitet för systemen handlar också om att få medel. Det är det som kan vara en av de kniviga delarna eftersom det här ska delfinansieras.

När det gäller regionalpolitiken i de olika områdena i de nordiska länderna är det stora olikheter i de åtgärder som ingår. Jämförelser mellan länder med avseende på kostnader för regionalpolitiken är därför väldigt svåra att göra och måste tas med kanske till och med två nypor

salt. Vi ska självfallet titta – det gör vi socialdemokrater alltid – med öppna ögon.

Vi har också tittat på bygdemedlen, den årliga avgift som betalas av vattenkraftsföretagen till länsstyrelserna i de län där de anlagda vattenkraftverken finns. Pengarna ska främja näringslivet eller service i aktuella kommuner. I Norrbotten gäller detta Arjeplogs, Arvidsjaurs, Bodens, Gällivare, Jokkmokks och Luleå kommuner. Föreningar av olika slag kan söka pengar. Kommunen yttrar sig om varje ansökan – ett yttrande som väger mycket tungt – och länsstyrelsen fattar sedan beslut. År 2002 beviljade länsstyrelsen i Norrbottens län 50 ½ miljon kronor ur bygdemedlen. Det är genom vattenkraftsdomar och en del av vattenkraftsföretagens del. Man håller nu på att se över om det här kan användas ytterligare. Jag tycker att en kunskap om bygdemedlen också kan öppna ögonen.

Anf. 14 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Herr talman! Jag ser jättepositivt på att man ser över reglerna för bygdemedlen, men det är inte alls på den nivå som ett system med återföring av vattenkraftsmedel skulle kunna vara.

Jag har besökt flera norska kommuner och vet hur mycket det betyder just för de här glesbygds- och fjällkommunernas utveckling att man får del av vattenkraftsmedlen. Det är därför jag tycker att det är så fel att bara reflexmässigt avslå denna tanke att se om vi kan överföra det här till ett svenskt system, som skulle fungera väl i Sverige.

Jag hoppas att den utredning som kommer nu i vår ska medverka till att även socialdemokrater, moderater och folkpartister kan börja fundera på att det här kanske är möjligt.

Det handlar om att kommuner med stora naturresurser i form av vattenkraft också ska få del av de värden som genereras, eftersom man har släppt ifrån sig sina forar och eftersom detta har stor inverkan på den näringslivspolitik, turism och så vidare som kan bedrivas i de här områdena.

Vad gäller kreditgarantiföreningar är det väldigt positivt om Socialdemokraterna aktivt kan stödja dem också. Även om man nu har fått klartecken från Finansinspektionen återstår en hel del byråkratiska hinder och tröghet. De eldsjälar som jobbar med det här tycker att de möter hinder hela tiden.

Kan vi vara överens om att vi ska göra vad vi kan för att underlätta att det här kommer fram snabbt och dessutom se till att man får använda – i det svenska regelverket lite lättare – även strukturfondsmedel i detta arbete kan det här bli verkligt viktigt. Det gör man i andra EU-länder, så varför skulle vi inte kunna göra det i Sverige? Det är det svenska regelverket som är problemet.

Anf. 15 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! Det är väl inget tvivel om att kapitalförsörjningsfrågorna är av oerhört stor vikt. Det finns också en hel del olika verksamheter när det gäller riskkapital, såddfinansieringar och övriga delar. Det här ses nu över, för att det ska bli enklare och bättre men framför allt effektivare, och för att staten ska gå in i rätt lägen, där marknaden inte klarar av det. Det är helt och hållet för att främja näringslivet, välfärden och tillväxten.

Prot. 2003/04:80

10 mars

*Vissa frågor
om regional
utvecklingspolitik*

Sedan var det frågan om vattenkraften. Många av de berörda kommunerna har nästan 6 öre lägre energiskatt per kilowattimme. Denna lägre kostnad tillfaller direkt hushållen, vilket inte ska förglömmas i denna debatt. Det motsvarar väldigt stora belopp. Jag är övertygad om att Håkan är medveten om det.

Det var också för den sakens skull som jag i mitt huvudanförande försökte vara tydlig när jag sade att det är högst tvivelaktigt om de som är mest beroende av den nationella politiken skulle vinna något på det som framgår i motionerna om del av vattenkraftsmedel.

Det läggs naturligtvis in andra delar i det här, och skatteutjämningen är en av de delarna. Jag lovar Håkan att skatteutjämningen i Stockholm och Stockholmsregionen också är en väldigt het fråga. Vi socialdemokrater är för en skatteutjämning, för vi vill att hela Sverige ska leva.

Anf. 16 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlas motion N359, som handlar om projektet Grensetjänsten. Det har startats som ett lokalt projekt, som Sylvia Lindgren nämnde i sitt anförande, men har nu vuxit och blivit nationellt. Grensetjänsten finns på den svensk-norska gränsen vid Morokulien i Värmland. Det är ett projekt som har funnits i ett antal år med huvudsyfte att underlätta integrationen mellan Sverige och Norge och det viktiga arbetet att identifiera och eliminera gränshinder som dyker upp. För bland annat Värmland, som gränsar till Norge, är frågor som rör möjligheten till arbetspendling, företagsetableringar med mera över gränsen viktiga. Norge och området kring Oslo och Gardemoen är en viktig bit av det värmländska arbetspendlingsområdet.

Herr talman! Det är ett antal värlänningar som veckopendlar över gränsen till tillväxtregionen i Norge. Men det finns många som dagspendlar över gränsen, både svenskar till Norge och vice versa. Så har det varit i många år, och det är växande.

Tyvärr är lagstiftningarna inte harmoniserade med varandra, vilket innebär att det finns ett antal enskilda människor och företagare som har hamnat mellan ländernas socialförsäkringssystem, skattelagstiftning, tullfrågor eller andra lagar som reglerar ländernas arbetsmarknad. De har drabbats av det som kallas gränshinder, vilket försvårar utvecklingen av den gemensamma arbetsmarknadsregionen i gränsområdena.

Jobbar du i Norge men bor kvar i Sverige faller du ur det svenska systemet, och det kan slå hårt när det gäller föräldraförsäkring, arbetsskadeförsäkring, pensionsrätt, förtidspensionering med mera. Det finns ett antal som har drabbats särskilt hårt och i dag kanske måste leva på socialbidrag därför att de inte kommer in i vårt system igen.

Grensetjänsten jobbar med att förhindra att fler människor som jobbar i något av länderna och bor i det andra ska drabbas av olika system och falla mellan stolarna. Det är en informationscentral dit folk från hela Sverige vänder sig när man är på väg att söka jobb eller etablera företag i Norge. Antalet samtal ökar hela tiden. Under 2003 fick över 17 000 personer hjälp. Ungefär 30 % av samtalen kommer från orter utanför regionen.

De har också bildat något som kallas Grenserådet, där myndigheter som Tullverket, försäkringskassan, Skatteverket och arbetsförmedlingen plus organisationer som LO, Handelskammaren och Företagarna från

bägge länderna finns med. Det är en unik lösning, där man sätter sig tillsammans och löser de gränshinder som finns.

Målsättningen för Grensetjänsten är att utveckla och utöka rollen som nationell resurs gällande hantering och handläggning av gränsfrågor. Det har stor regional betydelse. Intresset växer i hela Sverige och Norge. Norge är ett intressant land att etablera sig i.

Herr talman! Jag tänker inte yrka bifall till motionen, men jag vill uppmärksamma kammaren på denna för gränspendlingsproblematiken mellan Sverige och Norge så viktiga fråga. Utrikesutskottet skriver i betänkande 6 att gränsen mellan Sverige och Norge är Europas längsta – 161 mil. Därför blir omfattningen av gränshindren större mellan dessa länder än mellan de övriga nordiska länderna. Det är viktigt att man hjälps åt och att staten är med och bidrar till att lösa de gränshinder som finns för att utvecklingen i regionen och i gränsområdena ska kunna växa.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

Prot. 2003/04:80
10 mars

*Vissa frågor
om regional
utvecklingspolitik*

6 § Fristående skolor samt Valfrihet i skolan

*Fristående skolor samt
Valfrihet i skolan*

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU4
Fristående skolor och
utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU6
Valfrihet i skolan.

Anf. 17 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! De senaste tio åren har den skolpolitiska debatten från regeringens och Socialdemokraternas sida helt inriktats på skolans organisation och på vem som ska få äga och driva skolor.

Man har fört de resonemangen för att flytta fokus från det så uppenbara och det så allvarliga att vart fjärde barn inte når grundskolans kunskapsmål och inte får de kunskaper förutom vilka inga andra mål i livet kan klaras.

Socialdemokraterna ansvarar för att vart fjärde barns livsdrömmar börjar släckas redan i 16-årsåldern, för att vart tionde barns möjlighet att välja väg i livet begränsas redan i 16-årsåldern, för att vart tionde barn går nio år i skolan för att sedan sorteras ut, för att skolpolitiken inte skapar lika möjligheter för landets barn utan tvärtom konserverar utanförstående.

Vi hör aldrig regeringen tala om dessa barn. Vi kommer inte att få göra det i dagens debatt heller eftersom den minister som skulle varit här har avanmält sig.

Ett kan konstateras, och det är att i skolministerns värld är allting relativt. Där presenteras en ständig skönmålning av skolpolitiken där, med socialdemokratiska ögon, rätt undersökningar lyfts fram. Det finns faktiska problem som går att mäta.

Utan att man erkänner skolpolitikens brister för många barn kan ingenting förändras. Vi moderater accepterar inte att vart fjärde barn

skickas igenom grundskolan utan att nå fram till kunskapsmålen. Skolpolitikens grundläggande fråga är och förblir: Varför finns kunskapsmålen om Socialdemokraterna inte anser att alla barn ska få förutsättningar att nå dem?

Antingen är skolpolitiken misslyckad, eller målen fel satta. Det senare avvisar vi moderater blankt.

Regeringen håller inga brandtal om barnen som måste ges möjlighet att lära sig mer. Hotet för regeringen är inte att alla barn inte når fram. Där kommer i stället hotet från friskolor som uppges skapa segregation, dränera andra skolor på resurser eller sakna rätt värdegrund. I den mån regeringen alls håller brandtal om skolan numera handlar det om risken att någon friskola skulle kunna göra vinst därför att den är så bra att många elever söker sig dit.

Enligt regeringen och Socialdemokraterna är det däremot fullt okej om det görs vinst på byggande av kommunala skollokaler, vinst på städning av kommunala skollokaler, vinst på försäljning av pennor, böcker, basketbollar och skolmatens ingredienser till kommuner.

Där fungerar tydligen konkurrens kvalitetshöjande också när det betalas med skattepengar. Det är ett så hopplöst inkonsekvent resonemang av regeringen där bisak görs till huvudsak.

Herr talman! Det viktiga i skolpolitiken är inte vem som äger eller driver skolan utan vad barn lär sig. Det som är viktigt är undervisningens kvalitet och att barn känner trygghet under skoltiden.

Utbildningspolitiken ska handla om den kunskap barnen har med sig ut från klassrummet efter skolåren, inte vem som äger klassrummet de sitter i under skolåren.

Alla skolor – kommunala och friskolor – ska verka på samma villkor, svara mot samma kvalitetskrav och granskas med samma ögon.

Friheten måste öka för alla skolor. Valfrihet gör att fler barn kan komma till sin rätt, hitta en skola där de trivs och där de kan utvecklas. Ju smalare skolans utbud är, desto färre barn kommer skolan att passa och fungera bra för.

Ju bredare skolans utbud är, desto fler barn och ungdomar kommer att finna sig till rätta, känna sig lyckade och göra väl ifrån sig i skolan.

Valfrihet i skolan är viktigt för alla barn, men det är viktigast för dem som ingen valfrihet har i dag, och de är många.

När det gäller idrott och profilering har specialisering alltid accepterats. Inga rop har hörts som varnat för segregation eller elitskolor när det gällt idrott. I decennier har kommuner strävat efter att tilldelas något av landets idrottsgymnasier.

Det är lika naturligt att landets skolor inte bara får utan också uppmuntras att specialisera sig på olika teoretiska ämnen, på konst, musik eller en speciell pedagogik. Om varje skola finner sitt område att bli särskilt duktig på kommer kvaliteten i det samlade skolsystemet att öka.

Varje elevs utbildning blir bättre än vad som annars skulle bli fallet, när skolor försöker finna sina profilområden, sina områden där man blir särskilt duktig. Det innebär i sin tur att fler barn och ungdomar kommer till sin rätt.

Att öka friheten på skolan är nödvändigt. På kommunala skolor bör medarbetarnas inflytande över verksamheten öka. Man ska kunna besluta

om profil, resursanvändning och lokaler. Det kan kallas för kommunal friskola, och provas redan till exempel i Sollentuna.

Det bästa sättet att skapa både konkurrensneutralitet och låta barns och föräldrars vilja styra är att ge alla barn en lagstadgad rätt att välja skola, kombinerat med en statlig finansiering. Då blir det skolans kvalitet och inriktning som styr, inte politiskt tyckande.

I dag är kommunen både finansiär av och konkurrent till friskolorna. Det är redan i dag så att friskolor får betalt för den undervisning de faktiskt ger och presterar och per barn som går i skolan, ingenting annat.

Vi vill kombinera detta med en nationell kvalitetsutvärdering där alla skolor behandlas lika oavsett huvudman. Vi har de senaste dagarna sett ett mycket allvarligt exempel på där kommunala skolor, som den i Knutby, haft allvarliga missförhållanden, men där dagens utvärderings-system inte räckt till. Likväl fortsätter Socialdemokraterna att vilja särbehandla friskolor.

De ska inte särbehandlas vare sig negativt eller positivt.

Vi har nyligen sett Skolverket genomföra ett starkt politiserat regeringsuppdrag om konfessionella skolor. Skolverket kom fram till att skolans verksamhet inte strider mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för all utbildning inom det offentliga skolväsendet. Skolministern borde ha blivit glad över detta, men det blev han då rakt inte. Han sade i stället: Jag känner mig inte trygg med de rapporter vi har fått hittills, utan har gett i uppdrag åt Skolverket att visa hur de kan skärpa prövningen.

Han fortsatte: Jag höjer ett varnande finger – jag kan se honom göra just detta – till religiösa friskolor. Om det visar sig att det inte går att genom inspektion ta fram de missförhållanden som man kan misstänka finns kan man inte fortsätta att offentligt finansiera religiösa friskolor.

Med andra ord menar skolministern att blotta misstanken mot en kristen friskola skulle överordnas vad Skolverkets inspektioner kommer fram till. Ur rättssäkerhetshänseende är det fullständigt oacceptabelt. Om Skolverket inte finner missförhållanden anser sig regeringen och Thomas Östros veta bättre, nämligen att de ändå finns där.

Själv det faktum att Skolverket inte upptäcker att det finns missförhållanden tar ministern till intäkt för att hota med att stoppa konfessionella friskolor – just att missförhållanden inte har upptäckts.

Det är så inkonsekvent så man vet inte om man ska ta det på allvar.

Thomas Östros driver en politik som är fixerad vid skolors driftsformer, men som relativiserar skolans kvalitet. Vi från moderat sida är mindre intresserade av skolans driftsformer. Vi vill öka friheten för skolorna att själva avgöra dem. Vi är mer intresserade av kvaliteten på den undervisning som skolorna ger eleverna. Det är nämligen det som avgör barns framtid, inte huvudmannen.

Herr talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till den moderata reservationen nr 1 i betänkande UBU 4.

Anf. 18 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Jag är rädd att dagens debatt kommer att bli ganska trist. Vi kommer att upprepa ståndpunkter som är kända men inte diskutera det som händer i praktiken i skolornas vardag.

Prot. 2003/04:80

10 mars

*Fristående skolor samt
Valfrihet i skolan*

Det är väldigt trist, tycker jag, om vi fastnar i de låsta positionerna och inte ser på den praktiska vardagen. Det finns ingen lärare som är bättre än den mänskliga praktiken. Detta har jag lärt mig när jag studerade marxismen. Det kan möjligen göra våra vänner i Vänsterpartiet lyckliga. Det är faktiskt en av marxismens största lärdomar.

Praktiken har visat att de fria skolorna är skapande, att de ger starka impulser till de kommunala skolorna, att de skapar en bättre social atmosfär kring skolan, att de ger föräldrarna, lärarna och eleverna mycket bättre möjlighet att engagera sig och med entusiasm satsa på ett bättre skolliv än i en situation där det finns en enda modell för alla skolor överallt i hela landet.

Som veteran i skoldebatten vågar jag gå tillbaka till 70-talet. Jag ramlade då in i skoldebatten i Sverige, och det var helt naturligt. För oss i de länder som levde under kommunistisk terror var kunskapen den enda frihet vi hade. Det var bland annat därför att vi fick läsa klassiker – som på 70-talet var helt bannlysta i Sverige – som vi kunde tänka på annat än det trista, det tunga, det mörka, det skrämmande i vardagen. Det var i skolan och på universitetet som vi, de unga, fick de riktigt stora skapande erfarenheterna.

Och vad hände när jag sedan kom till Sverige? Jag mötte en enda skolmodell och total vägran att diskutera bristerna i skolan, total vägran att acceptera mångfald i skolan. Där satt jag och kunde inte begripa hur det kunde vara möjligt i en demokrati. Svenska politiker engagerade sig med eld och lågor i försvaret av ungerska skolor i Transsylvanien men accepterade inte finska skolor i Sverige. Det var verkligen höjden av intolerans mot mångfalden.

Jag minns mina första kontakter med de annorlunda skolor som på den tiden fanns. Det var Estniska skolan, som hade bildats mot myndigheternas vilja, och det var Judiska skolan, som man inte vågade helt stoppa, därför att man hade dåligt samvete för det sätt som man hade behandlat judarna på under andra världskriget. Men det var också de enda undantagen, och teorin och den vanliga retoriken i skolan var: Nej! De behövs inte. Det finns en enda demokratisk skola i Sverige, och det är den statligt finansierade skolan – på den tiden var den inte kommunal – där varje avvikelse från den enda rätta linjen är en fara för demokratin.

Det är bra att komma ihåg de här sakerna när vi diskuterar valfrihet och fristående skolor, för de har lärt oss att den enda rätta skolmodellen inte existerar. Det betyder inte att vi inte ska ha samma etiska grunder eller moralgrunder. Jag hatar ordet ”värdegrunder”, som är en benämning konstigt bildad för att slippa använda orden etik och moral, trots att det är etik och moral som det gäller.

Det är självklart att alla skolor ska föra vidare demokratins principer och respekten för de mänskliga rättigheterna. Det är självklart att vi måste träffas väldigt ofta mellan olika typer av skolor och lära av varandra, men det betyder inte att vi måste leva år efter år med misstänksamhet och aggressivitet mot de fristående skolorna. Det förs faktiskt under den allmänna debatten en ideologisk debatt, som gäller offentlig sektor *med* civilt samhälle eller offentlig sektor *mot* civilt samhälle.

Jag tycker att Socialdemokraterna borde bestämma sig. Tycker de att det verkligen är farligt när människor engagerar sig, tar ansvar och initiativ och handlar i små grupper såsom de själva vill? Är det verkligen så

att den enda demokratiska grunden för utbildningen i Sverige är den kommunala skolan?

Jag tycker att vi en gång för alla måste överge den här positionen. Den är trist, och vi hamnar i att hela tiden berätta samma saker för varandra utan att någonting händer. Det är mycket bättre om vi lär av varandra. Det är mycket ärligare om vi vågar möta olika erfarenheter med öppet sinne.

Det finns många punkter som kan tas upp i den här diskussionen. Jag skulle bara vilja påminna om några av dem.

Mångfald och segregation – en bostads- eller områdesdefinierad skola kommer obevekligen att bli en segregerad skola, för vi har en bostads-segregation i Sverige. Alexandra Pascalido brukar berätta hur det var när hon fick flytta till ett gymnasium i centrum som öppnade för en helt annan värld än den hon hade levt i under grundskoletiden. Det är en lärdom som vi borde komma ihåg.

Vuxenutbildningen – det vore fantastiskt om vi hade möjligheten att organisera också vuxenutbildning i form av fristående skolor. Jag känner till invandrargrupper och grupper av arbetslösa som med mycket stor entusiasm skulle gå in i det här arbetet, men just i vuxenutbildningen ligger det kommunala monopols tryck mycket hårt över människor som omvandlas till åtgärdsobjekt, som inte får ta ansvar och som inte får ta initiativ och utforma den utbildning som de själva vill ha.

Konfessionella skolor – en alltid mycket hett diskuterad fråga hos oss. Här finns det bara två saker att säga. Ingen av oss är helt tom när det gäller tro. Till och med ateisterna tror på någonting: de tror på att Gud inte finns. Att bemöta barnen och låtsas att vi inte tror på någonting alls är att ljuga. Men det betyder inte att vi ska tvinga på barnen någon övertygelse.

Vi ska vara intoleranta mot intoleransen, oavsett om det är fundamentalism eller ateistisk fanatism som vill utradera skolan. Det enda sättet att bekämpa fundamentalismen, som faktiskt är det största hotet mot demokratin i världen och hos oss i dag, är att samarbeta med alla balanserade, förnuftiga och demokratiskt sinnade grupper i samhället.

Ett sista ord: Varför ska vi kalla de fristående skolorna för ”enskilda”? Det stämmer inte. Det är en lögn. Dessa skolor får pengar från det offentliga, och de är underordnade ett regelverk som är utformat av det offentliga. Alltså: De är fristående, men de är inte enskilda. Bara bytet av namn visar att misstänksamheten, aggressiviteten och illviljan finns kvar i vissa politiska grupper.

Anf. 19 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Det är nu snart ett år sedan som vi senast diskuterade friskolorna. Som alltid handlade det om att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet vill inskränka de fristående skolornas möjligheter att verka. Just den riksdagsdebatten föregicks av ett hårt vinklat program i Sveriges television, som hette Friskolornas pris, och av en debattartikel från ett par LO-ekonomier som var publicerad på DN Debatt samma dag som TV-programmet sändes.

Programmet fölls av Granskningsnämnden för osaklighet, och debattartikeln, som byggde på en snabbt framtagen rapport, kritiserades

Prot. 2003/04:80

10 mars

*Fristående skolor samt
Valfrihet i skolan*

senare bland annat av ett par ekonomie doktorer för att vara behäftad med allvarliga fel.

Trots detta kom alltså riksdagsbehandlingen och debatten att präglas av innehållet i de här två mycket vinklade medieinläggen. Det säger någonting om hur starkt motståndet mot fristående skolor fortfarande är hos socialdemokrater och vänsterpartister. Även osakliga påståenden tas till intäkt för att de fristående skolorna helst borde förbjudas. De är någonting suspekt i det svenska skolväsendet enligt det här synsättet, och jag tycker faktiskt att det är häpnadsväckande att vi inte har kommit längre trots att vi skriver 2004.

Lyckligtvis finns det en majoritet i riksdagen som säger nej till de förslag till inskränkningar som Socialdemokraterna nu två gånger kommit till riksdagen med, men jakten på de fristående skolorna har inte upphört.

Thomas Östros gav, som vi redan har hört, Skolverket i uppdrag i budgetpropositionen i september att särskilt granska de konfessionella fristående skolorna. Vi kan lova att det också gjordes med besked under hösten i form av en mycket tuff granskning vid oanmälda besök.

Så kom Skolverkets rapport och presenterades den 15 januari i år. Den visade på att det vid några av skolorna fanns vissa brister av det slag som brukar förekomma vid inspektioner, antingen det handlar om kommunala eller fristående skolor. Men när det gällde värdegrundsarbetet, förhållningssättet till eleverna, innehållet i läroböcker och sådant som Thomas Östros trodde att Skolverket skulle kunna slå ned på, så visade det sig att det inte fanns några brister.

Då kunde man ju tycka att allt borde vara gott och väl. Ministern har låtit Skolverket inspektera, och Skolverket, som är myndigheten under regeringen, har inte funnit brister på det här området, men det blir tvärtom. Thomas Östros hotar i stället med totalstopp för religiösa friskolor eftersom Skolverket *inte* hittar några missförhållanden! Det är en logisk kullerbytta som man sällan har sett motsvarighet till. Jag förstår inte själv hur han får det att gå ihop, och jag tror att det är fler än jag som har svårt att förstå det.

Men vi kommer att följa utvecklingen, som det brukar heta, och det gör vi med stort intresse, därför att fristående skolor är och fortsättningsvis kommer att vara ett positivt inslag i det svenska skolväsendet. Att de ska följa skollagen och bli föremål för tillsyn är naturligtvis en självklarhet, men det ska ske på samma villkor som för kommunala skolor. Det kommer vi kristdemokrater envist att fortsätta hävda.

Jag yrkar bifall till reservation 11 under punkt 8 och reservation 16 under punkt 14 i UbU4.

Fru talman! När det gäller valfrihet inom barnomsorgen vill jag också påminna om riksdagens beslut från förra året. Då enades en majoritet här i kammaren om att valmöjligheterna måste bli fler för föräldrarna och att valfrihet också innebär möjlighet för dem som vill att vara hemma längre med sina barn än föräldraförsäkringen räcker.

Vad jag vet har ingenting gjorts för att tillgodose det tydliga uttalandet från riksdagen. Därför hade jag hoppats att jag skulle få fråga statsrådet Lena Hallengren här i dag på vilket sätt man arbetar med den frågan i Regeringskansliet.

Bakgrunden är den att vi kristdemokrater begärde en särskild debatt då vi bara skulle få ägna oss åt just frågan om valfrihet i barnomsorgen. Men den avslogs av talmannen med hänvisning till att den debatt som vi har i dag skulle äga rum och att man skulle flytta fram den tidigare på dagen. Samtidigt lovade man att statsrådet skulle delta i den. Med detta lät vi oss nöja. Resultatet blev att debatten flyttades fram under dagen, men det var också det enda resultatet. Statsrådet uteblev. Var och en får väl dra sina egna slutsatser av det, men jag beklagar det i alla fall.

Det gör jag inte minst därför att det under de senaste åren har vuxit fram något som närmast kan betecknas som ett folkligt uppror när det gäller den här frågan ute i kommunerna. Det är unga småbarnsföräldrar som upprörs över orättvisan i att inte barnomsorgspengarna fördelas till alla barn. De sitter inte tysta längre, utan de tar initiativ till namninsamlingar med krav på folkomröstning för eller emot att ekonomiska resurser ska ges även till de föräldrar som inte utnyttjar den kommunala barnomsorgen.

Nu är det inte mindre än 53 kommuner – det är ganska många, det – som frågan aktualiserats i på ett eller annat sätt. I de kommuner där en folkomröstning redan har genomförts har det blivit ett rungande ja på frågan om kommunerna ska kunna fördela pengarna mer rättvist. Flera kommuner har därför skrivit till regeringen och begärt att få bli försökskommuner i väntan på den lagändring som krävs för att de ska kunna uppfylla de här föräldrarnas önskemål. Men regeringen bemödar sig inte ens om att motivera sina avslag utan talar bara om att det inte ingår i socialdemokratisk politik att fördela pengar till föräldrar som själva vårdar sina barn – det vill säga om de vill göra det längre än vad Socialdemokraterna tycker är det normala. Vad föräldrarna själva och kommunpolitikerna tycker är tydligen helt ointressant.

Det här är en maktens arrogans som talar högre än alla högtidstal om hur viktigt det är med gräsrotsdemokrati och enskilda människors engagemang. För när människor verkligen engagerar sig – och inte i vilken fråga som helst: det handlar faktiskt om deras egna barn – möts de med kalla handen. Förutom att det är cyniskt av Socialdemokraterna tror jag faktiskt att det här också är farligt för demokratin. För den som slitit och kämpat med att samla in namnunderskrifter från minst 5 % av invånarna i kommunen där man bor, som sedan med namninsamlingen som stöd övertygat kommunfullmäktige, vilket inte alltid är så lätt, om att ordna en folkomröstning och som sedan vunnit den är det väldigt svårt att acceptera att detta engagemang möts så kallsinnigt. Det borde faktiskt även politiker kunna förstå. Det är inte så lätt att få de här människorna att engagera sig igen i en ny fråga för att hålla den lokala demokratin levande.

I dag har vi möjlighet att välja mellan allt möjligt, från olika elleverantörer och aktiefonder till minst fem olika mjölksorter när vi går och handlar. Men hur vi ska ordna omsorgen om våra egna barn, det bestämmer regeringen. Jag vet att jag kommer att få svaret att ingen tvingas till något mot sin vilja – alla kan välja – men ekonomiska styrmedel går inte att bortse ifrån. Det är bara de riktigt rika som kan välja fritt i dag. Alla andra får snällt anpassa sig till den föräldraledighet som regeringen bestämt är den rätta. När jag fick mina barn på 70-talet hade regeringen bestämt att det var sex månader som var normalt. Vi får väl vara tack-

samma för att det är lite längre i dag, men det passar ändå inte alla, och det är det som är poängen.

Därför hade jag också tänkt fråga Lena Hallengren, som lyser med sin frånvaro, om hon skulle kunna tänka sig att öppna för en sådan här försöksverksamhet som innebär att kommuner som vill får möjlighet att tillmötesgå föräldrarnas önskemål om att kunna vara föräldralediga längre än vad som är möjligt i dag genom att kommunerna får rätt att införa någon form av kommunalt vårdnadsbidrag. Nu blir väl den här frågan hängande i luften i dag, men jag kan lova att vi återkommer.

Med det yrkar jag bifall till reservation 4 under punkt 4 i UbU6.

Anf. 20 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Jag ska ta upp Ana Maria Nartis tråd och försöka i viss mån göra den här debatten kanske lite mer intressant.

Vi debatterar ju två betänkanden, både UbU4 och UbU6, och dessutom har man, som Inger Davidson helt riktigt påpekade, hänvisat till den här debatten med anledning av Kristdemokraternas begäran om en särskild debatt. Jag beklagar också att Lena Hallengren inte har möjlighet att vara här.

För säkerhets skull inleder jag med att yrka bifall till reservation 12 i UbU4.

Jag tänker först prata om de fristående skolorna, speciellt de konfessionella, för att sedan resonera runt begreppet valfrihet.

Fru talman! Idén om en sammanhållen och likvärdig skola för alla är grundbulten i svensk skolpolitik. För Vänsterpartiet är det naturligt att i första hand lägga ned energi och kraft på att utveckla och förbättra den kommunala skolan. För oss är strävan mot ökad jämlikhet och minskade sociala klyftor det viktigaste.

Det finns ett demokratiskt värde i att elever med olika social och kulturell bakgrund och med olika förutsättningar och intressen möts under skoltiden. Därför är vår principiella uppfattning att skolsystemet ska kontrolleras demokratiskt av hela samhället, och vi är i många stycken kritiska till de fristående skolorna. Till skillnad från andra ser vi positivt på Skollagskommitténs förslag om att ändra beteckningen från fristående skolor till enskilda skolor.

För att kunna utveckla demokratin och motverka intolerans och fördomar är det viktigt att skapa mötesplatser för människor med olika social och etnisk bakgrund. Skolan ska vara en sådan mötesplats. Därför innebär till exempel skolor på religiös eller etnisk grund en form av uppdelning som kan uppfattas som negativ.

I läroplanerna både för det obligatoriska skolväsendet och för gymnasieskolan anges att undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell. Vänsterpartiet menar att detta är en mycket viktig princip särskilt i ett mångkulturellt samhälle. Att undervisningen inte ska ta ställning för en viss trosuppfattning utan i stället uppmuntra till eget kritiskt sökande efter kunskap och ge stöd i skapandet av en egen världsbild är för oss grundläggande i en demokrati.

Fru talman! Vi ställer oss frågande till hur de fristående skolor som drivs på konfessionell grund uppfyller detta grundläggande krav. Det är svårt att se varför offentliga medel ska användas till verksamheter som på avgörande punkter gör avsteg från gällande läroplaner. Den offentligt

organiserade skolans uppgift är enligt vår mening bland annat att utgöra en mötesplats för barn och unga med olika ursprung och därmed verka för integration, förståelse och respekt.

Motivet till att tillåta offentlig finansiering av konfessionella skolor anges ofta vara att Sverige genom att underteckna olika internationella konventioner som barnkonventionen och Europakonventionen om mänskliga rättigheter är förbundet att offentligt finansiera dessa. Vi ställer oss frågande till detta och vill därför föreslå att regeringen får i uppdrag att göra en översyn av denna problematik. Det gäller läroplanens skrivningar och möjligheten till konfessionella skolor.

Fru talman! Valfrihet är ett av vår tids innebegrepp, oavsett om det gäller skolval, pensionsplaceringar, teleleverantörer, tandkräm eller blöjor. Valfrihetens överordning får inte ifrågasättas. Ve den som gör det. Jag tänker ändå i viss mån göra det genom att framföra några funderingar:

- Är valfriheten äkta? Jag menar att det i grunden är ett fåtal som har de reella möjligheterna till val.
- Uppmuntrar valfrihetens överordning egoismen? Jag menar att valen ofta marknadsförs som en möjlighet till att själv få det bättre, kanske på någon annans bekostnad.
- Är valfriheten ekonomisk? Jag menar att i valfrihetens namn är lyckan att konsumera.
- Är valfriheten bra för att försvara och utveckla den generella välfärden? Jag menar att tendensen är att grundläggande mänskliga behov förvandlas till marknadsplatser för vinstintressen.

Den så kallade valfrihetsrevolutionen handlar i grunden om en värderingsförskjutning från ett gemensamt och solidariskt tänkande för mer jämlikhet mot ett i mina ögon mer egoistiskt och ekonomistiskt synsätt där individen går före kollektivet.

Har jag då en bristande tilltro och tillit till individen? Tror jag inte på människors förmåga att göra val? Jo, jag tror på människan. Varje människa är unik och formar sin framtid tillsammans med andra. Arbetarrörelsens framväxt byggde på att gemensamt skapa en kraft som förmådde att förändra. Här måste vi vara självkritiska inom arbetarrörelsen. Om vi inte vågar, kan eller vill ta striden om värderingar så riskerar ord som solidaritet, jämlikhet och jämställdhet att förpassas till förstamajtalens tribuner. Valfriheten som vapen för att i grunden förändra människors värderingar måste vi kunna bemöta och diskutera.

Fru talman! Beträffande valfriheten inom barnomsorgen uppfattar jag Kristdemokraternas initiativ som ett sätt att blåsa liv i debatten om vårdnadsbidrag. Om jag följt Kristdemokraternas debatt i frågan så säger man nu att kommunalt vårdnadsbidrag ska införas i alla kommuner och inte, som den tidigare ståndpunkten, vara frivilligt för kommunerna.

Mina första frågor riktar jag inte till Kristdemokraterna utan närmast till de övriga borgerliga partierna, kanske även Miljöpartiet: Är ni med på Kristdemokraternas linje? Kristdemokraterna har länge varit tydliga i den här frågan, så det är intressant att veta om ni är med där.

Prot. 2003/04:80

10 mars

*Fristående skolor samt
Valfrihet i skolan*

Min andra fråga är: Lever fortfarande det samlade borgerliga förslaget om barnomsorgskonto och avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader? Jag kanske har läst på dåligt, men jag skulle vilja veta det.

Jag skulle också vilja fråga Kristdemokraterna om det kommunala vårdnadsbidraget ska finnas samtidigt som de samlade förskolereformerna med bland annat allmän förskola, barnbidrag och föräldrapenning ska vara orörda. Det kommunala vårdnadsbidraget blir då ett plusförslag. Då är jag nyfiken på finansieringen. Jag har faktiskt inte hunnit läsa in mig på det. Det finns säkert någon.

Fru talman! Den förskolereform som genomförts måste nu följas upp och vårdas. Som vänsterpartist ser jag fram mot att utifrån samarbetspartiernas 121-punktsprogram arbeta för att se till att det blir både mer personal och mindre barngrupper inom förskolan. Det här kräver naturligtvis prioriteringar, och jag vet att det vi hittills uppnått inom förskolan många gånger har uppnåtts i strid med borgerligheten. Jag ser hellre en fortsatt satsning på en förskola där det långsiktiga målet finns om en helt avgiftsfri förskola, öppen för alla barn, än en satsning på ett i mina ögon förlegat förslag om vårdnadsbidrag.

Jag yrkar bifall till förslaget i utbildningsutskottets betänkande nr 6.

Anf. 21 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Lennart Gustavsson yrkade bifall till reservation 12 och citerade den mening jag hade tänkt citera: "Det är svårt att se varför offentliga medel skall användas till verksamheter som på avgörande punkter gör avsteg från gällande läroplaner." Lennart Gustavsson talar då om de konfessionella skolorna.

Vilken grund har Lennart Gustavsson för detta påstående? Finns det verkligen belägg för att de på avgörande punkter gör avsteg från gällande läroplaner? I så fall skulle jag gärna vilja ha en hänvisning till de rapporterna.

Eftersom jag fick frågan om vårdnadsbidrag kan jag svara på den. Vi tycker att även de föräldrar som inte utnyttjar kommunal barnomsorg ska få någon del av de offentliga medlen. Eftersom vi har en barnomsorgslag, och det är bra, som innebär att kommunerna ska erbjuda alla som har barn som fyller ett år barnomsorgsplats, så har kommunerna en mycket hög kostnad för varje ettåring. Att erbjuda ett vårdnadsbidrag som är något lägre än den offentliga kostnaden för barnomsorgen är inte svårt att finansiera. Det problemet kan vi nog lösa.

Jag vill gärna ha svar på vilka rapporter som ni grundar er på i reservationen. Jag gillar inte att vi ska rösta på en reservation här i riksdagen som bygger på felaktiga påståenden.

Anf. 22 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag grundar det hela på de skrivningar som finns. Det står ganska tydligt i motionen och reservationen att läroplanen är tydlig när det gäller att det ska vara en icke-konfessionell undervisning. Vi undrar förstås: På vilket sätt går förekomsten av skolor som drivs på konfessionell grund ihop med läroplanens skrivningar om att undervisningen ska vara icke-konfessionell? Jag må vara dåligt informerad. Men för mig är det just de skrivningarna som står i bjärt kontrast mot varandra.

Jag har en fråga, bara för att vi på något sätt ska ha en debatt där vi förstår varandra. Du sade att barnomsorgslagen är bra. Ser Kristdemokraterna något problem i det faktum att barnomsorgslagen säger att man ska erbjuda plats i förskolan inom skälig tid? Man måste på samma sätt som inom skolan fast med lite tidsförskjutning kunna erbjuda plats.

Som jag ser det måste kommunerna om man inför ett kommunalt vårdnadsbidrag ändå upprätthålla en kapacitet för att kunna möta behovet av barnomsorgsplatser den dag det uppstår. Är det något problem i det?

Anf. 23 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill gärna hålla mig kvar vid de fristående skolorna ett tag. Lennart sade i sitt första inlägg att man ska forma sin framtid tillsammans med andra. Det handlade då om arbetarrörelsen.

Det är inte så att det finns andra grupper i samhället som kan få forma sin framtid tillsammans med andra utifrån sina värderingar? Det är just det som de fristående skolorna bygger på.

Man får göra vissa avsteg. Man ska bygga på läroplanen, men man får tala om att man tillhör en viss konfession och vad man tror på. Det gör man självklart inte för att tvinga någon eller övertyga och tvinga in eleverna i någonting. Men man har den möjligheten.

Det är just det som är en del av det som ligger i begreppet fristående. Det kan också handla om andra saker. Det kan vara att man vill ha en annan pedagogik eller någonting sådant.

Detta får konfessionella skolor göra. Jag förstår inte vad som ska utredas. Problematiken för Vänsterpartiet är att föräldrar får välja utifrån sina egna värderingar och att det är tillåtet i dag. Det tycker vi fortfarande att det ska vara.

Det var en andra fråga om hur vi ska hantera att kommunen måste erbjuda plats. Det finns självklart ett jättestarkt tryck från småbarnsföräldrar, som jag berättade i inledningen. Vi talar kanske om föräldrar som har barn i åldern ett-tre år.

Om de får erbjudandet om vårdnadsbidrag kommer det att avlasta de stora barngrupperna. Det blir en vinnande situation för alla, både för dem som väljer att utnyttja det och för dem som väljer att få en dagisplats från det att barnet är 12 eller 13 månader.

Det blir en högre kvalitet. Jag ser verkligen inte vad Lennart Gustavsson menar med det problemet.

Anf. 24 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag ska verkligen skärskåda det kristdemokratiska budgetalternativet och hur man får det att gå ihop. Jag har sett kristdemokratiska budgetar tidigare där det har funnits stora hål.

Det är väldigt positivt om Kristdemokraterna ställer sig upp och försvarar den samlade förskolereformen och sedan utöver det vill ha någon form av tillägg. Jag ska läsa på hur det ser ut.

Vi talar om att man ska forma sin framtid tillsammans. Jag tog mitt ursprung i arbetarrörelsens sätt att sluta sig samman och försöka forma sin framtid tillsammans. Det är naturligtvis viktigt med människors engagemang. Det sade jag också i mitt huvudanförande.

Samtidigt får man också vara försiktig. Om vi vill ha ett mångkulturellt samhälle där människor med olika erfarenheter möts måste vi skapa

sådana mötesplatser. Jag ser en risk i ökad segregering i och med att man har exempelvis konfessionella skolor.

Det skapar grupper och öar i samhället i stället för att det skapar stora mötesplatser.

Anf. 25 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservationerna vilket jag glömde under mitt anförande. När det gäller betänkande 4 yrkar jag bifall till reservation 18 under punkt 16 och betänkande 6 reservation 8 under punkt 8.

Jag skulle en gång till vilja ta upp frågan om konfessionella skolor och läroplanen. Jag ska gå in på praktiken. Låt bli dogmerna, teorierna och det välkända marxistiska påståendet att religion är opium för folket. Ateismen kan också vara opium för folket. Vi har sett det i Maos Kina. Det finns inget undantag på den ateistiska sidan för detta.

Låt oss gå in på praktiken. Låt oss säga att en skola som är kristen eller muslimsk i handling visar hur det går till att be och att leva enligt denna religiösa lära. Om skolan samtidigt presenterar andra religioner utan att rangordna dem, om skolan berättar ärligt och objektivt också om den ateistiska hållningen, vari ligger då faran?

Det enda som skolan gör är att den förstärker banden mellan barn och föräldrar. Den ger en starkare grund för identiteten. Identitet är ett av de mest värdefulla värden vi bär med oss. Vi är ett mycket lätt byte för alla möjliga våldsamma tendenser i samhället om vi inte vet vem och vilka vi är.

Anf. 26 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Det är lite svårt att svara på det. Det blir mer ett resonemang vi för här. Vi kan stanna vid frågan om religionsundervisning. Jag ska inte tala om värdegrund.

En skola kan naturligtvis förmedla olika former av värderingar, såväl religiösa som ateistiska. Jag tänker inte stå här och diskutera utifrån rollen som ateist eller något sådant.

Det är otroligt viktigt att skolan tar detta uppdrag på största möjliga allvar. Skolan är den plats där vi formar synen på demokrati och en förmåga att själv göra olika vägval. Där ser jag att vi är överens om betydelsen.

Vad jag har försökt att peka på är att vi skapar öar i samhället. Jag tror att jag och Ana Maria Narti är överens om värdet av att mötas över olika typer av gränser och att vi lever i ett mångkulturellt samhälle. Jag ser en hotbild i dessa öar.

Det enda som vi har sagt är: På vilket sätt stämmer läroplanens skrivningar om icke-konfessionell undervisning överens med det faktum att vi tillåter konfessionella skolor?

Anf. 27 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Jag tänker inte gå vidare i diskussionen om konfessionella skolor. Jag har ett förslag. Kan inte Folkpartiet tillsammans med Vänsterpartiet någon gång organisera ett seminarium kring dessa frågor och be olika grupper komma och berätta om sina erfarenheter? Låt oss

lyssna i stället för att försöka bestämma åt andra människor hur de ska ha det.

Jag vill säga något apropå valfriheten, som också var närvarande i Lennart Gustavssons anförande. Jag minns några knappar under en valkampanj där unga kommunister sprang omkring med en knapp där det stod: Stoppa valfriheten! Det var det roligaste jag hade sett.

Jag vill bara berätta om de finländska skolorna som blev möjliga när också valfriheten blev möjlig. Det är en av de starkaste och mest positiva erfarenheterna i Sveriges skolvärld i dag.

Finländarna som bor i Sverige är inte snobbar från överklassen. Det är arbetarklassen. De vill ha sina skolor. Barnen som går i finländska skolor lär sig svenska bättre än samma finländska barn i vanliga svenska skolor.

De kommer ut med mycket bra betyg, och de har en mycket bättre social grund att växa på. Vad är det för fel på valfriheten även för arbetarklassen? Finländarna är det bästa exemplet på att dogmatismen kan döda skapandet. Det är bättre att titta på praktiken. Vi kan lära oss mycket av de finländska rosarödfärgade skolorna.

Anf. 28 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Först och främst måste vi ha verkligheten – eller praktiken, som Ana Maria Narti väljer att kalla det – alltså närvarande. Jag tror att många av oss är ute och besöker verkligheten, ävenså jag. Detta har vi en gemensam syn på.

När det gäller det gemensamma seminariet så kittlar det mig en aning att på ett eller annat sätt föra vidare debatten om de konfessionella skolorna och läroplanens skrivningar om icke-konfessionell undervisning. Jag tar det till mig. Jag törs inte lova här och nu att vi ordnar ett seminarium, men jag ser positivt på någon form av forum dit vi bjuder in människor och diskuterar problematiken.

Knapparna med Stoppa valfriheten! roade tydligen Ana Maria Narti vid någon valrörelse. Vad jag försökte göra i mitt anförande var lite provokativt, men vi ska ju blåsa lite liv i debatten. Jag tycker att många av de borgerliga partierna ser på valfriheten okritiskt, som något oproblematiskt. Jag skulle vara glad om jag någon gång fick höra från ett borgerligt parti att det också finns en problematik i valfriheten. Det var därför jag använde ord som att det finns en aura runt begreppet valfrihet som något som inte får ifrågasättas. Ve den som gör det! Jag har vågat göra det, och jag tycker att fler borde se effekterna av den så kallade valfrihetsrevolutionen.

Anf. 29 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Lennart Gustavsson sade att han brukar besöka verkligheten. Det konfunderar mig något. Vi andra försöker leva i den.

Lennart Gustavsson ställde i sitt anförande ett antal frågor om valfriheten. Han frågade om valfriheten är äkta. Nej, det är den inte i dag. Det finns grupper som är utestängda, till exempel barn med funktionshinder. Från borgerlig och moderat sida vill vi ändra på det. Valfriheten ska gälla alla. Vänsterpartiet går emot.

Lennart frågade: Är valfriheten ett tecken på egoism? Nej, så är det inte. Föräldrar till barn med funktionshinder slås ett helt liv för att bar-

Prot. 2003/04:80

10 mars

*Fristående skolor samt
Valfrihet i skolan*

nen ska få en god skolgång och förståelse för sin situation. Det är ett uttryck för ansvarstagande. Egoism är när man försöker styra andra och inte tar hänsyn till deras behov.

Lennart frågade: Är valfriheten en värderingsförskjutning? Javisst är den det. Jämfört med den kommunala enhetsskolelinje som Vänstern företräder är det definitivt en värderingsförskjutning. Vi menar att alla ska ha en fungerande skola och inte vara hänvisade till en skola som kanske inte fungerar för dem.

Lennart frågade: Handlar valfriheten om solidaritet och jämlikhet? Ja, från vår sida gör den det. Vi hävdar att för Vänsterpartiet har detta för länge sedan ersatts av ett systemtänkande där ett vackert enhetligt kommunalt skolsystem ersätter en skola som fungerar för alla barn. Ett exempel är att Vänstern medverkar till att stänga specialskolor som Ekeskolan och Hällsboskolan. Man nekar till att skapa skolsystem som har kunskap för alla och möjlighet till individanpassning för alla. Vänstern menar att man ska gå i en skola oavsett om den fungerar eller inte.

Jag vill fråga Lennart Gustavsson varför Vänstern vägrar att låta barn med funktionshinder välja skola. Besök inte bara verkligheten utan prova att leva i den, Lennart!

Anf. 30 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Även om jag nu råkade säga fel så tror jag att jag i lika hög grad som Sten Tolgfors lever i en verklighet. Jag försöker skaffa mig kunskap och information och vara delaktig.

Det är en fråga om värderingar. Jag diskuterade värderingsförskjutningar. Sedan kan man tycka att de är positiva eller negativa; vi har olika värderingar. Det är därför vi står här!

Sten Tolgfors lyfter fram frågan om funktionshinderades rätt att välja. Om jag är rätt informerad behandlas frågor om funktionshinder också i samband med att vi ska jobba fram ett förslag till en ny skollag. Debatten om bland annat Ekeskolan har vi fört under flera år. Sten Tolgfors är en av dem som förtjänstfullt håller liv i den debatten. Jag ska inte upprepa vad som har sagts där.

Ändå måste man fundera lite och ställa en fråga: Ser inte Sten Tolgfors som moderat företrädare något som helst problem i valfriheten och vad den kan leda till? Du konstaterade att det finns ett problem i och med att valfriheten kanske inte är äkta. Många kan kanske inte välja. Det finns också rapporter som visar hur valfriheten leder till ökad segregation. Man måste våga se detta även om man brinner av iver för att se valfriheten som ett sätt att förändra.

Anf. 31 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Jag är smickrad över att jag tydligen är norm för Lennart Gustavssons förhållningssätt till verkligheten. Han jämför sig med om jag är ute eller inte.

Låt mig konstatera att politiker inte har rätt att använda barn som integrationspolitiska verktyg. Det är en förälders ansvar att se till att barnet finns i en skola som fungerar väl och där han eller hon kan växa och utvecklas.

I min hemstad Örebro skiljer det mellan 1 och 2 och uppemot 40 % mellan de kommunala skolorna när det gäller andelen elever som inte når

fram till fullständiga betyg. Med vilken rätt vill Lennart Gustavsson som politiker se till att hålla kvar ett barn som inte trivs och inte lär sig läsa och skriva i en skolmiljö som inte fungerar? Med vilken rätt vill han neka goda alternativ att växa fram?

Jag återgår till att tala om barn med funktionshinder. Ungefär hälften av landets skolor har ingen handikappanpassning. Barn med funktionshinder tvingas välja skola, om de nu över huvud taget har möjligheten, utifrån om det finns en hiss eller inte. De kan inte välja utifrån kvalitativa variabler, inte utifrån pedagogik eller profil på skolan, inte utifrån vilket intresse de har för ämnen eller för sin framtid och inte utifrån social miljö. De är utestängda från allt detta. Jag tycker att det är i grunden djupt upprörande.

Vi moderater lägger 300 miljoner kronor extra för att skapa valfrihet för multifunktionshindrade barn. Vi vill ge dem en lagstadgad rätt att välja skola och en nationell finansiering för att garantera att det verkligen blir så. Vad säger Vänstern? Man säger nej. I stället får vi höra Lennart Gustavsson stå och vädra gamla ord som inte längre har någon täckning. Här pratas om solidaritet och egoism. Det är vi som står för solidaritet, och det är Vänstern som står för egoism. Vi ser till att skapa ett skolsystem som fungerar för alla barn utifrån deras förutsättningar.

Vi tror inte på ett vackert enhetligt kommunalt skolsystem där Lennart Gustavsson och andra politiker radiostyr barns skolval från Stockholm. Det är bara barn och föräldrar som kan besluta om detta själva, för de känner till barnens förutsättningar och behov. Låter vi sedan skolor verka fritt så kommer det att uppstå alternativ som fungerar mycket väl för alla barn.

Anf. 32 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tar tillbaka vad jag sade i fråga om att leva i samma verklighet. Jag välkomnar Sten Tolgfors att besöka antingen min hemkommun eller min grannkommun Sorsele och plädera för att barnen där ska ha möjlighet att välja minst två skolor. Han kan plädera för den stora vitsen med valfrihet och möjlighet att välja som där ska finnas. Nej, Sten Tolgfors, verkligheten finns inte bara i Örebro, Stockholm eller i andra storstadsområden; verkligheten finns långt ute i landet också. Där ser det ut på ett helt annat sätt. Våga någon gång fundera på valfriheten som begrepp! Våga någon gång kritiskt granska vad ni håller på med!

Sten Tolgfors använde i sitt inledningsanförande en viss tid till att raljera över hur man väljer att ta till sig Skolverkets rapporter. Det kan jag hålla med om. Men sanningen är att ni, bland annat från moderat håll, är duktiga på att inte se en del av de rapporter som kommer fram.

Skolverket har ju tagit fram en rapport där man pratar om att valfriheten leder till segregation. Jag har aldrig hört en moderat företrädare med något ord nämna en sådan rapport. Vad som är sant och vad som inte är sant är också en värderingsfråga. Sten Tolgfors står upp här som moderat företrädare och säger att moderat politik innebär solidaritet och att vänsterpartistisk politik innebär egoism. Jag tror att var och en som granskat och följt de olika förslag vi driver här i riksdagen vet att det klingar minst sagt falskt.

Prot. 2003/04:80

10 mars

*Fristående skolor samt
Valfrihet i skolan*

Anf. 33 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Tid är en knapp resurs för många småbarnsföräldrar. Det är många som känner att tillvaron är väldigt stressig och att livspusslet inte alltid är så lätt att få ihop.

Grunden för Centerpartiets familjepolitik är ett ökat självbestämmande, en ökad valfrihet, bättre möjligheter att kombinera familjeliv och arbetsliv samt möjligheter att få mer tid med sina barn.

Det här förutsätter att familjernas ekonomiska utrymme stärks så att föräldrarna har möjlighet att ta ansvar för barnens uppväxt när det gäller både barnomsorgen och skolan. Självbestämmande förutsätter förstås mångfald. Det är viktigt att det finns olika former av barnomsorg att välja mellan.

En allt större del av våra barn går i förskolan. Den spelar en viktig roll för barns utveckling och lärande. I dag är 380 000 barn inskrivna i förskola eller familjedaghem. Enligt Kommunförbundets prognoser kommer antalet barn i förskolan att öka under kommande år, inte minst på grund av den babyboom som är nu. Det här medför att vi behöver göra en hel del förändringar. Vi behöver stärka kommunernas ekonomi och öka möjligheterna för familjerna att själva bestämma över sin barnomsorg.

Jag tycker att valfrihet är en grundbult i familjernas självbestämmande. Det förutsätter som sagt en mångfald av barnomsorgsformer. En barnomsorg ska ge utrymme för nytänkande. Det ska finnas olika tjänster anpassade efter nutidens efterfrågan samt efter den enskilda familjens unika behov. De olika omsorgsformerna ska vara kostnadsneutrala för den enskilda familjen. Man ser ju också att olika omsorgsformer ökar mångfalden och stimulerar utvecklingen gentemot varandra.

Det måste finnas en riktig valfrihet, inte ett mellanting som det är i dag. Varje enskild familj ska kunna välja den barnomsorg som passar just den bäst oavsett om det är i kommunal regi, i familjedaghem eller i kooperativ. Makten över barnomsorgen ska flyttas från staten och kommunpolitiken direkt till föräldrarna.

Centerpartiet vill införa en etableringsfrihet inom barnomsorgen. Alla barnomsorgsformer som lever upp till skollagens bestämmelser ska ha rätt till ett kommunalt bidrag. Därmed vill jag yrka bifall till reservation 16 under punkt 14 i betänkande UbU4.

Frågan som jag ställer mig är varför Socialdemokraterna och Vänsterpartiet är så rädda att låta föräldrarna själva bestämma. Hur kan det komma sig att man vågar säga att man bestämmer över precis alla familjer runtom i landet och göra sig till tolk för alla familjer runtom i landet? Hur kan man tycka att vi i riksdagen, i det här fallet Socialdemokraterna och Vänstern, ska styra med järnhand över alla familjer ute i landet? Varför vågar man inte släppa ansvaret till dem som vet bäst, i det här fallet föräldrarna själva? Alla vi vet ju att familjerna ser olika ut. De har olika behov och förutsättningar. Jag tycker faktiskt att det är en skam att man fortfarande håller så hårt fast vid den centralmakt som ska styra över dem som egentligen bör få bestämma själva, nämligen föräldrarna.

Det är synd att minister Hallengren inte är här i dag, vilket hon sade att hon skulle vara. Då hade vi kunnat fortsätta den här diskussionen och ställa henne till svars. Men jag kan ju passa på att fråga den socialdemokrat som är i kammaren och som ska vara med i debatten hur länge man

tänker hålla fast vid den här centralstyrda makten. Hur länge tänker man hindra familjerna från att själva vara med och bestämma över sina egna liv?

Fru talman! Valfriheten är viktig även inom skolan. De fristående skolorna har haft, och har, en betydelsefull roll i det svenska skolväsendet, inte minst genom den mångfald och de olika pedagogiska inriktningar som de representerar. Jag tycker också att de utgör ett viktigt inslag i den öppenhet och valfrihet som ska känneteckna hela skolväsendet. Oavsett om det är en kommunal eller en fristående skola är det väldigt viktigt att skolan följer läroplanen. Vi anser att granskningen av skolorna ska göras av ett nationellt kvalitetsinstitut för att stärka skolorna lokalt och ge möjlighet till en mer likvärdig utbildning i hela landet.

En annan sak som är viktig för de fristående skolorna är att de fristående gymnasieskolornas bidragsregler behöver rättas till eftersom det system som infördes för något år sedan har medfört stora problem och inte alls fungerar särskilt bra.

För att likställa de fristående skolorna med de kommunala skolorna är det viktigt att också de fristående skolorna får erbjudande om att ha det individuella programmet. Det skulle ge en riktig valfrihet. Nu har utbildningsministern gjort en helomvändning och säger att det individuella programmet ska finnas inom de kommunala skolorna. Det vore intressant att höra vad socialdemokraterna här i kammaren säger om att de fristående skolorna ska få den möjligheten eftersom vår utbildningsminister numera tycker att det är väldigt bra att ha det i de kommunala skolorna.

Regeringen har tidigare skrivit i en budgetproposition att kommunala och fristående skolor bör verka på samma villkor. I den senaste budgetpropositionen skriver man: Det krävs också att fristående skolor är öppna för alla elever, oavsett kön och oavsett social, kulturell eller etnisk bakgrund.

Det här är fina ord som vi alla kan ställa upp på, men som vi tidigare hörde gäller detta tyvärr inte alla. Det gäller inte för barn som har behov av särskilt stöd. Det är någonting som vi i Centerpartiet inte kan acceptera.

De fristående skolorna ska ju, liksom de kommunala, vara förpliktigade att erbjuda utbildning på lika villkor för alla elever, även dem som kräver extra ekonomiska resurser. Barn med funktionsnedsättning ska ha samma möjlighet att gå i de fristående skolorna. Därför behövs det ett regelverk eller riktlinjer för bedömning av vilken typ av stöd som ska gälla så att frågan om särskilt bidrag lättare kan prövas och så att stöd kan ges på samma villkor till en fristående skola som till en kommunal skola.

Därmed vill jag också yrka bifall till reservation 8 under punkt 6 i UbU4.

Fru talman! Slutligen vill jag yrka bifall till ytterligare en reservation. Det är reservation 5 under punkt 5 i UbU6. Även där handlar det om valfrihet i skolan. Valfriheten i skolan är viktig. Den är kanske speciellt viktig för de barn och elever som lever med ett funktionshinder. Den här reservationen innebär att alla elever ska ha samma möjligheter, oavsett vilken typ av hjälp och stöd man behöver i skolan.

Anf. 34 MIKAEL DAMBERG (s):

Fru talman! I dag debatterar vi två olika betänkanden samtidigt, valfrihet i skolan och fristående skolor. Dessa både betänkanden rymmer 68 olika motionsyrkanden om allt från nationell skolpeng och etableringsfrihet för förskolor till uppföljning och utvärdering av fristående skolor. På flera punkter är våra partiers olika åsikter väl kända och redan debatterade och voterade. Vi socialdemokrater har i dessa båda betänkanden klargjort vår uppfattning och våra argument.

När det gäller de fyra redan debatterade lagreglerna om fristående skolor nöjer jag mig med att konstatera att det är beklagligt att en majoritet av riksdagens ledamöter, trots att Sverige har ett av världens mest generösa friskolesystem, blockerar varje försök att utifrån en helhetssyn skapa mer likvärdiga förutsättningar för både kommunala och enskilda skolor.

Fru talman! Utgångspunkten för oss socialdemokrater är att alla skolor i Sverige ska vara bra skolor. Undervisningen ska hålla en hög och likvärdig kvalitet i hela landet och i alla bostadsområden. Min grundläggande övertygelse är att vi tillsammans måste ta ansvar för en gemensam skola.

För att ge alla elever den bästa starten i livet har vi socialdemokrater målmedvetet prioriterat satsningar på skolan. Under ett antal år har resurserna till skola och fritis ökat successivt för att göra det möjligt att anställa 15 000 fler lärare och andra specialister. Rätten och möjligheten att välja skola är värdefull, men ingen elev eller förälder ska känna sig tvingad att välja bort en skola för att den är dålig.

Därför måste den skola som ligger närmast hemmet hålla hög kvalitet. Därför måste villkoren, öppenheten och kvalitetskontrollen vara lika för alla skolor oavsett vem som driver dem.

De fristående skolorna har en naturlig plats i det svenska skolsystemet. Visst har de fristående skolorna bidragit till ökad mångfald, i vissa fall till pedagogisk förnyelse och ofta till ett större lokalt engagemang hos elever, föräldrar och lärare. Men vi kan inte blunda för problemen. Vi kan konstatera att segregationen har ökat. Flera studier bekräftar att valfrihet riskerar att förstärka och fördjupa etnisk och social segregering. Vi kan tydligt se ett växande gap mellan skolor med låg respektive hög status.

Den stora skiljelinjen i svensk utbildningspolitik går mellan de partier som är beredda att försvara alla elevers rätt till en likvärdig utbildning och de partier som accepterar att vissa skolor förfaller. Moderaternas krav på en enhetlig skolpeng är det tydligaste exemplet på detta. Om detta kombineras med vinstdrivande skolföretag och skolavgifter skapar det farliga ekonomiska drivkrafter för fristående skolor att välja att ta emot bara de mest lönsamma eleverna. Detta marknadstänkande i skolan måste motarbetas. Jag är glad över att både Centerpartiet och Kristdemokraterna säger nej till det här systemet.

Vi socialdemokrater har lärt oss att valfrihet blir reell först när den kombineras med en medveten politik som innebär att man satsar mest resurser där behoven är störst. Lika chanser för alla elever förutsätter olika mycket stöd.

Fru talman! Som småbarnspappa vet jag av egen erfarenhet att föräldrar vill ha valfrihet och hög kvalitet. Det går inte att frikoppla frågan om

fria val från frågan om vad man egentligen har att välja mellan. Utan den moderna svenska familjepolitiken skulle barnfamiljers frihet vara kraftigt begränsad. Vår unika föräldraförsäkring ger både mamman och pappan möjlighet att vara hemma med barnen när de är små. Minst lika viktigt är att den ökar jämställdheten genom att göra det möjligt för både kvinnor och män att kombinera föräldraskap med arbete.

Det var omtanken om barnen och övertygelsen att ingen skulle behöva välja mellan att skaffa barn och arbeta som förskolan steg för steg utvecklades i vårt land. Vi har anledning att känna stolthet över förskolans pedagogiska verksamhet med leken som metod och omsorg och lärande hand i hand.

Nu går vi vidare för att höja kvaliteten ytterligare. Under de närmaste åren kommer vi att avsätta pengar för att göra det möjligt att anställa 6 000 fler förskollärare och barnskötare i förskolan för att höja kvaliteten och minska barngruppernas storlek.

Låt oss vara ärliga. Det har alltid stått en politisk strid om förskolans pedagogiska verklighet. Det var inte självklart att förskolan skulle få en egen läroplan. Det var inte självklart att avgifterna skulle sänkas ordentligt med maxtaxan, att även barn till arbetslösa och föräldralediga skulle ha rätt till 15 timmar i veckan, att alla 4- och 5-åringar skulle ha rätt till en allmän förskola.

Kristdemokraterna har motarbetat varje steg på vägen. I dagens debatt driver partiet frågan om ett kommunalt vårdnadsbidrag som, vad jag förstod, ska vara obligatoriskt för alla kommuner. Det kommer inte bara att undergräva jämställdheten utan också dränera förskolan på resurser. Det var ett tydligt besked från Kristdemokraterna i dagens debatt. Men var fanns beskedet från Folkpartiet? Hur ser Folkpartiet på obligatoriska vårdnadsbidrag på kommunal nivå?

Sverige präglas av stor mångfald i barnomsorgen. Inte minst OECD har uppmärksammat bredden i den svenska förskolan. Organisationen konstaterade att vi har förskola, fritidshem, familjedaghem, öppna förskolor och nattomsorg. Pedagogiken varierar också. Det finns Montessori, Reggio Emilia, I Ur och Skur och miljö- och IT-profilerade förskolor, för att nämna några exempel. Också driftsformerna varierar, från föräldra- och personalkooperativ till kommunala och enskilda. Jag tycker att det är viktigt att se den här bredden och mångfalden när vi talar om valfrihet i barnomsorgen.

Jag har i ärlighetens namn lite svårt att se varför vi skulle vilja bryta upp ett väl fungerande system som bevisligen har skapat mångfald i barnomsorgen. Redan inom ramen för det system vi har i dag går snart sagt vart femte barn, 17 %, i en fristående förskola. Det är tre gånger fler än andelen gymnasieelever som går i en fristående skola. Det om något är väl ett uttryck för att det finns mångfald och valfrihet i förskolan.

Jag är rädd för att den motsättning och misstänksamhet som i dag finns inom kommunsektorn på skolområdet ska smitta av sig på förskolans område. Jag har träffat många kommunföreträdare från olika partier som menar att det föreslagna systemet skulle undergräva ekonomin och kanske slå sönder möjligheten att bedriva lokal förskoleverksamhet i samarbete mellan offentliga och enskilda huvudmän och inte i konkurrens. Vi borde fundera på om det här egentligen är det vi vill uppnå. Jag

Prot. 2003/04:80

10 mars

*Fristående skolor samt
Valfrihet i skolan*

hoppas att man i diskussionen och förhandlingarna om den nya skollagen kommer att ta dessa frågeställningar på allvar.

Fru talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till förslagen i de båda betänkandena UbU4 *Fristående skolor* och UbU6 *Valfrihet i skolan* och yrka avslag på samtliga motioner.

Anf. 35 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Jag sade i mitt inledningsanförande att vi aldrig hör socialdemokrater hålla några som helst brandtal om den fjärdedel av alla barn som inte når fram till grundskolans kunskapsmål. Sedan går Mikael Damberg upp och bekräftar precis detta. De finns inte i Socialdemokraternas värld. De är inte intressanta. Man föreslår inga förändringar för att förbättra för dem. I stället får vi tomma begrepp. Den här gången heter det likvärdig utbildning. Samtidigt vet vi att vart fjärde barn inte når fram.

Jag vill fråga Mikael Damberg: Varför finns kunskapsmålen i Socialdemokraternas värld om man inte anser att alla barn ska få förutsättningar att nå dem? Är enligt Socialdemokraterna kunskapsmålen för högt satta eller är det den egna skolpolitiken som är misslyckad?

Jag gör en annan reflexion. Mikael Damberg gick upp och talade om att Moderaterna föreslog en enhetlig skolpeng. I vilket moderat dokument anser Mikael Damberg att han har stöd för att påstå detta?

Jag noterar att han är helt i otakt med sin egen skolminister som i budgetdebatten i kammaren erkände att Moderaterna alls inte föreslår en enhetlig skolpeng utan tvärtom en skolpeng som är individuell till sin storlek men ger lika valmöjlighet för alla barn. Östros fick då säga: Barnen med funktionshinder och särskilda behov klarar ni nog. Sedan hade han säkert andra invändningar. Mikael Damberg har ett argument som nog är mer än ett år gammalt.

Mikael Damberg säger också att alla skolor ska vara bra skolor. Men det är ju inte så i Socialdemokraternas Sverige. Vi har skolor där mer än hälften av eleverna inte når fram till kunskapsmålen, och vi har skolor där alla når fram till kunskapsmålen. Vi har nu exemplet med skolan i Knutby där en kommunal skola uppenbarligen har haft problem med värdegrunden. Likväl har vi inga förslag från Socialdemokraterna om fristående kvalitetsutvärdering där alla skolor utvärderas med samma ögon lika ofta och på samma sätt oavsett huvudman. Socialdemokraterna vill att kommuner som uppenbarligen inte alltid klarar kvalitetsutvärderingen av egna skolor i dag också ska granska andras.

Anf. 36 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Det är lite intressant att Sten Tolgfors inte tidigare begärt replik i valfrihetens namn på Folkpartiet eftersom ni har haft en debatt i tidningen. Vi kanske kan återkomma till det med Folkpartiet.

Jag talade om kvaliteten i skolan. Jag talade om de stora satsningar vi gör på den svenska skolan just nu. Vi bygger år för år ut stödet till skolorna för att de ska kunna anställa 15 000 nya lärare och andra specialister för att just kunna stötta de barn som inte får det stöd och den hjälp de förtjänar i dagens skola.

Det är en av huvudpunkterna i regeringens skolpolitik. Det möter motstånd. Moderaterna har tidigare uttalat motstånd mot det här, framför

allt i sin budgetmotion. De vill ge 5 miljarder mindre till kommunerna. Det är klart att man kan tala om att ge 300 miljoner mer till funktionshindrade elever om man samtidigt tar 5 miljarder från kommunerna och hoppas att kommunerna ska kunna bedriva lika bra skolverksamhet. Det blir mindre pengar till lärare och annat stöd till de elever som behöver det i Moderaternas Sverige.

Det är intressant när det gäller skolpengen. Vi har försökt få besked gång på gång. I förra debatten frågade jag Tolgfors, men han ville inte svara. Det gällde nationell skolpeng. Hur ska det gå till? Vad betyder den skrivning ni har i er reservation att skolpengen *kan* anpassas efter elevens behov? Vi Socialdemokrater har en helt annan uppfattning. Vi tycker att resurserna till skolan *ska* fördelas efter behov. Det är en väldig skillnad mellan kan och ska. Betyder det att det ska finnas en statlig myndighet? Ska Skolverket fördela de här pengarna? Är det där man vet vilka behov den enskilda eleven har, vad föräldrarna behöver och vad skolan behöver i olika bostadsområden? Om du kan ge mig svar på det i dagens debatt vore det spännande.

Anf. 37 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Mikael Damberg hade alldeles uppenbarligen inget som helst stöd för sitt påstående att det var en enhetlig skolpeng som Moderaterna företrädde. Han fick till och med backa från det i sitt eget inlägg.

Han erkänner nu också plötsligt att problem finns i den svenska skolan trots decennier av socialdemokratiskt maktinnehav. Men vi hör aldrig några brandtal om de 25 % av barnen som aldrig når målen i dagens kommunala enhetsskola. Det är faktiskt Socialdemokraterna som har bevisbördan. Ni har inte en skola som ger lika goda förutsättningar för alla barn att klara framtiden. Ni har en skola där vart fjärde barn får lära sig i 16-årsåldern att det inte räcker till. Vart tionde barn nekas att fritt välja sina framtidsmöjligheter. 100 000 barn är mobbade. Mikael Damberg har väldigt mycket att svara upp mot.

Den svenska skolan är unik såtillvida att vi ger mest i världen till skola men långt ifrån mest i världen till undervisning. Mindre än hälften av skolans resurser når nämligen fram till klassrummet och undervisningssituationen. Den överpolitiskt styrda svenska skolan använder mer än hälften av resurserna till administration, lokaler och kringkostnader. Det är en förklaring till att de här barnen, vart fjärde barn, inte får det stöd och den hjälp de behöver.

Vi ändrar på detta. Vi skapar ett skolpengssystem som bildligt och bokstavligt följer varje barn efter behov ända in i klassrummet. Vi frikopplar det från den administration som även under krisåren växte när man skar ned på undervisning. Vi vet nämligen hur man prioriterar och vad man ska använda resurserna till.

Vi vet också att barnen på Ekeskolan kostar kanske 1 ½ miljon om året och därför måste ha en skolpeng som är ungefär så stor, medan snittet för en svensk elev utan särskilda behov kanske ligger på lite drygt 60 000.

Vi ser också framför oss ett system där särskilda behov av olika slag kan ge tillägg. Jag tror dessutom att detta system kommer att bli betydligt mindre byråkratiskt och administrativt topptungt än det som Mikael

Prot. 2003/04:80

10 mars

*Fristående skolor samt
Valfrihet i skolan*

Damberg står för i dag där mer än hälften av skolans resurser används till annat än undervisning.

Skolans problem är en politisk systemkris, inte ett problem som lärarna står för i klassrummen.

Anf. 38 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Möjligtvis kan det bli mindre byråkratiskt, i likhet med de sovjetiska femårsplanerna, att en statlig myndighet – Skolverket eller någon annan, som ni skriver – ska sitta i Stockholm och försöka avgöra vilka behov enskilda elever har i var och en av våra tusentals skolor i olika bostadsområden runtom i Sverige.

Hur ska eleven då välja? Det är inte samma skolpeng utan det finns olika skolpengar, säger du. Det har ni utvecklat mycket när det gäller funktionshindrades möjligheter att välja men inte när det gäller den nationella skolpengen för den vanliga skolan. Där säger ni att det *kan* vara så att behoven ska styra. Hur ska man då göra som elev om man tycker att det inte räcker till? Ska man skriva ett brev till Skolverket? Ska föräldrarna kunna vända sig till något slags ombudsman för att få sin sak prövad? Vad ska de skolor som ligger i segregerade bostadsområden göra, där det inte räcker med en genomsnittlig skolpeng?

Folkpartiet har ett annat förslag. De vill ha en nationell skolpeng, men de har sagt att 25 % av resurserna ska gå till elever med särskilda behov och till skolor i utsatta bostadsområden. Ni gör inte den begränsningen. Där har ni ett problem, för det kommer att leda till ökad segregation.

Ta en enhetlig nationell skolpeng som ni föreslår, även om ni har krumbukter för särskilda behov, koppla det till frågan om att ha skolor som går med vinst och koppla det till det faktum att ni röstade emot att göra även fristående skolor avgiftsfria. Då får man en farlig kombination som kommer att driva på segregationen.

Du säger att socialdemokratin har bevisbördan. Vi håller på att anställa 15 000 fler lärare i Sveriges skolor för att ge elever med särskilt behov stöd. Moderaterna har 5 miljarder mindre till kommunerna, vilket kommer att innebära att vi får färre lärare och mindre stöd. Sedan har man ett flummigt förslag om nationell skolpeng som inte ens Sten Tolgfors kan reda ut.

Anf. 39 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Mikael Damberg började sitt anförande med att gråta över ett förslag som inte blev antaget här, ett förslag som enligt honom skulle skapa likvärdiga villkor för skolorna. Egentligen gällde det dock kommunal kontroll över de fristående skolorna. Det är jättebra att det inte har införts. Man kan inte be en konkurrent att ta vara på den andra partens intressen. Självklart skulle det bli en väldigt partisk instans för att kontrollera och styra de fristående skolorna. Frågan är om de fristående skolorna över huvud taget skulle kunna existera med en sådan kommunal kontroll.

Jag tycker alltså att riksdagen var mycket klok när detta förslag föll. Det var en typisk socialdemokratisk centraliseringstendens som låg bakom detta förslag.

Anf. 40 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Jag delar inte riktigt den uppfattningen. Det var inte meningen att den här kontrollen skulle vara central utan just lokal. Vi ser nämligen med oro på att det finns över 60 000 skolor i Sverige, och även med den fördubblade utbildningsinspektion som Skolverket planerar kommer det att ta ett tag innan Skolverket kommer tillbaka till varje skola runtom i Sverige. Det gäller både kommunala och fristående skolor.

Om man verkligen vill garantera en insyn och en öppenhet i Sveriges skolor finns det en poäng i att också kommunen kan göra en kvalitetskontroll. Jag delar din uppfattning att den ska vara lika för fristående skolor och kommunala skolor, men att stänga dörren för kommunal insyn och öppenhet i de fristående skolor som agerar i kommunen tror jag är en felaktig väg att gå. Jag tror att även de seriöst arbetande friskolorna har mycket att tjäna på att delta i en sådan kvalitetskontroll.

Däremot sade du ingenting om det kommunala vårdnadsbidraget. Det är en jättestor fråga. Ni har tidigare varit emot vårdnadsbidrag av jämställdhetsskäl. Nu lanserar Kristdemokraterna en ny metod att genomföra detta på kommunal nivå: ett obligatoriskt vårdnadsbidrag på kommunal nivå i hela landet. Man ska ta pengar från förskolan och ge till föräldrar i form av vårdnadsbidrag för att de ska vara hemma med sina barn, någonting som vi vet kommer att försämra jämställdheten i Sverige. Hur ser Folkpartiet på ett kommunalt vårdnadsbidrag?

Anf. 41 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Jag visste att Mikael Damberg var en skicklig debattör. Han försöker nu åstadkomma en debatt mellan Kristdemokraterna och Folkpartiet, men det får han inte. Vi har vår modell, men just nu polemiserar jag mot socialdemokratin. Försök inte flytta tyngdpunkten i vår diskussion här!

Du talar mycket om segregation som om de borgerliga förslagen alla skulle leda till större segregation. Jag vill påminna om ett exempel som vi hela tiden lyfter fram i vår skoldebatt. Det är en av Rinkebys skolor, en kommunal skola som fungerar alldeles utmärkt. Det visar att vi är oerhört engagerade i bekämpningen av segregation.

Glöm inte en annan sak, som representant för socialdemokratin! Det är jag som är svartskallen här. Det är jag som har upplevt 34 år av snack om integration och en allt djupare segregation. Av de här 34 åren har de flesta formats av socialdemokratisk politik. Om något har bidragit till klyftan är det er politik.

Anf. 42 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Det är tydligt att vi inte ens kan diskutera de papper och de betänkanden vi har framför oss. Folkpartiet har skrivit en reservation med andra borgerliga partier och Miljöpartiet om valfrihet i barnomsorgen och att man även ska kunna vara hemma längre, och Kristdemokraterna har i debatten lanserat ett förslag om ett kommunalt vårdnadsbidrag. Då är det klart att vi måste kunna fråga riksdagspartierna om de ställer upp på detta eller inte.

Jag hoppas och utgår från att Folkpartiet håller fast vid sin kritik av vårdnadsbidraget. Det är en kvinnofälla, och det skulle dränera den

Prot. 2003/04:80

10 mars

*Fristående skolor samt
Valfrihet i skolan*

kommunala förskolan på stora resurser. Det är ett väldigt viktigt vägval. Jag återkommer gärna i den här debatten. Jag tror att det behövs i den här kammaren för att få ett besked från Folkpartiet. Inte minst efter att ha läst DN:s sammanställning över hur de borgerliga partiernas skatteförslag slår jämställdhetsmässigt tror jag att Folkpartiet behöver ett tydligt ställningstagande mot ett vårdnadsbidrag; annars skulle ni hamna sist i klassen även i den här frågan.

När det gäller nationell skolpeng ser jag risker med att, som Folkpartiet vill, införa en nationell skolpeng och sedan öronmärka 25 % av resurserna. Det blir ett system där man på något sätt ska försöka skapa en marknad. De skolor som får fler skolpengar gynnas ekonomiskt och kan satsa mer på verksamheten. De skolor som har problem och får färre skolpengar, i ett marknadssystem med nationell skolpeng, får sämre möjligheter att ta sig ur sina problem och satsa framåt. Det är det här problemet jag ser med nationell skolpeng. Det är därför Moderaternas och Folkpartiets lösning i den här frågan är farlig för Sveriges skola och bidrar till ökad segregation.

Anf. 43 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Mikael Damberg talar om likvärdighet och beklagar att de borgerliga partierna inte vill bidra till likvärdighet mellan fristående och kommunala skolor. Man tar sig nästan för pannan.

I dag behandlas de fristående skolorna, framför allt de konfessionella fristående skolorna, på ett helt annat sätt än de kommunala skolorna, framför allt när det gäller tillsynen. Trots att det är Skolverket som har ansvar för allihop behandlar man de fristående skolorna mycket tuffare än de kommunala. Vi har tidigare här i dag fått ett exempel på det.

På vilket sätt menar Socialdemokraterna att det bidrar till likvärdighet att ha ett system där en myndighet behandlar olika skolor olika? Det är min ena fråga.

Sedan sade Mikael Damberg också ungefär så här: Vi socialdemokrater vill ge barnen den bästa starten i livet, därför har vi gjort det ena och det andra.

Jag tror att det framför allt är föräldrarna som vill ge sina barn den bästa starten i livet. Vilka är då Socialdemokraterna eller Kristdemokraterna eller något annat parti att avgöra vad som är bäst för det enskilda barnet? Det är med den utgångspunkten vi försöker hitta ett system som faktiskt ska ge föräldrarna största möjlighet att ge det bästa de vill till sina barn. För vissa föräldrar är det att vara hemma lite längre. Men de finns tydligen inte i Mikael Dambergs värld.

Anf. 44 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Jo, de finns. Därför har vi en ganska världsunik föräldraförsäkring i Sverige, som jag tog upp i min inledning. Men jag har inga problem med att när vi ser ekonomiskt utrymme diskutera att göra andra förändringar och förlängningar av föräldraförsäkringen som faktiskt gör det möjligt för människor som får barn att stanna hemma med sina barn längre. Men föräldraförsäkringens system och det kommunala vårdnadsbidrag som Kristdemokraterna lanserar är helt väsensskilda.

Kristdemokraternas vårdnadsbidrag blir en kvinnofälla, därför att det alltid blir den som har de lägsta inkomsterna som tvingas stanna hemma. Med föräldraförsäkringen finns det en helt annan möjlighet för även pappor att vara hemma med sina barn. Det är en jämställdhetsfråga som är djupt ideologisk.

När Kristdemokraterna nu talar om valfrihet, varför har ni varit emot valfriheten att föräldrar faktiskt ska kunna välja en bra förskola? Ni har varit emot alla de reformer som har skett på förskolans område: läroplanen, att alla barn, även arbetslösa och föräldraledigas, ska ha rätt till förskola och maxtaxan som sänkte kostnaderna och öppnade förskolan för fler. Alla de här viktiga stegen har faktiskt gett föräldrarna ökade möjligheter att välja en förskola som inte bara är billigare utan också har större kvalitet.

Det är också därför jag ser det som lite grann symtomatiskt att Kristdemokraterna vill ta pengar från förskolan och ge till ett kommunalt vårdnadsbidrag. Det vore ett sätt att sabotera hela poängen med att bygga ut förskolorna och anställa 6 000 fler människor i förskolorna de närmaste åren. Det enklaste sättet att inte få en kvalitetshöjning av den reformen vore att ta pengarna från förskolan och ge ut dem i vårdnadsbidrag. Varför motsätter ni er föräldrarnas möjlighet att faktiskt välja en bra förskola för sina barn?

Anf. 45 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag upphör aldrig att förvåna mig över att Socialdemokraterna alltid vet bäst. Det är något helt otroligt.

Vi har varnat för vissa konsekvenser i samband med olika reformer. Ta läroplanen som exempel! När den tillkom varnade Kristdemokraterna för att den skulle kunna leda till en "skolifiering" av verksamheten, alltså att man förde ned skolans tankar till förskolan. Det tycker jag var en viktig varning att framföra.

Häromdagen kom en rapport från Skolverket som visar att precis detta har hänt. Och man är på väg att gå ännu längre när det gäller att göra förskolan till utbildning, kalla barnen för elever och så vidare. För några dagar sedan fick vi höra att Lena Hallengren kanske inte ställer upp på det. Det var jag väldigt glad för. Men hela er inriktning har ju varit den, och då har vi varnat. Vi har inte sagt nej, men vi har varnat. Och vi har hittills, tycker jag, fått väldigt rätt i de här varningarna.

Föräldrarna vet bäst. Det handlar inte om att ta resurser från den ena eller den andra. Det handlar om att fråga föräldrarna hur de vill ha det och använda de gemensamma resurser som finns så att föräldrarna får det som de vill ha det. Då kommer några föräldrar att välja vårdnadsbidrag, det är jag helt övertygad om, framför allt för sina allra minsta barn, två tre-åringarna, i stället för att välja en förskoleplats som är betydligt dyrare. Hur det skulle kunna dränera kommunens resurser har jag svårt att förstå.

Mina sista frågor är: Tänker ni också lagstifta om hur föräldrarna ska dela på föräldraförsäkringen? Tänker ni gå ännu längre i er styrande politik?

Prot. 2003/04:80

10 mars

*Fristående skolor samt
Valfrihet i skolan*

Anf. 46 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tror att det är viktigt när man talar om valfrihet för unga föräldrar att se att det handlar om faktiska möjligheter att välja också. För de allra flesta familjer, de jag känner och de vi kan titta på i statistiken, är inte vårdnadsbidrag, kommunalt eller nationellt, ett alternativ, en realistisk möjlighet. Om vi vill ge alla föräldrar möjlighet att stanna hemma med sina barn längre borde debatten handla om föräldraförsäkringen som gör det möjligt för både pappor och mammor att kombinera arbete och barn. Men det gör inte Kristdemokraterna.

Kristdemokraterna väljer ensidigt ut vårdnadsbidraget, ett stöd som inte lämpar sig för andra än en väldigt liten grupp och som också riskerar att slå sönder jämställdheten. Det här är ett farligt förslag, tror jag. Vi kommer att motarbeta det, särskilt kopplingen till, och då vill jag igen rikta mig till andra borgerliga partier som kanske hör det här, vad det får för konsekvenser för förskolan om detta ska finansieras.

Det blir inte mindre barngrupper. Det blir större barngrupper. Kommunernas skatteinkomster ökar inte, de minskar med ett sådant här förslag. Det är ett farligt förslag som kan undergräva kvaliteten i förskolan, så det är viktigt att vi säger nej till det. Och det kommer vi att göra även i fortsättningen.

Anf. 47 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! I mitt anförande ställde jag ett par frågor till Mikael Damberg. Han kanske kan återkomma här, för han svarade inte på dem i sitt anförande.

Han sade faktiskt så här: Som småbarnspappa vet jag att föräldrar vill ha valfrihet och en bra kvalitet i barnomsorgen. Jättebra, tycker jag. Men som sossepolitiker säger Mikael Damberg någonting annat. Då ska han vara med och bestämma till punkt och pricka över alla oss andra småbarnsföräldrar, hur vi ska ha det med vår barnomsorg och hur vi ska ha det med vår verklighet. Det här går inte riktigt ihop.

Frågan är hur länge som Mikael Damberg och Socialdemokraterna kommer att hålla fast vid det här. Hur tänker ni gå vidare i andra frågor – och vilka i sådana fall – och styra väldigt precist och säga att så här ska ni göra? Ska ni till exempel säga till människor som vill köpa bil: Välkomna, köp en bil, bara den är röd, har fyra dörrar och kan gå smärtfritt över 130.

Det måste ju finnas någon självinsikt även hos Socialdemokraterna.

Vi vet också båda två att valfriheten inte är en verklig valfrihet som den ser ut i dag. Det är en halvmesyr. Alternativen till kommunal skola får inte samma ekonomiska möjligheter som de kommunala skolorna. När tänker Mikael Damberg koppla ihop det han i sitt föräldraskap tyckte var väldigt bra när han var enskild förälder med det han tycker som sossepolitiker i riksdagen?

Anf. 48 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Jag kan vända på frågan. Varför är Centerpartiet och Kristdemokraterna så upprörda över att föräldrar väljer att ha sina barn i förskolan? Gör de felaktiga val? Är de dumma som sätter sina barn i förskolan? Eller kan det vara så att moderna föräldrar faktiskt ser att det här är en chans också för barnens utveckling. De får leka och umgås med

andra barn och utvecklas. Det finns också en pedagog, en förskollärare, som hjälper till med barnens utveckling. Det är en trygg plats att lämna sina barn när man själv vill kombinera barnafödande med förvärvsarbete. Är det så att barnfamiljerna är dumma som väljer förskolan? Jag tror inte det.

Sedan säger man: Då ska ni strikt diktera hur barnfamiljerna ska göra. Men det är ju ert förslag som säger att vi ska ta pengar från förskolan för att ge dem till vårdnadsbidrag. Vi vet effekterna av ett vårdnadsbidrag. Det försämrar jämställdheten. Men vårdnadsbidraget, som är på kommunal nivå, är ännu värre, för det ska ta pengarna från både den privata och den kommunala förskolan. Därför minskar valfriheten för väldigt många föräldrar som vill kunna kombinera arbete med föräldraskap.

Om man menar allvar med en flexibel lösning finns knappast något annat system för flexibelt föräldraskap än just föräldraförsäkringen. Jag utmanar gärna Sofia på att beskriva något annat land som har ett mer flexibelt sätt att hantera barnafödande och förvärvsarbete än den svenska föräldraförsäkringen.

Anf. 49 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Jag tror att Mikael Damberg ganska gravt har missuppfattat meningen med valfrihet. Det innebär att jag som förälder själv ska kunna få bestämma om jag vill ha mina barn i en kommunal skola eller i kommunal barnomsorg, vilket är jättebra. Men jag ska också ha möjligheten att kunna välja om jag vill ha dem i ett kooperativ eller någon form av familjedaghem. Det är det som valfrihet handlar om, inte att vi sitter i riksdagen och klubbar igenom något och säger: Det här är bäst för alla barnfamiljer i hela landet.

Mikael Damberg är också inne på jämställdheten. Jämställdheten tycker jag vi stärker genom en verklig valfrihet, där pengarna går direkt till familjerna och där familjerna har möjlighet att välja vem som ska vara hemma, att man har en riktig möjlighet att välja.

Höjt tak i föräldraförsäkringen är en jämställdhetsfråga. Det tyckte också Socialdemokraterna i valrörelsen. Man sade då att taket i föräldraförsäkringen skulle höjas. Det var ett riktigt vallöfte som man inte riktigt kunde hålla. Nu tycker man inte alls att det är särskilt viktigt utan man puttar undan det till en senare fråga. När man tycker att det är lite tråkigt att inte kunna stå fast vid vallöftet hittar man på andra delar och försöker skylla frågor man egentligen är själv ansvarig för på borgerligheten.

Nej, alla familjer ska själva kunna bestämma över sin vardag, över sin barnomsorg och vad man tycker passar absolut bäst för den situation familjen lever i.

Anf. 50 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Jag talade i min inledning om vikten av valfrihet och mångfald i barnomsorgen. Jag betonade att det är viktigt att det finns kooperativ, personalkooperativ, privata förskolor och kommunala förskolor. Jag betonade i min inledning att nästan vart femte barn går i en alternativ form av förskola. Jag har inga problem med det. Det är snarare en tre gånger högre siffra än för gymnasieskolorna i Sverige. Det finns en enorm mångfald, och jag är inte emot den mångfalden.

Prot. 2003/04:80

10 mars

*Fristående skolor samt
Valfrihet i skolan*

Sofia Larsen driver hårt att det ska finnas en etableringsfrihet för förskolor. Då är det inte frågan om min rätt att välja förskola som är det viktiga utan rätten att jag ska få starta en förskola som är det viktiga. Då blir det en näringspolitisk fråga som på något sätt innebär att jag har rätt att starta vilka verksamheter som helst och kommunen ska betala pengar till det.

Jag har full respekt för ett sådant tankesätt om det vore så att det inte hade uppstått någon mångfald och man var tvungen att skapa den på något sätt. Men när det finns en långt större mångfald i det system som inte har etableringsfrihet än det system som har etableringsfrihet förstår jag inte varför man ska slå sönder det samförstånd och samarbete som sker i många kommuner, inte minst i många centerpartistiska kommuner i Sverige, som löser detta bra och smidigt. Låt oss inte låsa oss fast helt i detta. Jag är öppen för diskussion, men låt oss inför förändringen av skollagen diskutera detta och fundera på hur vi kan göra det här bra. Vi ska inte heller slå sönder ett system som faktiskt ger mer valfrihet och mångfald än det system som inte har gjort det.

Anf. 51 MIKAELA VALTERSSON (mp):

Fru talman! Etableringen av friskolor i Sverige är något mycket positivt för vårt skolväsende. Friskolorna har gett barn och föräldrar en större mångfald och valfrihet när det gäller deras utbildning. Vi måste ha skolor som håller de kvaliteter och profiler som medborgarna vill ha. Antalet elever som väljer att gå i en fristående skola har ökat kraftigt. Friskolorna har tillfört, och tillför, mycket i form av skolutveckling och nytänkande i Sverige. Låt oss vara positiva till det och ytterligare främja den utvecklingen i stället för att fokusera på de drygt 5 % som går på en fristående skola på ett så negativt sätt, som alltför ofta görs i debatterna av företrädare från främst Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Låt oss komma ifrån den debatten och i stället se framåt och inse att mångfalden har kommit för att stanna och att friskolor kommer att finnas även i framtiden och kanske även öka i andel, vilket vi tycker är positivt. Bedöm skolor utifrån innehåll, och ha en bra tillsyn som ser hur man lever upp till de regler vi fastställer i stället för att fokusera på vem som driver en skola. Vi anser i Miljöpartiet att fokus i skoldebatten och de förslag som läggs fram ska inriktas på innehåll och kvalitet snarare än på vilken huvudman det råkar vara som driver en skola.

Vi ser på frågan om skolans uppdrag och hur den förvaltas, om lärarrollen, om skolans förmåga att ta vara på varje elevs unika begåvning. Detta uppdrag gäller oavsett om barnet råkar gå i en kommunal eller fristående skola.

Valfriheten, som har debatterats mycket tidigare i debatten, är viktig i sig och bidrar till en större mångfald. Jag vill också betona att det är viktigt med en mångfald av pedagogiska metoder och innehåll även i den kommunala skolan. Där finns det intressanta försök som har nämnts tidigare i debatten, till exempel kommunala friskolor.

Vi vill ha en huvudmannaneutral lagstiftning och ett huvudmannaneutralt regelverk med lika villkor för olika huvudmän att verka, precis på samma sätt som vi vill ha lika möjligheter för alla elever att välja profil på sin utbildning. Därför säger vi nej till den typen av allmänna församlingar för friskolornas möjlighet att verka på lika villkor, som till exem-

pel Skolverket har föreslagit och som fått stöd i debatterna av företrädare från s och v. Vi ska inte försvåra möjligheterna att etablera en friskola eller ha helt andra regler för friskolor vad gäller till exempel krav på rektorer.

Fru talman! Det finns ett stort problem i dag som gäller ersättningsarna till fristående gymnasieskolor. Med dagens system där man i en tre-stegsraket ska utgå från i första hand hemkommunens egna kostnader för motsvarande program, i andra hand mottagarens kostnader och i tredje hand riksprislistan finns stora problem. Det är en näst intill omöjlig situation för friskolorna, där de inte har någon möjlighet alls att på ett vettigt sätt planera sin verksamhet och där alltför mycket kraft och energi går åt till att förhandla med varje enskild kommun. Det är inte rimligt att man i en och samma klass kan ha 20 olika ersättningsnivåer för eleverna. Det är i ett elevperspektiv inte heller bra om elever från vissa kommuner är mer attraktiva än andra. Jag tror inte att systemet är bra för kommunen heller. Det här systemet bidrar till en stor administration även i kommunerna, och det främjar inte goda relationer mellan de olika huvudmännen.

Vi vill framöver föra en diskussion med övriga partier om att åtgärda de negativa effekterna. Vi var med och gav stöd till införandet av dagens system, men jag tycker att man som politiker måste kunna titta tillbaka och se konsekvenserna av tagna beslut. Om det inte blev som man ville måste man vara beredd att backa och göra förändringar utan att känna någon prestige i det hela.

Fru talman! Jag vill ta upp en annan viktig fråga som rör valfrihet i dagens debatt, nämligen möjlighet till valfrihet i barnomsorgen. Möjligheten att välja ett alternativ som passar varje enskild familj måste öka. Detta behöver, som vi ser det, ske på fler sätt. Det har varit, än så länge, lite för enkelriktat i debatten från Socialdemokraternas sida i fråga om vårdnadsbidrag, men det finns många åtgärder som behöver vidtas.

Först och främst vill vi att man ska ha möjligheten att etablera en enskild förskola som uppfyller de krav vi ställer i nationella regelverk. Den frågan tänker vi återkomma till när skollagsförslaget ska behandlas. Men det verkar finnas en stor möjlighet att finna en majoritet för detta i kam-maren.

Vi vill också att det ska vara möjligt för en kommun att själv bestämma hur barnomsorgssubventionerna ska fördelas. Om man vill kunna välja att vara hemma längre med sitt barn bör man ha större möjlighet att välja ett sådant alternativ. Det finns, som tidigare har sagts, ett stort tryck i många kommuner för en sådan förändring. Det har skett namninsamlingar och folkomröstningar om att införa försöksverksamhet. Vi har väckt en motion om detta tillsammans med Kristdemokraterna, som inte föreligger under det här utskottet men behandlas i konstitutionsutskottet under våren. Frågan har stor vikt för valfriheten allmänt i barnomsorgen.

Lennart Gustavsson frågade vad vi i de andra partierna tycker om kommunala vårdnadsbidrag. Miljöpartiets uppfattning är att vi inte häri-från ska styra att alla ska gå på en kommunal förskola eller alla ska ha ett kommunalt vårdnadsbidrag. Vi tycker inte om ett system med nationellt vårdnadsbidrag. Däremot tycker vi att de som så vill ska kunna välja ett sådant alternativ. Det är också i hög grad en kommunal fråga. Vi vill ändra kommunallagen så att man har möjlighet, om man i den kommunen bestämmer så, att ge subvention direkt till enskild. Det påverkar i så

fall den kommunala verksamheten och den kommunala budgeten. Det är majoriteten av medborgarna som bor i den kommunen som i så fall gör det valet.

Mikael Damberg målade upp skräckscenarier med minskade resurser till förskolan och minskad valfrihet. Ingen av oss, om vi ska vara ärliga, vet väl exakt vad det skulle innebära. Ingen vet exakt vilka grupper som skulle attraheras av ett sådant förslag, om det är de som i dag väljer att vara hemma utan något stöd alls – jag känner till många som pusslar ihop sin verksamhet, som jobbar nätter och kvällar och knappt träffar varandra för att få ihop det så att de kan vara hemma längre med sina barn – eller om det är de som i dag använder en förskoleplats som i så fall skulle lämna den och vara hemma. Det sättet vi kan få reda på detta är att tillåta en försöksverksamhet. Vi kan säga att vi åtminstone ska gå de kommuner som vill göra detta till mötes och ha en försöksverksamhet som kan utvärderas, i stället för att bromsa på grund av ideologiska skäl. Låt oss titta på detta praktiskt och se vad som händer, hur det blir, en kostnad, eller en lägre kostnad – som jag tror.

Vi anser också att man måste värna dagbarnvårdare och möjligheten att kunna välja dagbarnvårdare i en kommun. Det är viktigt att man främjar det på olika sätt. Det finns lyckade försök i kommuner med trefamiljssystem och andra sätt som ökar valfrihet och mångfald i barnomsorgen.

Det viktiga är att vi på olika sätt ökar möjligheten till anpassning efter varje familjs egna önskemål och behov i barnomsorgen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

7 § Nordisk konvention om social trygghet

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU7
Nordisk konvention om social trygghet (prop. 2003/04:44).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

8 § 24-timmarsmyndighet inom socialförsäkringen

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU8
24-timmarsmyndighet inom socialförsäkringen (prop. 2003/04:40).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2003/04:SoU4
Äldrepolitik.

Äldrepolitik

Anf. 52 CATHERINE PERSSON (s):

Fru talman! Vi ska nu i riksdagens kammare debattera socialutskottets betänkande 2003/04:SoU4 *Äldrepolitik*.

I betänkandet behandlas ca 140 motionsyrkanden inom området äldrepolitik från den allmänna motionstiden 2003 och fyra motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2002.

I betänkandet tas ett flertal områden upp. Det är äldrepolitikens mål och inriktning, kvalitetsarbete i äldrepolitiken, tillsynsverksamheten, ställföreträdarfrågan och fysiska begränsningsåtgärder, personalförsörjning, hemtjänsten, avgifter inom äldreomsorgen samt anhörigstöd.

Fru talman! Vi vet att anhöriga står för en mycket stor del av omvårdnaden av äldre, sjuka och personer med funktionshinder. Det pågår också ett omfattande arbete i ett flertal kommuner med att utveckla befintligt anhörigstöd och nya stödformer på området.

Socialutskottet vill än en gång i sitt betänkande understryka att det pågår ett utvecklingsarbete när det gäller stöd till anhöriga. Det måste fortsätta och vidareutvecklas.

Det är också av det skälet som ett enigt socialutskott anser att det behövs en kraftfull utveckling av olika former av avlastning, stöd och utbildning till närstående. Utskottet anser att regeringen därför snarast bör återkomma med en redovisning och förslag till åtgärder på det området.

Fru talman! När det gäller hemtjänst för äldre uttalar utskottet att personer med behov av stöd och hjälp självfallet ska kunna vistas i annan kommun än bosättningskommunen – det gäller till exempel sommarvistelse – och få den hjälp och det stöd som man där behöver.

Det här är en fråga som har diskuterats och som man har försökt lösa under rätt så många år. När det gäller möjligheterna att bo i en annan kommun har det fungerat relativt väl. Man har också löst det i alla kommuner. Det som nu mer och mer aktualiseras är huruvida det här är en fråga som behöver en annan lösning, om man ska hantera det på ett annat sätt än man hanterar det runtom i landets kommuner i dag.

Utskottet har erfarit att Svenska Kommunförbundet för närvarande bereder frågan. Utskottet förutsätter därför att regeringen följer frågan och vidtar de åtgärder som kan vara påkallade eller vid behov återkommer till riksdagen. Utskottet avser att noga följa utvecklingen på området, men de aktuella motionerna bör i dagsläget inte, enligt utskottet, föranleda något initiativ från riksdagens sida.

Övriga motioner avstyrks, dels med hänvisning till utskottets tidigare ställningstaganden, dels med hänvisning till pågående arbete på området.

I betänkandet finns 47 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till förslaget i socialutskottets betänkande, och med den här inledningen lämnar jag över ärendet till debattörerna på området.

Anf. 53 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Som vi tidigare har hört rör debatten nu ett motionsbetänkande om äldrepolitik. Jag vill först uttrycka min stora glädje över det tillkännagivande som ett enigt utskott har lämnat till regeringen när det gäller stödet till anhöriga. Där säger vi att regeringen ska återkomma med förslag till insatser för att ytterligare säkerställa och stärka stödet för anhöriga, och det är nödvändigt.

Låt mig läsa ur *Framtidens äldreomsorg*. Det är en rapport från Socialstyrelsen. Där skriver man så här:

Familjen och anhörigas insatser för de äldre har länge försumrats i den offentliga debatten eller tolkats i ideologiska termer och med normativa förtecken om vad man förväntar sig att var och en bör göra för sin nästa. Numera erkänns vårdande anhörigas insatser och behov av stöd i socialtjänstlagen. Samtidigt har andelen äldre som får hemtjänst eller särskilt boende i förhållande till befolkningensmängden minskat. De flesta gifta med hälsoproblem har en frisk partner och får i allmänhet hjälp av den partnern. I absoluta tal verkar det som män och kvinnor är relativt jämställda räknat i vårdår. Det framgår dock att barn är den största hjälpargruppen och att deras insatser ökat kraftigt under 1990-talet. Det är särskilt döttrarnas insatser som ökat, medan hemtjänsten minskat.

Det finns alltså en utveckling som innebär att allt fler anhöriga tar alltmer ansvar för sina anhöriga. Det ställer i sig krav på att samhället förmår att stödja dessa anhöriga, så att de inte bara vill utan också får förutsättningar att orka. Men det är i samma andetag viktigt att understryka att all anhörigvård måste vara frivillig. Det vill säga att det är samhällets ansvar att stödja de anhöriga som vill bidra till vården av anhöriga, men det måste alltid finnas en äldreomsorg som är tillgänglig för dem som känner att det behovet finns.

Fru talman! Det finns i dag många exempel på bra insatser inom äldreomsorgen. Det finns engagerad personal som bidrar till att utveckla äldreomsorgen samtidigt som vi också ser exempel på äldre som inte får den omvårdnad de behöver. Ibland får vi exempel på ren misär.

Även om vi har en rad lagar som reglerar äldreomsorgen behöver det utvecklas ett kvalitetsarbete. Vänsterpartiet menar att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utveckla ett system med nationella data om brukartillfredsställelsen i äldreomsorgen. Det handlar också om personalens kompetens och om personaltäthet, för att man sedan ska kunna utarbeta normer för detta. Det handlar om äldres rätt till social gemenskap, att vistas ute. Det handlar om minimikrav för kvalitet och kvalitetsindikatorer för äldreomsorgen. Tyvärr avstyrker utskottet vårt förslag. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 21.

Lex Sarah tillkom för att säkra att missförhållandena i äldreomsorgen anmäldes och åtgärdades. Vi menar att den lagen bör förstärkas, så att anmälan inte ska göras till den närmaste chefen. Här har vi fått ett konsigt svar av utskottets majoritet. Vi vet att det är möjligt för vem som helst att göra en anmälan till en tillsynsmyndighet, men för att öka kvaliteten i anmälningarna bör det tydligt framgå, menar vi, att rutiner som innebär att anmälan ska göras till närmaste chef på den enhet där man är anställd inte får finnas.

Vi har lyft fram möjligheten att utnyttja äldreskyddsombuden i de här ärendena, vilket vore logiskt utifrån att de ska ha den äldres perspektiv.

Vi vet av erfarenhet av lex Maria att man är obenägen att anmäla en kollega och överordnad. Det är då av vikt att motverka alla risker för att missförhållandena i äldreomsorgen ska döljas. Missförhållanden enligt lex Sarah kan dessutom handla om ledningsproblem, vilket blir komplicerat om man ska anmäla det här till den som är ansvarig för det.

Vi förstår inte att utskottet avstyrker motionen. Vad hjälper det att man kan, har rätt att, anmäla till en tillsynsmyndighet om rutinerna på arbetsplatsen säger att man ska anmäla till närmaste chef?

Vi har också en motion om dementas rättssäkerhet och fysiska begränsningsregler, en fråga som Vänsterpartiet har lyft fram vid ett antal tillfällen. Det har då hänvisats till den departementsutredning som nyligen har lagt fram sitt slutbetänkande om framtidens demensvård.

Vi kan konstatera att de har kommit fram till precis samma slutsats som Vänsterpartiet, det vill säga att fysiska begränsningsregler inte är reglerade. Det här är en gammal fråga som borde ha fått sin lösning för länge sedan. I dag saknas rättssäkerheten för de äldre, och personalen tvingas ta svåra etiska beslut i en diffus anda av att det inte får utföras men samtidigt måste utföras för att den äldre inte ska komma till skada.

Det som behövs är en lagstiftning.

För att åtgärda de brister som i dag finns är det viktigt med en effektiv tillsyn av äldreomsorgen. Visserligen har tillsynen inom äldreomsorgen förbättrats under de senaste åren då bland annat äldrekyddsombud har inrättats. Men vi menar att det brister i samordningen och att rapporterna inte alltid förankras i de verksamheter där tillsynen utförs. Det krävs därför en översyn av formerna för tillsyn och en bättre samordning.

Vi har också en reservation om särskilt boende, där vi framför att kraven för att bevilja särskilt boende i dag är så höga att äldre som har behov av särskilt boende inte beviljas det. Vi har reservationer om behovet av att förebygga olycksfall, om riktlinjer för kosten med mera.

I dag behövs det en rad åtgärder för att säkerställa rättssäkerheten inom äldreomsorgen, höja kvaliteten och säkra de äldres rätt, inte bara till en god fysisk omvårdnad utan också till en social gemenskap.

Fru talman! Låt mig sluta där jag började. Det finns många exempel på god äldreomsorg i det här landet. Det finns många engagerade människor i äldreomsorgen. Men det finns också avskräckande exempel där människor lever i misär eller är helt isolerade utan möjlighet att komma ut och träffa andra, där de äldre har liten eller ingen möjlighet att komma till tals.

Jag står givetvis bakom samtliga Vänsterpartiets reservationer i detta betänkande som handlar om åtgärder för att komma till rätta med en del av de problem som vi ser inom äldreomsorgen. Men för att vinna tid nöjer jag mig med att återigen yrka bifall till vår reservation om just kvalitetsarbetet i äldreomsorgen, det vill säga reservation 21.

Anf. 54 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Om någon av oss här i kammaren skulle få ont i ryggen och behöva besöka en läkare eller en sjukgymnast så ringer vi inte till en handläggare i kommunhuset för att få våra behov och önskemål bedömda för att sedan hänvisas till närmaste läkare eller sjukgymnast i kommunen. Nej, vi ringer naturligtvis själva, eller också får vi hjälp av någon vän eller anhörig att boka tid för ett besök. Någoting annat skulle vi inte

acceptera. Vi bryr oss inte om vad kommunpolitikerna tycker eller var kommungränsen går. Vi bestämmer själva vem som ska behandla oss, och vårt beslut respekteras. Listning hos en husläkare är ett annat sätt att kunna få välja den läkare eller vårdgivare som man vill ha.

Om det sedan skulle vara så att bemötandet eller kunskapen hos den som vi besöker är bristfällig går vi inte tillbaka. Då väljer vi en annan vårdgivare vid nästa tillfälle.

Fru talman! Jag kan därför konstatera att som frisk skattebetalare har jag en frihet, och mina val respekteras. Men som sjuk skattebetalare ska jag vara tacksam för om jag får den vård och omsorg som jag behöver, och jag får vackert finna mig i att jag hänvisas till en vårdgivare som man bestämmer åt mig. Jag sätts i någon form av kommunarrest eftersom kommunens gränser gäller och främst det kommunala självstyret. På det sättet anser jag att man som äldre behandlas respektlöst och näst intill diskriminerande när det gäller möjligheterna att som gammal och sjuk få välja den vårdgivare som man vill ha också utanför kommungränsen.

Naturligtvis måste också äldre med vård- och omsorgsbehov ha rätt att välja vårdgivare i hela landet. Jag ska kunna välja ett boende där personalen talar mitt modersmål eller ett boende som är nära barn eller barnbarn. Jag kanske till och med vill välja bort ett boende av någon anledning.

Det kan inte vara rimligt det som hände alldeles nyligen. En äldre man med vård- och omsorgsbehov nekades att bo på ett boende med kristen inriktning. Han ville så gärna göra det. Han hade varit soldat inom Frälsningsarmén i många år. Men detta boende låg i en annan kommun. Svaret från hans hemkommun blev nej därför att det fanns platser kvar i det kommunala boendet som man ville fylla. Det var det som gällde i första hand. Den äldres önskemål och behov ställdes åt sidan.

Detta var ett exempel. Det finns väldigt många exempel att hämta, inte från moderat politik, även om jag skulle kunna hänvisa till våra exempel, från Socialstyrelsens utvärderingar. Det är alltså inte jag som har tagit fram dessa exempel, utan många av dessa exempel finns i den utvärdering av lagen och där det sägs att också äldre ska ha rätt att flytta. Men det fungerar inte konstaterar jag och även Socialstyrelsen.

Hur mycket vi än säger att det måste fungera och hänvisar till att det står i lagen att också äldre har rätt att byta boende så fungerar det inte. Vi här i kammaren måste sluta att lura oss själva.

Och varför fungerar inte frivillighetens väg mellan kommunerna i sådana fall som det med frälsningsarmésoldaten? Jo, därför att pengarna inte följer med i valet och flytten till en annan vårdgivare. Den kommun som jag flyttar från får nämligen behålla en del av dessa statsbidrag i något år, medan den mottagande kommunen inte får ett öre, förutom den äldres skatt. Det tar tid innan man får detta justerat, och vi litar på att det ska ske frivilligt. Men vi ser tusentals som får sina ansökningar avslagna.

Mindre kommuner med god vård och omsorg löper också stor risk att drabbas av en finanskris om deras goda namn och rykte kommer ut. Och ve och fasa om man framstår som en kommun med väldigt god äldreomsorg som många vill flytta till. Det kommer inte den kommunens ekonomi att tillåta. Därför framställs ofta äldre som en kostnad, en belastning och ett problem. Om pengarna för vård och omsorg i stället

följer med den äldre kan kommunen välkomna äldre och ordna god vård och omsorg också till dem. Lösningen heter alltså en statlig finansiering.

Och precis som när jag är relativt frisk och behöver gå till tandläkaren, sjukgymnasten eller privatläkaren och ringer och beställer tid och åker dit själv och väljer min vårdgivare så följer pengarna med mig dit. Vi vill att pengarna med en statlig finansiering också ska följa den äldres val, så att också äldre med vård- och omsorgsbehov har en möjlighet att själv kunna få välja vård- och omsorgsgivare. Konstigare är det inte.

För att klara äldreomsorgens långsiktiga finansiering och för att säkerställa att det finns pengar till en god vård och omsorg anser vi moderater att regeringen bör tillsätta en parlamentarisk beredning för att komma fram till en hållbar utveckling och en hållbar finansiering för att garantera att det finns pengar, en överenskommelse som ska hålla över tid och över val. Vi beklagar att regeringen inte har tagit vår utsträckta hand. Vi har vädjat om detta här i flera år. Det tycker jag nämligen att de äldre är värda för att kunna känna en trygghet men också alla yngre som ska vara med och betala.

Socialstyrelsen gick för några veckor sedan ut och varnade för kollaps i äldreomsorgen. Vi hörde något om den rapporten från den föregående talaren Ingrid Burman. Antalet äldre som får hemtjänst minskar. Och man framhöll att vården skulle rämna om anhöriga slutar att hjälpa till. Vi får också ta del av hur kommunerna drar ned på antalet platser i de särskilda boendena i en oroväckande takt. Kvarboendepincipen urholkas när omtanke ersätts med tvång.

Det är lätt att skylla på kommunerna. Vi har upprepade gånger hört att våra socialministrar har slagit in på den vägen och skyller på kommunerna så fort något inte fungerar. Men vi här i riksdagen måste först och främst göra allt vad vi kan.

Läkarmedverkan i äldreboenden måste säkerställas, och tillsynen måste förstärkas. Det kan inte vara rimligt att den som står för vård och omsorg samtidigt utövar tillsyn över sin egen verksamhet.

En oberoende tillsynsmyndighet måste skapas, och de båda lagarna hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen måste sammanföras till en kraftfull lag.

Det har framförts många gånger från personalen inom vård och omsorg att det är frustrerande att jobba med två lagar. Lagarna skiljer sig mycket åt inom områden som dokumentation, sekretess och rättssäkerhet. Det är inte lätt att vara personal och samtidigt agera utifrån två så skilda lagar.

Moderaternas engagemang i äldrefrågor är starkt. Vi vill minska myndigheternas makt över den enskilde. Vi vill ge makten till människor, också de människor som är sjuka och har behov av vård och omsorg. Kommunens roll som yttersta garant för att alla får tillgång till vård och omsorg ska också slås fast. Men det betyder inte att det kommunala självstyret också ska inkludera alla äldres beslut om vårdgivare.

Vi noterar med stor glädje, precis som utskottets ordförande Ingrid Burman sade här nyligen, utskottets tillkännagivande om att stärka stödet till anhöriga, dessa vardagshjältar utan vilkas insatser samhället skulle stå sig slätt.

Vi behöver ta krafttag här och nu för att på alla sätt underlätta och stödja både den sjuke och dennes anhöriga eller närstående. Det handlar

om ekonomiskt stöd och gemenskap men också om olika former av boende eller dagvård för den som är sjuk.

Slutligen, fru talman, yrkar jag bifall till moderatreservationen 2, men jag står självklart bakom samtliga moderata yrkanden.

Anf. 55 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Det bästa med det här betänkandet är att äntligen har ett enigt utskott ansett att det behövs en kraftfull utveckling av olika former för avlastning, stöd och utbildning av närstående och att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen dels med en redovisning i anledning av ett tidigare tillkännagivande om att göra en analys av de ekonomiska konsekvenserna av en i socialtjänstlagen reglerad skyldighet för socialnämnden att stödja dem som vårdar närstående, dels med förslag till insatser för att ytterligare säkerställa och stärka stödet till anhöriga.

Folkpartiet har under en lång tid arbetat för att stärka stödet till dem som vårdar anhöriga, och nu har vi kanske nått ett delmål. De närståendes insatser är i dag omistliga. En stor del av äldreomsorgen skulle falla ihop om de inte fanns. En förutsättning för att de ska orka fortsätta är att de får det stöd som de så väl behöver. Men det är också viktigt att påpeka att det inte får innebära ett ytterligare tryck på närstående att ta vårdansvaret; det måste vara frivilligt både för den som vårdas och för den som vårdar. Kommunerna får inte ta ett ökat stöd till närståendevårdarna till intäkt för att minska den vård som de är skyldiga att svara för. Det finns tendenser till att man försöker skjuta över alltför mycket ansvar på anhöriga, som faktiskt inte orkar mer.

Fru talman! I ett flertal motioner har problemet med hemtjänst för äldre vid vistelse i annan kommun än bosättningskommunen tagits upp. Det är bra att utskottet har tagit den frågan på allvar och att utskottet uttalar att man förutsätter att regeringen noga följer utvecklingen på området och vidtar de åtgärder som kan vara påkallade. Det är bra att utskottet säger att frågan noga kommer att följas, eftersom man från departementet tydligen inte var på det klara med de problem som finns på området.

Fru talman! De allra flesta motioner avstyrks emellertid. Man hänvisar till pågående arbete och gällande regleringar på området och naturligtvis också till de nationella mål för äldrepolitiken som antogs våren 1998. Det är nu flera år sedan, och en hel del har förändrats och många av målen har ännu inte uppnåtts. Därför finns det all anledning, inte minst för oss i oppositionen, att föra fram kraven ytterligare flera gånger. Vi hoppas att utredandet någon gång ska vara klart så att vi får se att det händer någonting. Inte minst Socialstyrelsens rapport som kom nyligen visar att det händer för lite. De krav som Folkpartiet och även andra partier här i riksdagen framfört i motioner är fullt berättigade. Vi måste göra någonting.

Jag vill nämna några av Socialstyrelsens slutsatser som också Cristina Husmark Pehrsson tog upp. Det sker en minskning av platser i äldreboende. Man säger att kommuner och landsting måste kompensera det minskade antalet platser genom en samordnad satsning på utökade resurser i hemtjänsten och hemsjukvården. Det är här min lilla oro finns för att man skjuter över det till de närstående i stället för att bygga ut platser.

Socialstyrelsen säger också att personal- och kompetensbristen fortfarande är stor – det tar vi upp i en reservation – och att omtolkning av det offentliga ansvaret leder till otrygghet. Det är en osäkerhet som finns hos väldigt många. Socialstyrelsen säger vidare att staten bör förtydliga det offentliga åtagandet. Kommuner och landsting måste i sin tur precisera villkor, innehåll och kvalitet för den enskilde när det gäller vård och omsorg. Här känner vi från Folkpartiet igen de krav som vi haft i väldigt många år på en omsorgsgaranti, där kommunen talar om vad den har möjlighet att erbjuda den enskilde och ansvarar för att man även får det.

I Socialstyrelsens rapport talar man också om den framtida äldreomsorgens struktur och finansiering som måste läggas fast. Man talar ungefär som det står i reservation 8 om att vi behöver se över den framtida finansieringen. Från Folkpartiets sida blev det en liten miss vid slutbehandlingen av betänkandet. Vi stöder naturligtvis den reservation som vi gjorde i inledningsskedet. Jag yrkar inte bifall till den – det är ingen som har gjort det – men jag vill göra klart att vi står bakom kravet på en utredning.

Fru talman! Hur är det egentligen med målet om valfrihet inom äldreomsorgen? Ja, inte råder det valfrihet i dag. Särskilda boendeformer för äldre är fortfarande ett lokalt monopol även då kommuner ibland anlitar entreprenörer, och motsvarande gäller i ännu högre grad hemtjänsten. Den som beviljas en plats i äldreboende eller ett antal hemtjänsttimmar har samtidigt tilldelats en utförare av vården. Att välja mellan olika vårdföretag har det inte varit tal om. Äldres möjlighet att välja själva – eller genom ombud – den service och vård som de önskar måste utökas.

Det behövs en förbättrad valfrihet, så att det stöd kommunen godkänt får användas hos valfri kvalitetsgodkänd vårdgivare, kommunal eller icke-kommunal. Det ska också gälla äldreboende. Där är det alltför mycket av den gamla handfasta metoden att den som tiger, samtycker och är nöjd med det som erbjuds får plats, medan de som har invändningar flyttas ned i kön. Men långt mer valfrihet kan och bör införas inom hemtjänsten. Ett starkt stöd för en sådan förbättring blir det om valfrihetsprincipen skrivs in i socialtjänstlagen för boende och hemtjänst.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 3 där vi har ett yrkande om valfrihetsprincipen i socialtjänstlagen.

Fru talman! Att veta att man kan få viss hemtjänst när krafterna tryter – även om behovet inte är stort – är viktigt för äldre människors trygghet. Då vågar man bo kvar längre i den egna bostaden, som ju väldigt många önskar göra. En viss hemtjänst kan också bidra till att ytterligare hjälpbehov kan skjutas upp. Rätt utförd hemtjänst, som också tar till vara den äldres förmåga att klara av vissa saker med hjälpmedel och annat, kan också i högsta grad vara förebyggande.

Från Folkpartiet anser vi att ett nationellt försök bör genomföras under i första hand tre år, med en utvidgad möjlighet till hemtjänst för alla som är 80 år och äldre utan biståndsprövning. Vi lade fram ett sådant förslag år 2002. Äldreberedningen har ungefär samma förslag. Vi känner till att det finns vissa bekymmer med ett sådant förslag, bland annat vissa EU-regler och moms, men det måste gå att genomföra. Jag hade en interpellationsdebatt med socialministern om detta förra året. Han sade att han var positiv till det och att han ansåg att frågan borde kunna lösas. Jag har

en viss förhoppning ändå om att frågan ska kunna lösas innan alltför lång tid har gått. Det här innebär en stor trygghet för många äldre.

Fru talman! För ett par år sedan lovade socialminister Lars Engqvist att kommunala äldreombudsmän skulle införas. Vad som har införts är äldreskyddsombud hos länsstyrelserna. Det är möjligt att de gör nytta – jag betvivlar inte alls det – men är ju inte alls vad som menas med kommunala äldreombudsmän, som ska vara de som de äldre lätt ska kunna vända sig till med frågor för att få råd och stöd. Så vårt krav på kommunala äldreombudsmän kvarstår.

Fru talman! En väl fungerande äldrevård behöver stöd av specialister, förutom att de äldre behöver ha en nära kontakt med husläkare och annan sjukvårdspersonal. Dessa medicinska expertresurser som avser äldre kan inte finnas överallt, i varje kommun eller varje stadsdel, utan de behöver samlas i ett, som vi från Folkpartiet föreslår, äldrevårdscentrum som skapas genom samarbete mellan en eller flera kommuner och landsting. Det bör kunna byggas upp kring någon av de resurser som i dag finns, till exempel en geriatrisk klinik. Ett äldrevårdscentrum ska vara en resurs i första hand för husläkare, distriktssjuksköterskor och annan personal som arbetar med äldre människor.

För äldre och deras anhöriga är kontakten med husläkaren eller distriktsläkaren naturlig. Det ska också finnas kompetens före äldrepsykologi, reumatologi och ett rehabiliteringsteam.

När man blir äldre och inte har svenska som modersmål kan det ibland bli problem när demensen sätter in. Det är lätt att glömma svenskan och gå tillbaka till sitt modersmål. Detta är ett krav som vi – och inte bara vi, utan även andra – har fört fram i väldigt många år. Man måste kunna få kommunicera på sitt eget modersmål när man blir gammal och har tappat det svenska språket.

Detta gäller naturligtvis i första hand de finska invandrarna som är en stor grupp i Sverige. Men det finns många fler, och vi kommer att få ytterligare många olika grupper. Vi måste se till att vi i Sverige kan ge också dessa människor en värdig vård när de har kommit så pass långt i sina liv att de får speciella problem.

Det finns många fler frågor i det här betänkandet som skulle behöva tas upp, men jag avslutar nu genom att yrka bifall till reservation nr 3.

Anf. 56 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Kära vänner! För varje dag som går blir vi alla äldre. Om vi får vi leva blir vi alla äldre äldre. Äldrevården är således en fråga som berör oss alla. Även de personer som i dag varken känner sig eller är äldre har någon närstående, någon granne eller någon släkting som är äldre.

När vi pratar med äldre människor som känner att orken börjar avta är bemötandet, den hjälp som finns att få, vad man vill ha hjälp med och att man får den hjälp som man behöver i rätt tid oerhört viktigt. Allt detta är huvudfrågor. När man intervjuar äldre är det just bemötandet som är så oändligt viktigt. Jag är glad över att bemötandefrågorna har hamnat i fokus under senare år. Man har också fått insikt om det såväl under utbildningen av vårdpersonal som i övrigt.

Herr talman! Utgångspunkten för service, vård och omsorg måste vara den enskilda människans individuella behov. Respekt för äldres integritet och självbestämmande måste vara det förhållningssätt som ge-

nomsyrar alla samhällets insatser. Människors oro för åldrandet ska mötas med en hög ambitionsnivå från samhällets sida när det gäller äldrepolitikens många områden. Trygghet, värdighet och delaktighet måste erbjudas oavsett individernas ålder.

Jag tycker att det är viktigt att lyfta fram att de äldre måste ses som en tillgång, inte som en belastning. När olika utredningar och prognoser presenteras betraktas ofta äldre människor som en belastning. Det vill jag vända mig emot.

I en samhällsutveckling där viktiga grundläggande värden har urholkats har en del av respekten och samhörigheten mellan generationerna gått förlorade. Denna utveckling måste vändas. Den äldreberedning som har lagt fram sitt betänkande har faktiskt visat på vägar till ett samhälle för alla. Äldre personer representerar en livserfarenhet som är omistlig för det svenska samhällets vitalitet och tillväxt. I det mångkulturella Sverige måste äldre invandrares situation och behov också beaktas. Där finns fortfarande mycket att göra.

Förslagen i det betänkande som vi i dag kommer att besluta om innehåller flera positiva ingredienser. En av dem är naturligtvis socialutskottets agerande när det gäller anhörigvården. Men jag måste säga att det ibland är trögt även om denna kammare 2001 och 2002 har gjort ett tillkännagivande. I SoU11 fanns det ett tillkännagivande till regeringen om att det var önskvärt att i socialtjänstlagen införa en särskild reglerad skyldighet för socialnämnden att stödja dem som vårdar närstående. Man ansåg vidare att regeringen snarast borde göra en analys av de ekonomiska konsekvenserna av en sådan lagreglering och redovisa för riksdagen olika alternativa lagregleringar i avsikt att ytterligare stödja anhöriga. Detta beslutade en enig riksdag.

När gör vi på nytt ett tillkännagivande som jag hoppas ska göra att det tänds en eld av vilja i Regeringskansliet att lägga fram ett förslag så att detta blir verklighet. Jag vill instämma i det som Cristina Husmark Pehrsson sade, att utan de äldres insats skulle äldreomsorgen inte fungera i dag. Jag tycker att man ifrån den här talarstolen skulle ge alla anhöriga, närstående och goda vänner en eloge för den oerhört fina insats som de gör.

En annan ingrediens som är positiv i det här betänkandet är vistelsekommunen, och att regeringen nu avser att följa detta. Alla problem som finns är ju till för att lösas. En del är av den sorten att det behövs en lagreglering. Vistelsekommunen är en sådan fråga.

Jag vill också nämna några av de reservationer i detta betänkande som Kristdemokraterna står bakom. Reservation nr 20 handlar om kvalitetsarbetet i äldreomsorgen. Vi anser att det är viktigt att det görs en översyn av ansvarsfördelningen mellan kommuner och landsting beträffande hemsjukvård, rehabiliteringsinsatser och hjälpmedel. Samverkansfrågorna har diskuterats många gånger i den här kammaren, men det räcker inte med diskussioner, utan det måste vidtas åtgärder.

En annan fråga som vi ofta har tagit upp handlar om en trygghetsgaranti. De äldre är beroende av trygghet. De borgerliga partierna är överens om ett förslag till en vårdgaranti. Socialdemokraterna har lovat och lovat, men sedan backar de och ingen vet vad det blir av det hela. Tillgängligheten måste garanteras och en värdighetsgaranti bör införas som

säkerställer ett värdigt bemötande. Det behövs också en boende- och en hjälpmedelsgaranti där rätten till stöd och service ingår.

Många av dessa frågor skulle inte behöva diskuteras här eftersom de egentligen handlar om självklara saker. Men eftersom vi vet att det finns en oro bland äldre och deras anhöriga måste vi ta den oron på allvar och försöka att fatta beslut som garanterar dessa saker.

I reservation nr 32 reserverar jag mig till förmån för en demensombudsman. Finns det några personer i dagens samhälle som är i behov av att få hjälp med att göra sin röst hörd är det de demenssjuka som inte själva kan hävda sin rätt. Det finns många demenssjuka som dessutom saknar anhöriga och närstående som kan tala om hur de vill ha det. Det vore oerhört viktigt att det fanns en talesman för de dementa som verkade för att det individuella behovet och brister i lagar och förordningar uppmärksammades.

Så till en annan reservation, som har nr 36 i betänkandet. Det handlar om ställföreträdarfrågan som vi i de borgerliga partierna har en reservation om.

Vi vet att enligt svensk lag får ingen ges vård och behandling mot sin vilja. De människor som har en nedsatt beslutskompetens kan riskera att bli undervårdade eller å andra sidan överbehandlade. Det är därför viktigt att människor som inte själva kan tala för sig – och i den situationen kan vi hamna allesammans även om vi inte är äldre – har en ställföreträdare som kan tala för dem.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ges företräde för vård, och då är det personer med nedsatt autonomi som ska gå först. Men hög ålder får inte utesluta människor från en viss behandling. Det är också viktigt att komma ihåg i dessa tider, när vi vet att ekonomin är oerhört ansträngd på många ställen, att åldern aldrig får vara en enskild orsak till att man nedprioriterar någon för behandling.

Det är därför som jag anser, herr talman, att Östergötlands läns landsting har gått för långt när man bland annat säger att åldersrelaterad degenerering i ögats gula fläck ska undantas från behandling och att inte heller knäbesvär hos äldre patienter ska behandlas. Jag anser, herr talman, att alla människor, oavsett ålder, social ställning och var man än bor i landet ska ha lika rätt att få en individuellt anpassad vård.

Jag avslutar med att yrka bifall till reservationerna 20 och 36 men står givetvis helhjärtat bakom samtliga reservationer där Kristdemokraterna finns med.

Anf. 57 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1 och 46 men står bakom övriga centerpartistiska reservationer som förekommer i betänkandet.

Vågar jag bli gammal? Frågan ställs men ska inte behöva ställas. Vi bara måste, för egen, för anhörigas och för våra medmänniskors skull klara de stora utmaningar vi står inför. En uppgift har i varje fall äldreberedningen Senior 2005 klarat, och det är analysen när det gäller äldreboomen som väntar runt hörnet, att år 2030 måste varannan 79-åring arbeta om balansen ska bestå mellan försörjare och försörjda. Äldrebe-

redningens analys är en mycket intressant och värdefull läsning, men förslagsdelen är ack så tom och innehållslös.

Var finns de konkreta förslagen om hur vi långsiktigt tryggar äldreomsorgen ekonomiskt? Var finns förslagen om hur vi klarar personalför-sörjningen, hur vi åter förbättrar de äldres hälsa, hur vi underlättar för äldre att bo kvar hemma, hur vi säkrar valfriheten och ökar tillgänglig-heten i boendet? Ja, de finns inte i Senior 2005, och det ska bli intressant att höra om Lars U Granberg och andra av majoritetens företrädare kan ge några besked i dagens debatt.

Äldrepolitiken ska enligt Centerpartiet prioritera åtgärder som inne-bär att äldre kan leva ett liv som präglas av delaktighet, oberoende, vär-dighet och trygghet. Vi vill, vilket framgår av reservation nr 1, se ett mer individbaserat förhållningssätt. Vi har även pekat på att formerna för ök-ad delaktighet behöver utvecklas.

Centerpartiet inser att äldreomsorgen behöver tillföras mer resurser och att det då krävs en politik för tillväxt och sysselsättning som ger skatteintäkter för kommuner och landsting och breddar skattebasen. Vi behöver diskutera på djupet hur vi ska klara den långsiktiga finansiering-en utifrån äldreomsorgens prognostiserade behov. Den diskussionen sak-nar vi.

Vi saknar diskussionen om hur vi kan förändra arbetslivet, höja den faktiska pensionsåldern från 59 år, som det ungefär handlar om i dag, och att se till att vi kan avsluta arbetslivet på ett värdigt sätt utifrån enskilda förutsättningar. Och vi behöver arbetskraften. Personal- och kompetens-bristen är fortsatt stor. Var finns planerna och var finns åtgärderna? Kommer något samlat arbete att initieras och redovisas?

Som tidigare har nämnts har Socialstyrelsen nyligen lämnat en läges-rapport till regeringen om situationen för äldre. De pekar bland annat på, och det är tråkigt, ett negativt trendbrott avseende den successiva förbätt-ningen som vi har varit vana vid att se när det gäller äldres hälsa, att det sker en oroväckande och kraftig minskning av äldreboenden runtom i landet och att det sker en kraftig ökning av kostnaderna för hemtjänsten. Det här är fakta som vi måste ta till oss.

Centerpartiet ser många möjligheter att ytterligare förbättra de äldres hälsa. Det handlar om förebyggande hälsovård. Det handlar om frisk-vård. Det handlar om att förebygga olycksfall. Vi vill se insatser för att åtgärda de åldersbetingade sjukdomarna. Vi vill se åtgärder för äldre som har behov av särskilt psykiatriskt stöd. Samverkansformerna och behand-lingarna måste utvecklas och förbättras. Vi vill se helt andra rehabilite-ringsåtgärder, få vårdkedjan att fungera bättre och tydliggöra ansvarsför-delningen. Vi inser att om man ska komma längre när det gäller hälsofrå-gor för äldre måste man också arbeta med trygghetsfrågor, att man som äldre känner sig behövd, att man får tillhöra en gemenskap och att man får uppleva kulturaktiviteter.

Vi varnar för att pendeln slår för snabbt avseende avvecklingen av äldreboenden. Det måste mötas med åtgärder för ökad tillgänglighet i boendet. Hissbidrag och liknande är nödvändigt. Kompletterande insatser är avdrag för hushållsnära tjänster. Vi återkommer med Centerpartiets förslag om att få utreda hemservicecheckar, vilket också återfinns i re-servationer.

Vi tar fram förslag när det gäller det avgiftssystem som har lett till att det i dag förekommer i kommuner att man som äldre får gå till socialen och med mössan i hand begära socialbidrag. Jag tycker inte att det är en värdig hantering.

Herr talman! Cirka två tredjedelar av all omvårdnad sköts av anhöriga. Jag instämmer med tidigare talare som har pekat på de enormt fina, viktiga, nödvändiga insatser som de gör och som inte nog kan uppskattas och uppmuntras. De redovisningar som jag på senare tid tagit del av visar att kommunernas traditionella stödformer, såsom dagvård, korttidsvård och avlösning i hemmet, ökar och att samverkan med frivilligorganisationer fortsätter, och det är bra.

Däremot minskar typ anhörigcirklar, anhörigcentraler och liknande. Det oroar. Jag är också glad att vi i dag har ett tillkännagivande om ett skärpt lagstöd och krav på åtgärder för att ytterligare säkerställa och stärka stödet till anhöriga. Det är bra.

Åtminstone som en halv seger räknar jag även de uttalanden som utskottet gör om vistelsebegreppet i socialtjänstlagen. Många förtroendevalda, främst i kust- och turistkommuner, har tagit upp frågan, som upplevs som ett problem, och önskat en översyn.

Jag är tacksam för att utskottets ledamöter har lyssnat på mitt förslag att bjuda in representanter för Svenska Kommunförbundet och Socialdepartementet till utskottet. Från departementet kände man, som ni säkert minns, inte till några problem. Från Svenska Kommunförbundet, som representerar hela Kommun-Sverige, var det ett tydligt besked: Det är problem.

Det var bra att departementet fick lite kontakt med verkligheten. Det var bra att Kommun-Sverige fick fram de uppfattningar som vi vet förekommer. Det är bra att det leder åtminstone till uttalanden. Men allra helst skulle det naturligtvis ha lett till, om vi inte ska tappa tempo, ett uppdrag till regeringen att se över frågan. Jag hoppas att det kommer, även om det blir med fördröjd verkan. Vi har också i en reservation redovisat krav på att få ett regeringsuppdrag. Det hade varit bättre om det lett till ett konkret beslut redan i dag.

Herr talman! Jag och Centerpartiet vill med kraft medverka i frågorna om hur vi formar den framtida äldrepolitiken. Något lite positivt händer om utskottets betänkande antas. Men det räcker inte. Vi vill se ökade ambitioner, såväl idé- som åtgärdsinriktade. Det tänker vi arbeta för!

Anf. 58 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Ärade kamrater, åhörare! När jag kom in här i salen var det lite kvar på den förra debatten, som handlade om barn och friskolor. Plötsligt svischade vi om till att tala om oss äldre.

Det är väldigt roligt med tillkännagivanden som vi ibland gör i vårt utskott. Jag är både glad och tacksam för det. Här har vi till och med två tillkännagivanden, som Ingrid Burman pratade om förut. Det är dels att personer med behov av stöd och hjälp ska kunna vistas i annan kommun än bosättningskommunen, till exempel för sommarvistelse, och ändå få stöd. Det är dels förslaget till insatser för att ytterligare säkerställa och stärka stödet till anhöriga.

På första sidan i betänkandet står det så här: ”Vad utskottet anfört med bifall till en mp-motion....” Jag har strukit under det med rött. När

det kom var jag så glad att jag ringde runt till kamrater och sade, tänk att det står bifall!

Det är visserligen en ganska självklar sak att anhöriga ska ha stöd, men man får ändå nästan aldrig bifall till självklara saker. Det var därför alldeles speciellt. Jag var glad ända till dagen därpå. Då började jag tänka lite mer på det här. Så som det är beställt med äldreården på många ställen är det kanske inte så konstigt att vi fick stöd för det här. Man kan ju ge bara lite stöd, och så har man ändå gjort det. Då börjar man kanske glida in på att det ska bli mer och mer anhängstöd. Jag är blandat glad i dag, men lite ändå.

På fredag ska jag åka hem och begrava min mamma Magnhild, som blev 95 år. För två och ett halvt år sedan flyttade hon till ett ålderdomshem. Det var ganska besvärligt hemma hos henne. Hon ramlade omkull rätt ofta och hade svårt att gå. Hon svarade inte i telefon, och hon åt dåligt trots hemtjänsten. Allt hängde på mig, som är enda barnet, så jag åkte ibland hem mer än en gång i veckan.

Hon fick antligen plats på ett äldreboende. Jag tror att jag har berättat en gång förut hur det började. Det kom hem personal, och de fyllde i blanketter. Det var en kurator, en arbetsterapeut, chefen och en kontaktperson. Man frågade vad mamma var intresserad av, skrev upp det och fyllde i. Hon hade varit intresserad av idrott och vävning och hade handarbetat i alla sina dagar. Hon var lärarinna till yrket.

Men när jag åkte in med mamma den dagen hon fick platsen sade hon: Nu ska du få se att jag blir senil ganska fort. Det kändes hemskt. Det var ett ålderdomshem men liknade mest ett sjukhem. Nästan alla var döva och satt i rullstol, och alla var väldigt krävliga.

Fortfarande hängde allt på mig. Under de två och ett halvt år hon bodde där var hon ute en gång med hjälp av personal. Annars var jag där varje söndag, och i den mån det gick bra åkte vi ut och tittade på utsikter och fikade. Någon gång kunde hon följa med hem till mig. Gudskelov fungerade färdtjänsten i min kommun så att vi kunde åka på utflykter trots att jag inte har bil.

I lördags var jag på ett seminarium i Göteborg som handlade om äldre, natur och djur, om naturens och trädgårdens betydelse för hälsan och livskvaliteten. Vad jag önskade att jag hade varit där tidigare så att jag hade kunnat visa det på ålderdomshemmet. Jag kan nästan slå mig i backen på att den enkät de gjorde när min mamma kom in var något slags kvalitetssäkringsrapport. De prickade för de där sakerna, och sedan var det gjort. De gjorde aldrig någonting mer med det. Kontaktpersonen slutade dessutom. Ingenting stämde. Det kändes så artificiellt med hela intervjun och allt det som skulle komma.

På seminariet var det så härligt. En docent från Sahlgrenska och en kvinnlig docent från botaniska trädgården hade kommit fram till att djur och natur är det absolut bästa för äldre människor – för oss alla förresten – vida överstigande till och med kultur. Sedan är familjen och det sociala umgänget naturligtvis väldigt viktigt.

Djur på ålderdomshemmet? Nej, det går absolut inte, för det finns personal som är allergisk! På min mammas ålderdomshem var personalen så förskräckligt allergisk att man måste ha konstgjorda blommor. Då går det här naturligtvis inte.

På seminariet lärde jag mig också att om man inte kan gå, inte kan sköta trädgården och inte kan gå ut med hunden kan man ha minnen. Det går att omge sig med bilder och minnen. Det var en lisa att få höra det.

Jag ska skicka efter en broschyr som fanns på seminariet och förära er den. Det är bara två dagar sedan jag var där, och jag har inte hunnit göra det än. Ni ska få den, för det är lättläst och intressant läsning.

Jag vill också prata lite om boendet. Det verkar på något sätt som att det är trender i boende. Ibland ska alla bo på ålderdomshem. Ibland ska alla bo hemma. Ibland ska alla bo i servicehus. Ibland ska alla bo i något annat slags boende. Det pendlar fram och tillbaka. Jag har skrivit i motionen om hur viktigt det är att vara flexibel, att man kan ha flera olika sorters boende och att det borde finnas en variation där.

Sedan gäller det förebyggande arbete. När man talar om barn och ungdomar finns åtminstone begreppet förebyggande arbete. Jag brukar tjata om att det alltid är så svårt, att ekonomer inte ser detta, för allt måste löna sig så fort. Begreppet finns i alla fall och en öppning att vi går mer och mer åt det hållet. Men så är det inte med äldre – begreppet förebyggande arbete finns inte. Det existerar inte.

Man börjar i stället säga: Det är åldern. När man är så gammal som jag och börjar ha ont i ett ben får man höra att det inte är så mycket att göra åt, för det är åldern. Nu går det utför. Det är inte så mycket man kan göra.

Det är förfärligt mycket man kan göra.

I avsnitt 10 i betänkandet yrkar jag på att man skulle ha äldrevårdscentraler, motsvarande barnvårdscentraler för äldre.

När jag jobbade på ungdomsmottagningen i Borlänge – jag jobbade på ett annat ställe också – sade min mamma, som kallade ungdomsmottagningen för "Rädda barnen": Ska du jobba på Rädda barnen i dag? Jag tyckte att det var så bra.

Avslutningsvis vill jag säga: Rädda oss äldre. Vi kan ju faktiskt jobba ett tag till, om vi nu tar till oss att man kan förebygga och att man kan göra något åt att det börjar gå utför och att det beror på åldrandet.

När Senior 2005-utredningen var klar hade vi i Miljöpartiet ett seminarium med rubriken, som vår ledamot i utredningen formulerade: Vi har tio år på oss.

Klarar vi inte av problemet med demografin – att vi blir så många äldre, att vi mår sämre och sämre, att färre och färre ska sköta om oss äldre – går det åt pipan. Vi har tio år på oss. Det vill till att vi tar tag i den utmaningen.

Jag yrkar bifall till reservation 11 som handlar om just äldreboenden. Jag står naturligtvis bakom alla våra övriga reservationer också.

Anf. 59 LARS U GRANBERG (s):

Fru talman! Den demografiska omvandlingen i Sverige går fort. Allt fler blir äldre. Vi lever längre för att vi är friskare under längre tid. Det är en av välfärdspolitikens mest enastående framgångar. Det är en utveckling som är glädjefull och som vi ska vara stolta över.

Men det ställer oss också inför nya utmaningar. Alla samhällssektorer – utbildning, arbetsliv, den fysiska miljön, kultur- och föreningsliv och politik – måste anpassas med tanke på att de flesta människor har många år av aktivt liv kvar efter pensioneringen. Ingen ska behöva diskrimineras

på grund av sin ålder. Äldre människor ska kunna vara delaktiga i hela samhällslivet därför att samhället inte klarar sig utan äldres kunskap och erfarenhet.

När den tiden kommer då vi måste ha hjälp att klara vardagen är det oerhört viktigt att samhällets insatser fungerar på ett bra sätt för alla – oavsett den enskildes ekonomiska situation. Att vidmakthålla och garantera alla en god äldrevård på lika villkor är en av de stora politiska uppgifterna. Det är ett arbete som omfattar såväl de äldre själva som personal och anhöriga.

En god omsorg för alla som är solidariskt finansierad är en grundbult i ett välfärdssamhälle som riktar sig till alla medborgare. Men jag tycker mig se en ganska djup ideologisk klyfta i synen på hur framtidens vård ska finansieras. Den ena ståndpunkten handlar om att vi i högre grad låter marknadsprincipen styra. Den andra hållningen innebär att se äldreomsorgen som ett gemensamt samhälleligt åtagande. Vård och omsorg ska ges på lika villkor och bara en gemensam finansiell verksamhet kan ge alla denna trygghet.

System som bygger på försäkringslösningar leder till klyftor mellan dem som kan betala för sig och dem som saknar den möjligheten. Om man vill att prioriteringarna och de ekonomiska avvägningarna inom välfärdsstaten ska vara föremål för insyn och debatt måste huvudmannaskapet vara offentligt. Finansieringen ska ske skattevägen.

De förslag som finns i vårddebatten om försäkringslösningar i olika system, med vårdpeng, är kostsamma att administrera. De drar i stället pengar från satsningar som kan göras på att utveckla till exempel äldre-vården.

Systemen med äldrepenng bygger på att man ska välja mellan olika vårdgivare. En äldrepenng kan tyvärr missgynna svaga grupper som inte kan, vill eller orkar välja system.

Det kan till och med vara så att det legitimerar en bristande kvalitet. Den som klagat kan i ett sådant system få svaret: Ta dina pengar och gå. Du har ju rätt att välja själv.

Den självklara grunden för en äldreomsorg för alla måste vara att det ska vara bra kvalitet inom alla äldreboenden.

Utskottets majoritet står bakom de nationella målen för äldrepolitiken som beslutades våren 1998. Målen handlar om att de äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och sin vardag, en trygg ålderdom med bibehållet oberoende, respektfullt bemötande och en god vård och omsorg.

I det här sammanhanget måste behovet av äldreomsorg på ett annat språk än svenska också betonas. Äldreomsorgen måste i framtiden kunna möta behoven hos de alltför äldre med utländsk bakgrund.

Äldreberedningen under ledning av biskop Claes-Bertil Ytterberg har nyligen presenterat sitt stora slutbetänkande med 100 förslag när det gäller trygghet och utveckling inom äldreområdet. Betänkandet ska remissbehandlas, och det finns därför stor anledning att invänta de synpunkter som kommer från remissinstanserna.

När det gäller finansiering av äldrevården i framtiden har Ansvarskommittén, med landshövding Mats Svegfors, i uppgift att analysera den offentliga ekonomin på lång sikt med särskild inriktning på kommuner

och landsting. Den offentliga sektorns långsiktiga finansiering blir en av de stora framtidsfrågorna.

När det gäller frågan om att kommuner inte verkställer gynnande domstolsbeslut kan det konstateras att riksdagen tidigare lämnat ett tillkännagivande till regeringen om omedelbara åtgärder. Regeringen har tillsatt en utredning som ska analysera frågan och föreslå åtgärder för att öka rättssäkerheten för den enskilde.

Äldrevårdens kvalitet måste alltid vara i fokus. Alla har rätt till god äldrevård. En särskild utredare har fått i uppdrag att utvärdera den nu mer än tio år gamla ädelreformen. Regeringen för också diskussion med Kommun- och Landstingsförbunden om utveckling av kvalitet och tillgänglighet i äldrevården.

När det gäller den viktiga demensvården finns det förslag om att regeringen ska ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för demensvård. Ett kvalitetsutvecklingsarbete ska också starta i samverkan med kommuner och landsting. Över 140 000 personer i Sverige har i dag en demenssjukdom.

En väl fungerande tillsyn av äldrevården är viktig av kvalitets-, trygghets- och rättviseskäl. Tillsynsverksamheten har också förstärkts kraftigt och länsstyrelsernas tillsynsresurser har femdubblats. En ökad samverkan sker också mellan länsstyrelsen och Socialstyrelsen. Införandet av äldre- skyddsombud vid länsstyrelserna är en viktig åtgärd som kommer att ha positiv effekt och innebära ett förstärkt skydd för gruppen äldre.

Personalförsörjningen är och förblir en avgörande faktor när det gäller äldrevårdens kvalitet. Äldrevården är ett område med ett stort framtida nyrekryteringsbehov. Här finns inga enkla och snabba lösningar. Tio myndigheter har därför fått i uppdrag att utarbeta åtgärder för kompetensförsörjningen på personalsidan. En översyn pågår också av den sociala omvårdnadsutbildningen och socionomutbildningen.

Det är naturligt att de äldre så långt som möjligt ges förutsättningar att bo kvar hemma. Tillgång till service i hemmet är därför av största betydelse. De olika förslag som har lagts fram om rätt till service i hemmet utan behovsprövning är dock juridiskt och skattemässigt tveksamma enligt Äldreberedningen, vars slutbetänkande nu ska remissbehandlas. Vi får väl se vilka resultat remissrundan ger.

Utskottet är enigt om att äldre ska kunna få rätt till hemtjänst vid vistelse i annan kommun, till exempel för sommarboende. Kommunförbundet bereder för närvarande frågan, och utskottet förutsätter att regeringen noga följer frågan och vidtar nödvändiga åtgärder eller återkommer till riksdagen om så behövs.

När det gäller avgifterna inom äldreomsorgen visar Socialstyrelsens uppföljning att de nya bestämmelserna om avgifter inom äldre- och handikappomsorgen gett ett ökat skydd mot höga avgifter för personer med olika inkomstnivåer. Regeringen har nu att komma med ett förslag om att ytterligare förstärka skyddet genom att kommunernas möjlighet att jämka matavgifterna förtydligas.

Utskottet är enigt på en mycket viktig punkt som alla talare har varit inne på, och den gäller anhörigvården. Anhöriga står för en viktig del av omvårdnaden av äldre, sjuka och handikappade. De anhöriga gör ett fantastiskt arbete, men de har ofta en ganska svår och tung situation. Utskottet anser att det behövs en kraftfull utveckling av olika former av

avlastning, stöd och utbildning till närstående. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med en redovisning av tidigare uppdrag att utreda de ekonomiska konsekvenserna av att ändra socialtjänstlagen i den inriktning som slagits fast i ett tillkännagivande från riksdagen. Regeringen bör också komma tillbaka med ett förslag om ytterligare insatser för anhörigvårdare för att säkerställa och stärka stödet till de anhöriga.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslagen i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 60 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag frågade i mitt anförande Lars U Granberg var någonstans förslagen, idéerna och de skarpa åtgärderna finns. Den redovisning som vi nu har fått innehåller en hänvisning till en biskop när det gäller en äldreberedning, till en landshövding vad gäller Ansvarskommittén och till ett antal uppdrag som har getts till särskilda utredare om översyner som pågår. Frågor bereds, tio myndigheter har fått uppdrag och så vidare.

Det var en bra och informativ genomgång, men jag upprepar min fråga: Var finns de idéer och visioner och de förslag till konkreta åtgärder som socialdemokraten Lars U Granberg står för? Det skulle vara intressant att få höra.

Min andra fråga, som jag också tog upp i mitt anförande, var att fyra studier nu för första gången redovisar ett trendbrott i den hittills hela tiden successivt förbättrade hälsan för äldre. Det är risk för ett trendbrott i negativ riktning när det gäller äldres hälsa. Jag är mycket intresserad av att konkret få veta vad majoritetens företrädare vill att vi ska göra för att förbättra de äldres hälsa.

Den tredje frågan handlar om en oroväckande utveckling mot att äldreboendena minskar. Vad ska vi göra för att se till att pendeln inte slår tillbaka så hårt att den enskilde kommer i kläm?

Anf. 61 LARS U GRANBERG (s) replik:

Fru talman! Jag ägnade ett helt inledningsanförande åt äldrepolitiken utan att ens ta upp de utredningsarbeten som ska ligga till grund för precis det som Kenneth Johansson nu är inne på. Man måste kunna växla upp för att bli offensiv och satsa på rätt saker. Det är klart att jag hade kunnat ta upp de sakerna i mitt huvudanförande. Det gäller sådana frågor som rör ansvarsfördelningen mellan kommuner och landsting. Att vi får ordning och reda på samhällsorganisationen i stort är en intressant och viktig fråga för att vi ska kunna bli offensiva.

Om Kenneth Johansson vill ha ett svar på vilka förslag och åtgärder som jag kan komma med i dag skulle jag vilja säga att vi alldeles nyligen, bara för några månader sedan, hade en debatt om äldrepolitiken. Betänkandet till grund för den debatten och dagens betänkande tillsammans visar att vi hela tiden tar steg framåt. Vi gör tillkännagivanden på olika områden, och färdiga utredningar är ute på remissrundor. Vi tar alltså steg framåt, och jag lovar Kenneth Johansson att när vi har remissrundorna på Seniorberedningens och på Äldreomsorgsöversynens förslag klara och när de andra förslagen är på plats kan vi också börja diskutera hur vi i övrigt ska kunna göra effektiva satsningar.

Anf. 62 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Vi blev ju inte mycket klokare av det inlägget. Det handlade om remissrundor och om att vi ska vänta och se vad Senior 2005 ska leda till. Jag påstår att Senior 2005 i analysdelen innehåller ett bra och intressant material, men av dess 100 förslag är det mesta sådant som Lars U Granberg i dag redovisar, nämligen förslag till nya utredningar.

Det här håller inte. Vi kan inte bara låta byråkratin i form av biskopar, landshövdingar, utredare och allt vad det är sköta äldrepolitiken i det här landet. Vi måste ha visioner, idéer och framför allt skarpa förslag. I reservationerna – tyvärr är det bara reservationer – finns det ett antal exempel på skarpa förslag som vi måste få stöd och gehör för.

Även vad gäller det som jag har ett halvt tack att ge för, nämligen i fråga om vistelsebegreppet i socialtjänstlagen, vet vi att Kommun-Sverige faktiskt ser detta som ett jätteproblem, och vi vet också att det krävs åtgärder. Man kan diskutera vilka åtgärder som krävs, men åtgärder är nödvändiga. Inte ens därvidlag kan vi få ett skarpt förslag så att regeringen kommer i gång med åtgärder. Ett sådant skulle vi ha kunnat ta i dag.

Detta är bara *en* konkret fråga hämtad ur verkligheten. Nu hoppas jag att detta ändå, även om det blir med fördröjd verkan, kommer att leda till resultat. Det vore en framgång. Men jag menar att vi inte på område efter område kan hänvisa till ett utredningsmaskineri. Vi måste lägga fram skarpa förslag, och det finns ett ganska stort antal sådana i reservationerna.

Jag vill också upprepa mina frågor om hälsoutvecklingen, där jag redovisade åtgärder i mitt anförande, och om den oroväckande avvecklingen av äldreboenden som i dag sker.

Anf. 63 LARS U GRANBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tar upp det sista först. Frågan om äldreboenden tog vi upp i betänkandet, där vi skrev ganska tydligt. Vi reagerade dessutom väldigt snabbt. Rapporten från Socialstyrelsen lades fram precis medan utskottet beredde det här betänkandet. Vi tog hänsyn till rapporten och skrev tydligt att vi har för avsikt att följa utvecklingen och att bearbeta regeringen på det här området om så skulle behövas.

Jag återkommer till frågan om utredningarna. Kenneth Johansson har haft större möjligheter att följa utvecklingen än vad jag haft eftersom han suttit med i utredningen Senior 2005. Det finns också ledamöter i utskottet som har suttit med i den. Det kan vara en fördel att ha insyn i hur utredningarna jobbar. Jag bortser då från att regeringens hantering och remissyttrandena över en utredning kan leda till något annat än vad utredningen kom fram till.

Vi ska inte heller se det som något negativt att de här stora frågorna nu är på gång att få en belysning av andra människor som jobbar på det här området i remissbehandlingen av Senior 2005:s förslag och också av andra förslag. Det tillför också saker och ting som vi kanske måste ändra på längre fram. Jag är alltså inte beredd att gå längre i dag. Tyvärr, Kenneth!

Anf. 64 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Min vän Kenneth Johansson lyfte fram att vi nu har en utredningsregering. Det skulle vara jättespännande att se vilken regering som har mest utredningar och mest begraver problem i utredningar.

Jag är bekymrad, bekymrad för alla människor som i dag och i morgon behöver ha aktiva åtgärder för att få det bra. De ska vänta tills en utredning blir klar. Det känns liksom inte riktigt rätt för min del. Det finns saker vi måste utreda, men det finns också sådant som man kan sätta i sjön nu.

Jag måste ställa en fråga till Lars U Granberg, som började sitt anförande med att tala om gräddfiler – det gör ju Socialdemokraterna ganska ofta. Det är märkligt att det är Socialdemokraterna som talar om gräddfiler, därför att det är just det som finns i dag: Det är de som kan tala för sig som har möjlighet att få hjälp.

Att det växer fram privata försäkringar är ett symtom på att det inte fungerar nu – punkt. Min fråga är då: Är Lars U Granberg beredd att förbjuda privata försäkringar? Är det något negativt för Socialdemokraterna att människor, som de facto inte får den vård och den trygghet de behöver, har möjlighet att teckna en annan försäkring?

Det andra jag vill ta upp är alla de slutsatser som Socialstyrelsen har dragit av sin sista rapport. Det handlar om personalfrågorna i äldreomsorgen. Vi vet att alltför äldre, med mycket stora omvårdnadsbehov, ska ha hjälp, och vi klarar det inte. Hur ska det gå i Socialdemokraternas planering för en god äldreomsorg med det kvalificerade personalbehovet?

Anf. 65 LARS U GRANBERG (s) replik:

Fru talman! Där är vi också på gång. Jag sade att det här inte är något som vi kan hitta lösningar på direkt och hur snabbt som helst. Man får nästan det intrycket när man hör Chatrine Pålsson att det är hur enkelt som helst att fixa till alla problem som rör äldrepolitiken.

Nu fick jag viss kritik för att jag tillhör ett parti som älskar utredningar. Men Chatrine Pålsson har ju nyss stått i talarstolen och hållit ett huvudanförande där hon också yrkat bifall till reservation nr 8 som handlar om tillsättande av en parlamentarisk utredning för att hitta breda lösningar. Då ska man ha klart för sig att Äldreberedningen har varit inne på det området och att det finns en kommitté som ser över struktur och uppgörelser inom samhällsorganisationen. De två beredningarna har redan tittat på frågan, och de ska snart vara klara och ute. Äldreberedningens betänkande är alltså ute på en remissrunda. Ni vill ha en utredning till. Det är alltså ganska jämnt i det avseendet. Man vill vara noggrann, eller hur, Chatrine? Vi vill vara noggranna med det vi gör, och det ska vi också vara.

Jag vill inte förbjuda privata försäkringar rakt av. Däremot vill jag ha någon sorts diskussion om vad de ska innehålla och vilka krav som ska ställas. Jag pratade just med en pappa till ett handikappat barn. Jag vet hur dåliga privata försäkringar kan vara, speciellt när det handlar om handikappade barn, så jag vill gärna ha insyn och en diskussion om innehållet i och kraven på privata försäkringar.

Anf. 66 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag sade att det är en del saker som behöver behandlas i en kommitté eller en utredning. Det framtida resursbehovet inom äldreomsorgen är en sådan fråga som jag är med på en reservation om. Jag tycker att det är enormt viktigt att alla olika partier sätter sig ned för att hitta en lösning liknande den som vi hittade om pensionsuppgörelsen, därför att vi ska hitta något som är hållbart. Det håller jag med om.

Men nu har faktiskt Äldreberedningen lagt fram vad jag tycker är en massa bra förslag, men man ser inte några tydliga direktiv i resursfrågan, och det är det som jag tycker är så enormt viktigt. Det är också enormt viktigt att det finns personal i den framtida äldreomsorgen, med den struktur vi har nu.

Jag vill ställa en fråga som också Kenneth Johansson ställde. Enligt Boverket och Socialstyrelsen kommer antalet platser inom äldreboenden att minska med 13 500 under perioden 2002–2005. Vad tycker Lars U Granberg om det? Trots att den demografiska utvecklingen ser ut så att antalet äldre ökar så minskar antalet platser, samtidigt som landstingen sedan slutet av 80-talet har halverat antalet vårdplatser på sjukhusen. Hur ska det här gå ihop? Var ska människor vårdas? Och var finns valfriheten för äldre människor som är svårt sjuka om de känner en större trygghet när de är på ett särskilt boende eller på ett sjukhus när de kanske bor ensamma? Ska de inte få den möjligheten i Socialdemokraternas Sverige?

Anf. 67 LARS U GRANBERG (s) replik:

Fru talman! Om jag inte misstar mig har Boverket uppdraget att utreda den situation som finns vad gäller de särskilda boendena och återkomma om det.

Vi har tagit till oss den rapport som damp ned mitt under behandlingen i utskottet av det här betänkandet. Vi förde in den direkt i arbetet. Vi tar frågan om de särskilda boendena och möjligheten för de äldre att komma in på dem på största allvar.

Anf. 68 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Lars U Granberg talade, om jag tolkade honom rätt, i sitt anförande om att alla verksamheter inom äldreomsorgen ska ha en god kvalitet, vilket jag tror att vi allihopa här kan instämma i utan att tveka det allra minsta. Men jag tolkar det som en intäkt för att man av den anledningen inte behöver ha någon valfrihet. Det gör detsamma vilken plats eller vilken hjälp man får sig anvisad – det är så god kvalitet att man inte behöver ha valfrihet.

Jag måste fråga om Lars U Granberg tycker att det är rimligt eller kanske till och med viktigt att äldre människor i behov av stöd och hjälp också ska kunna få välja vem som ska ge hjälpen. Tycker Lars U Granberg att äldre som behöver ett särskilt boende ska ha möjlighet att välja var de vill bo?

Om det nu händelsevis är så att jag har tolkat Lars U Granbergs anförande fel och han tycker ungefär som jag: Hur vill Socialdemokraterna göra för att man ska kunna ge också människor som är äldre och har behov av hjälp och stöd en möjlighet att påverka sina liv?

Anf. 69 LARS U GRANBERG (s) replik:

Fru talman! I den förra debatten vi hade så hade jag med mig ett tidningsurklipp från den kommun jag kommer ifrån. Nu har jag inte med den eftersom det blev en reaktion som gick ut på att jag bara ägnar mig åt kommunala angelägenheter. Men i den kommunen har jag själv anhöriga som bor på sådana boenden, och de har rätt att välja var de vill bo nära sina egna anhöriga, så självfallet är jag inte emot det. De har också rätt att välja vilken läkarinsats de vill ha och vilken läkare de vill träffa, bli undersökta av och få vård av. Jag är inte alls emot det.

Jag uppfattade inte den sista frågan från Kerstin, tyvärr.

Anf. 70 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag frågade om Lars U Granberg tyckte att det var viktigt att man skulle få välja i olika situationer även när man blir äldre. Lars U Granberg säger att det fungerar bra hemma i hans kommun. Men vi vet att det inte fungerar så runtom i landet. Det händer att människor blir anvisade ett äldreboende som kanske ligger en bra bit ifrån där de bodde tidigare. De mister kontakten med sina vänner som de hade. Risken ökar för att de ska bli isolerade och inte kunna hålla kontakten med kompisar som kanske inte är så lätta på foten att de kan ta sig genom hela staden.

Det som var lite lustigt med Lars U Granbergs inlägg var att han sade: De får till och med välja vilka läkare de vill träffa.

Även om inte alla ställer upp exakt på Folkpartiets husläkartanke har vi ändå haft en proposition som säger att man ska ha rätt att välja sin läkare. Jag hoppas verkligen att man ska få välja sin läkare även om man är 100 år.

Jag tror kanske att vi talar förbi varandra när det gäller valfriheten. Vad jag ville höra från Socialdemokraterna är varför ni alltid säger nej när vi talar om valfrihet. Det handlar faktiskt om att tillförsäkra de äldre människorna den, som har svårt att föra sin talan. Vi vill till exempel ha det inskrivet i socialtjänstlagen. Är Lars U Granberg beredd att skriva in att man ska få rätt att välja även om man är äldre?

Anf. 71 LARS U GRANBERG (s) replik:

Fru talman! Vad vi socialdemokrater är rädda för är att vissa inslag av valfrihet, konkurrensutsättning eller marknadsanpassning skulle få till följd att vi drar undan resurser från en ordentlig satsning på vården rörande de äldre. Det tog jag också upp i mitt huvudanförande. Där finns en inbyggd oro hos oss socialdemokrater. Den tror jag att vi kommer att hålla fast vid.

Det kanske var därför att en annan ledamot i utskottet tog upp att man inte fick välja sin sjukvårdsinsats som jag poängterade den saken. Självfallet ska möjligheten att välja finnas för de äldre.

Anf. 72 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! I den Dagens Medicin som kom i dag, nr 11, står på första sidan att Engqvist sågar sin egen stopplag, nämligen förbudet mot privat drivna akutsjukhus. På ledarsidan kan vi läsa att "sjukvården och äldreomsorgen eroderar kontinuerligt. ... Avgifter höjs, behandlingar prioriteras bort ... personal sägs upp, tillgängligheten försämras och moderna läkemedelsterapier försenas eller väljs bort av den nyinrättade

Läkemedelsförmånsnämnden.” Allt detta är, skriver man i ledaren, ett uttryck för att vi är inne i ett system som håller på att braka samman. Varför skriver man då det? Det är inte taget ur luften. Man hänvisar faktiskt till analysen i Långtidsutredningen.

Jag skulle vilja ha en kommentar från Lars U Granberg. Här sitter tjänstemän som har gjort en analys av situationen när det gäller att säkra finansiering till äldreomsorgen. På departementet där Lars U Granbergs kompisar finns har man gjort en analys av hur situationen ser ut med tanke på ekonomin i framtiden. Utredningen kommer fram till att dagens finansiering inte räcker till. Ökade skatter eller rimligt ökande tillväxt bedöms inte heller ge tillräckliga resurser. Sammanfattningsvis, skriver tjänstemännen på Finansdepartementet, krävs en alternativ finansiering. På tal om solidarisk finansiering, Lars U Granberg, hur kan detta stämma?

Anf. 73 LARS U GRANBERG (s) replik:

Fru talman! Det kan väl stämma bra. Ansvar för äldrepolitiken och äldre är en solidarisk handling. Här handlar det om ett generationsåtagande. Jag är som yngre person villig att betala så att jag vet att mina föräldrar, om de hade levt, hade haft en skälig och bra situation inom äldreomsorgen. Jag hade gärna tagit ett större ansvar för det. Jag ser inte det som något problem.

Nu tappade jag tråden. Jag ber om ursäkt.

Anf. 74 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Jag kan ta över de minuter som Lars U Granberg inte kan utnyttja. Jag sade inte solidarisk finansiering. Lars U Granberg vet att vartenda parti i den här kammaren vill ha en solidarisk finansiering. Det är Socialdemokraterna på Finansdepartementet som talar om en alternativ finansiering.

Lars U Granberg vet också att det 1970 fanns elva förvärvsarbetande per 80-åring. I dag är det fem-sex per 80-åring som förvärvsarbetar. När jag blir 80 år kommer det att finnas två, till och med snudd på en person, som ska försörja sig, bygga upp sin pension, sin familj och försörja mig med sjukvård och läkemedel. Förstår inte Lars U Granberg att vi måste sätta oss ned tillsammans nu och komma fram till en ekonomisk lösning som garanterar att det finns pengar till en äldreomsorg?

Jag har nu i fyra år bönat och bett. Jag är tacksam för det stöd jag nu får av mina borgerliga vänner. Men Socialdemokraterna säger fortsatt nej. Låt oss sätta oss ned och komma fram till en överenskommelse som ser till att det finns tillräckligt med pengar till de äldre på sikt. Men Lars U Granberg och Socialdemokraterna säger nej.

Lars Engqvist har stått här och talat om att det inte behövs, för vi kommer att kunna hålla samma skattetryck och det kommer att födas fler barn. Fler kommer att arbeta till de är 65 år och vi kommer att ha en mycket stor arbetskraftsinvandring. Jag tror inte ett ögonblick att de prognoserna stämmer.

Vi behöver sätta oss ned. Varför säger Lars U Granberg nej?

Anf. 75 LARS U GRANBERG (s) replik:

Fru talman! Låt mig först ta upp Cristina Husmark Pehrssons tråd. Att hon inte tror på våra löften är väl ingen direkt överraskning. Å andra sidan har vi utfäst en hel del löften sedan 1994, när jag kom in i riksdagen. Mig veterligt har vi uppnått de allra flesta av de löften vi utfäst. Cristina Husmark Pehrsson skakar på huvudet, men så är det. Jag är övertygad om att vi kommer att nå det här löftet också.

Nu har Cristina Husmark Pehrsson ingen replik kvar, men jag vill ändå ställa en fråga när det gäller resursbiten. Ni vill ha en parlamentär utredning som ska ta över efter två andra utredningar, en kommitté och Äldreberedningen. Jag vill inte säga att det är helt omöjligt att vi kan sätta oss ned och hitta lösningar, men låt oss vänta och se vad som händer med de två utredningarna först. Sedan kan vi diskutera hur vi ska se på det totala behovet för att fixa äldrevården. Jag förstår mig inte riktigt på den här debatten. Låt oss först avvakta de här två utredningarna. Sedan kan vi ta upp diskussionen igen, om vi kan hitta en bred gemensam syn på finansieringen av äldrevården.

Anf. 76 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag tänker inte ha någon diskussion med Lars U Granberg om ideologin bakom äldreomsorgen. Jag tror att vi har samma uppfattning, att vi ser att det är en viktig del av den generella välfärden. Jag tänker heller inte initiera någon budgetdebatt eller finanspolitisk debatt utan jag tänker hålla mig till två frågor.

Även om vi har samma grundsyn när det gäller hur vi ska utveckla äldreomsorgen, att det finns ett politiskt ansvar att göra det och också att det finns brister i den, så finns det också skillnader. De åskådliggörs inte minst i det här motionsbetänkandet.

Vi har bland annat motionerat om att man behöver samordna tillsynen. Det har vi gjort utifrån att vi ser att ett arbete har utvecklats, ibland gemensamt med äldreombud och länsstyrelsens tillsynsansvar. Samtidigt vet vi att det fortfarande finns många brister. De åtgärder som är gjorda består i att vi lappar och lagar. Vi tillsätter och utökar. Men det finns svårigheter när det gäller samordningen av tillsynen. Det finns också uppenbara brister när det gäller återrapporteringen. Ska man säkra en kvalitet i äldreomsorgen är detta en av nycklarna.

Den andra fråga som jag vill lyfta fram i det här motionsbetänkandet är problematiken med lex Sarah. Ser inte Lars U Granberg och Socialdemokraterna att det kan vara ett problem att rutinerna på arbetsplatsen säger att man ska lämna sin anmälan till närmaste arbetsledare eller chef?

Det tror jag är en av de pusselbitar som måste till för att säkra att vi kan förbättra kvaliteten långsiktigt. Det behövs en bra samordnad tillsyn och också en rättssäkerhet när det gäller lex Sarah.

Anf. 77 LARS U GRANBERG (s) replik:

Fru talman! När det gäller att samordna tillsynen uppfattar jag läget som att saker och ting nu har förbättrats i mångt och mycket. Tillsynen har blivit bättre. Vi har fått äldreskyddsombuden. Ett närmande har också skett mellan Socialstyrelsens och länsstyrelsernas tillsynsverksamhet. Det tycker jag känns bra.

Som jag uppfattar det är man inne på rätt väg för att komma närmare varandra och med det kanske också hitta andra vägar. Jag känner inte i dag att jag vill gå vidare på det spår Ingrid Burman talar om utan att mer gå in på samordningen.

När det gäller lex Sarah är jag fullt medveten om det Ingrid tar upp. I er motion landar ni i att äldreskyddsombuden ska vara en kontaktpunkt och att man ska avrapportera till äldreskyddsombuden, om jag minns er reservationstext rätt. Jag känner i dag inte att reformen med äldreskyddsombuden har fått så lång tid på sig att vi ska koppla på ännu mer.

Jag är fullständigt medveten om effekten av det. Jag vill hålla dörren öppen för att idén kan vara god längre fram. Men i dagsläget känner jag att man inte ska koppla det till äldreskyddsombuden som just nu har börjat verka och gör ett jättebra jobb. Det handlar om tillsyn och att värna de äldres situation. Men jag tycker att det är lite väl tidigt.

Anf. 78 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag tackar för det svaret. Låt mig börja med lex Sarah. I vår motion säger vi att till exempel äldreskyddsombuden kan vara en instans som man kan fundera över. Men hela andemeningen i motionen är att det i dag brister i rättssäkerhet när man ska anmäla till sin närmaste chef, vilket är rutinerna. Det svar som utskottet och Lars U Granberg ger är ett blaha-svar. Det går ju att också anmäla till en tillsynsmyndighet.

Jag tror ändå att Socialdemokraterna behöver fundera över det om vi nu är eniga om att vi behöver verktyg för att fånga de missförhållanden som både Lars U Granberg och jag vet finns på enskilda platser inom äldreomsorgen. Det skulle jag gärna vilja höra Lars U Granberg reflektera mer kring.

När det gäller tillsynen är det möjligt att det pågår ett långsamt närmande. I dag har vi länsstyrelserna som har ett visst tillsynsansvar. Vi har lagt till äldreombuden som också har ett visst tillsynsansvar och ska fånga upp problematiken. Sedan har vi Socialstyrelsen.

Det är klart att tillsynen skulle bli mycket mer effektiv om vi förmår att samordna. Jag är förvånad över att utskottet och Lars U Granberg inte inser att det behovet finns om inte annat för att påskynda den utvecklingen. Det är dumt att ha tre parallella rör när man kan ha en strid ström som fångar upp det hela. Det skulle effektivisera tillsynen ganska mycket.

Jag tror också att Lars U Granberg och jag är överens om att detta behövs. Det är också mycket annat som behövs. Men nu valde jag att lyfta fram just de här frågorna.

Anf. 79 LARS U GRANBERG (s) replik:

Fru talman! Låt oss se vad vi kan behöva i framtiden. Jag skulle först vilja se mer utväxling av äldreskyddsombuden och vad de kan åstadkomma och göra. Jag vill också se mer utväxling av kompetensutveckling av personal. Det handlar både om våld mot äldre och utsattheten som vissa äldre kan känna.

Det finns många områden som kan förbättras utan att vi gör någonting nu. Jag vill därför inte stänga dörren för något av de två förslagen. Men jag vill avvakta och se hur det går med det vi i dag har verksamt.

Fru talman! I betänkandet om äldrepolitik finns ett tiotal motioner som på ett eller annat sätt lyfter fram frågan om äldreomsorg för personer med annat modersmål än svenska. Det är också flera talare som har tagit upp frågan här i talarstolen. Det är bra. Det är en viktig fråga som måste lösas bättre än hitintills.

Först vill jag belysa dagens situation med lite statistik. Gruppen äldre över 65 år som är utlandsfödda beräknas vara ca 10 % av gruppen äldre totalt. De största grupperna av utlandsfödda äldre kommer från följande länder: Finland över 46 000, Norge drygt 14 000, Tyskland likaså 14 000, Danmark drygt 12 000, forna Jugoslavien 7 500, Estland 5 800, Bosnien-Hercegovina 4 600 och Iran 3 000.

Jag vill också i detta sammanhang påminna om att det finns två grupper av äldre med annat modersmål än svenska, de som har invandrat och de som talar något av de nationella minoritetsspråken. Utskottet vidhåller i sitt betänkande att en god vård och omsorg för äldre solidariskt finansierad via skattemedel utgör en hörnsten i välfärdspolitiken. Det är flera som här i talarstolen har påpekat att det är så. Det är väl ingen här som säger emot det.

Frågan är: Omfattar den goda vården och omsorgen också de äldre med annat modersmål än svenska? Av siffrorna jag redovisade tidigare kan vi dra vissa slutsatser. De flesta äldre med annat modersmål än svenska har kommit till Sverige för länge sedan. Våldigt många av dessa har kommit som arbetskraftsinvandrare för ca 40 år sedan. Vi vet också att det då förekom obefintlig undervisning i svenska och att man på många arbetsplatser klarade sig på jugoslaviska eller på finska.

Dessa människor, som har arbetat hårt i det här landet, behöver nu äldreomsorg på sitt modersmål. Det är ett känt faktum att med stigande ålder upplever många det som viktigt att få återta sitt modersmål som det primära språket, och för dem med kognitiva besvär kan förmågan att tala och förstå svenska försvinna på grund av sjukdomen. I betänkandet menar man att äldreomsorg i möjligaste mån bör erbjudas på de äldres modersmål. Hur kommer det sig då att så få får äldreomsorg på sitt modersmål om modersmålet råkar vara något annat än svenska?

Vi kan läsa svaret i betänkandet: "Det finns dock svårigheter att erbjuda alla äldre som så önskar vård på deras eget modersmål. Dels saknas det ofta flerspråkig personal, dels kan det innebära stora kostnader när det gäller mindre grupper." Jag är av annan åsikt. Vi i Vänsterpartiet menar att det mest handlar om attityder. Det finns en stor resurs av språk- och kulturkompetens bland medarbetare inom äldreomsorgen. De är tyvärr en outnyttjad resurs. Det handlar i första hand om en brist på medvetande och organisation. Jag vågar påstå att äldreomsorgen i dag är anpassad till en majoritet av Sveriges befolkning. Minoriteternas behov beaktas inte.

Fru talman! Den klart största gruppen av utlandsfödda är de som kommer från Finland, och de flesta har finska som modersmål. Den gruppen skiljer sig från de andra grupperna på så sätt att sverigefinnarna tillhör gruppen nationella minoriteter. Sommaren 2001 kom Socialstyrelsen med rapporten *Äldreomsorg för finstalande i Sverige*. Av rapporten framgår bland annat att äldreomsorg på finska är en bristvara i stora delar av landet. Finnarna bor ju överallt i Sverige.

Det konstateras att äldreomsorg med finskspråkig personal är viktig också för anhöriga. Först när anhöriga vet att deras närstående kan kommunicera med personalen fungerar äldreomsorgen avlastande. Det framgår också av rapporten att äldreomsorg med finstalande personal ofta kan anordnas utan att kostnader ökar. Det är snart tre år sedan rapporten kom. Utbudet av finskspråkig äldreomsorg har ökat endast marginellt. Behovet, däremot, ökar ständigt. Detta är en fråga som inte bara kan hanteras lokalt, utan det krävs en nationell strategi. Vänsterpartiet anser att en handlingsplan för äldreomsorg på finska bör initieras omgående. Jag beklagar verkligen att vi inte fick majoritet för vårt förslag i utskottet.

Här i kammaren i dag har representanter för Socialdemokraterna, Folkpartiet och Moderaterna också talat om behovet av äldreomsorg på annat modersmål än svenska. Jag tycker att vi kan börja med den största gruppen – den med finska som modersmål. Jag vädjar till er som har tagit upp behovet av äldreomsorg på annat modersmål än svenska: Låt det inte stanna vid ord! Låt oss arbeta för till exempel ett tillkännagivande i socialutskottet om frågan!

Fru talman! Jag står självfallet bakom Vänsterpartiets samtliga motioner, men yrkar härmed bifall till reservation nr 5.

Anf. 81 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Jag kunde inte låta bli att begära replik när Elina Linna gick upp och vädjade om en nationell handlingsplan för finstalande äldre. Varför bara finstalande äldre? Här hör vi att det finns många från Norge, Tyskland, Danmark, före detta Jugoslavien, Estland, Bosnien-Hercegovina, Iran med flera. Varför ska inte de få rätt till äldreomsorg på sitt modersmål? Jag förstår inte varför vi ska ta ut en grupp och säga att den är viktigare än de andra.

Vi kan lösa detta, Elina Linna, genom att vi säger att alla äldre, både de som har ett annat modersmål än svenska och andra av dagens äldre, som vill byta boende, flytta till ett annat slags boende eller närmare barn ska få lov att göra det. Brukar inte Vänsterpartiet tala om att vi ska ha en generositet och inte plocka ut vissa grupper och ställa dem mot andra? Här har Moderaterna en lösning; låt pengarna följa med den enskilde!

Hur ska det annars gå till när man i en liten kommun – som i min kommun, Svalöv, med 12 000 invånare – kanske har någon från Tyskland, någon från Danmark, någon från Jugoslavien, någon från Estland och någon från Iran? Hur ska man i den lilla kommunen kunna tillgodose behovet som de äldre har av att få tala med någon på sitt modersmål. Dessutom kanske det finns en kommunledning som nekar, precis som i Hässleholm där man nekade frälsningsarmésoldaten att flytta därför att man hade tomma platser. Kommunledningen kanske säger: Nej, vi har platser kvar så det går bra att vara här!

Vad säger Elina Linna till alla dem som vill flytta från en kommun där det inte finns resurser till en annan kommun där de kan få resurser och kommunledningen nekar? Vill Elina Linna hjälpa den äldre eller bevara det kommunala självstyret?

Anf. 82 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! Varför skulle Vänsterpartiet endast tala för finstalande äldre? Cristina Husmark Pehrsson lyssnade inte på hela mitt anförande.

Jag tog speciellt upp att det finns två grupper av äldre som inte har svenska som modersmål. Det finns de som har kommit från ett annat land och det finns de som kallas för nationella minoriteter. Av de fem nationella minoriteter som vi har i Sverige är finsktalande den största gruppen. Sverigefinnarna är över 400 000 personer. Den gruppen skiljer sig mycket från de andra. Vi har ju också en lagstiftning – en lag om nationella minoriteter för att bevara deras språk och kultur. Jag tycker inte att det är så konstigt att jag lyfter fram den frågan eller den gruppen. Jag tillhör ju också själv den gruppen, så det kanske bidrar. Men jag tycker att detta är en fråga som är viktig också för majoritetsrepresentanter.

Cristina Husmark Pehrsson tar upp äldrepenge. Ska då alla sverigefinnarna i den sverigefinska minoriteten behöva flytta till de fem nordliga kommuner som tillhör förvaltningsområdet för nationella finsktalande minoriteter? Det är ingen lösning. Vi lever i ett mångkulturellt samhälle. Det här måste lösas långsiktigt, och jag tror inte att äldrepenge är en lösning. Det är bra att börja med den finskspråkiga gruppen eftersom den är störst.

Anf. 83 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Jag ser inte till vilken grupp som är störst eller minst. Jag beklagar varenda en som är gammal och som inte kan göra sig förstådd på sitt modersmål. Där finns min solidaritet. Jag ser inte till antalet i en grupp.

Det finns dessutom många små kommuner som inte har möjlighet att erbjuda äldreomsorg på alla de här språken, men som hindrar de äldre att flytta någon annanstans. Många kommuner hindrar också personalen från att starta eget. Elina Linna sade helt plötsligt att det kanske inte fattas resurser, utan att de finns och att vi ska ta till vara dem. Så bra – då säger vi till personalen att den får lov att starta äldreboende i särskilda boenden och hemtjänst! Då kan man säga: Välkomna hit till vår kommun! Så kan vi lösa det för alla och inte bara för vissa grupper.

När det gäller äldrepenge vill jag säga till Elina Linna att om hon skulle behöva gå till doktorn så går hon ju inte upp till kommunalhuset och frågar vilken doktor hon ska söka. Det bestämmer Elina Linna själv. Om det inte är något akut så bestämmer man själv vilken tandläkare och sjukgymnast man vill gå till. Men det kan inte de äldre, för de är fast i en kommunarrest. Kommunpolitikerna bestämmer var de äldre ska få vård och omsorg och vem de ska välja som vårdgivare. Tycker inte Elina Linna att det är orättvist att vi som är ganska friska kan få välja vårdgivare medan den som är äldre, oavsett språklig bakgrund, är hänvisad till kommunalhuset?

Anf. 84 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! Jag försökte med mitt anförande verka för att vi får strukturer i samhället där personer som har ett annat modersmål än svenska kan få äldreomsorg på det modersmålet. Jag är säker på att Cristina Husmark Pehrsson delar min uppfattning om att mötet inom äldreomsorgen är viktigt. När en gammal människa har ett annat modersmål än svenska så blir det mötet mycket mer betydelsefullt och kvalitativt bättre om personalen talar den äldres modersmål.

Jag tog också upp att vi har mycket personal som har ett annat modersmål än svenska. Den personalgruppen är underutnyttjad. Jag själv har arbetat inom vården. Aldrig när jag har sökt arbete har man frågat om jag har ett annat språk. Själv har jag alltid fyllt i att jag talar finska också – att det är mitt modersmål. Men det har aldrig på något sätt tillgodoräknats mig som en resurs. Vi har många personer inom vården som vi skulle kunna utnyttja på ett bättre sätt. Jag vill ha strukturer som håller i längden.

Anf. 85 HELI BERG (fp):

Fru talman! Befolkningen i Sverige blir äldre – det vet vi. Men det blir också fler äldre som har lärt sig svenska först som andra eller tredje språk eller ännu senare.

Detta är inget nytt – tvärtom. I all äldreomsorg finns redan de som flyttade till Sverige på 40-, 50- och 60-talen. Många av dem hade finska som sitt modersmål och självfallet som första språk. De hade lärt sig svenska som skolspråk i Finland eller som språket i arbetet i Sverige.

Men det är märkligt svårt att få politisk majoritet för att staten ska uppmärksamma vad det här betyder för äldrevården. Nu händer ännu en gång det som hänt förut, nämligen att alla de motioner som folkpartiledamöter väckt om finska och andra invandrarspråk i äldrevården blir avslagna. Det handlar om fyra olika folkpartimotioner och motioner från ledamöter i andra partier. De får alla nej. Jag vill påstå att detta inte är så värst framsynt.

Om man ser på SCB:s befolkningsprognoser så förstår man att äldrevårdens innehåll blir en större fråga i framtiden. Då kommer det att vara fler än i dag som är gamla och sjuka och på väg att tappa de svenskkunskaper som de fått i vuxen ålder. Det hör ju till livets villkor, som Elina Linna påpekade, att när vi blir gamla och bräckliga försvagas de senare inlärda språken först och det modersmål vi lärde oss som små blir kvar. För den som blir demenssjuk kan rester av barndomens språk bli kvar medan svenskan, engelskan och annat som kommit senare försvinner. Att då vara hänvisad till en äldrevård där inga särskilda språkkunskaper finns kan vara detsamma som att få bristfällig vård. Möjligheten att få äldrevård där det finns finstalande personal är redan i dag ett prov på hur väl den här frågan hanteras. Antalet äldre som har finska som sitt första språk sedan barndomen har länge varit stort i Sverige. Det märks inte bara i Norrbotten utan också på orter som Olofström, Södertälje och Hallstahammar liksom i storstäder som Stockholm och Göteborg.

När alla motioner i dessa frågor blir avslagna hänvisar Socialdemokraterna till att det kommit en stor utredning med 100 förslag om äldres situation och att man ska läsa remissvaren och inte gå händelserna i förväg. Det blir några vänliga ord om eget modersmål i äldrevården, men avslag i alla fall. Dessvärre är den stora utredningen om äldrevården, som de hänvisar till, tämligen tunn just när det gäller finskans och de andra större invandrarspråkens eller minoritetsspråkens ökande betydelse i äldrevården. De mycket omtalade 100 förslagen är till stor del luddiga skrivningar om målsättningar och annat som inte märks nämnvärt för dem som har blivit gamla.

Harald Nordlund, tidigare folkpartiledamot i denna kammare, hamnade i minoritet när han pekade på att det borde vara självklart att vård-

tagare och personal i äldreården kan tala med varandra och att staten borde ge kommunerna stimulansbidrag för åtgärder som ger de språkkunskaper som behövs.

Tills vidare får nu de som arbetar lokalt med denna del av äldreårdens verklighet inget stöd från statlig nivå. Allt avslås ännu en gång. Det borde vara dags att en majoritet i riksdagen bestämmer sig för att kräva handling av regeringen såsom man gjort när det gäller en annan viktig fråga, nämligen villkoren för dem som vårdar nära anhöriga som är gamla och sjuka.

Fru talman! Jag upprepar det som jag sade i motsvarande debatt här i kammaren förra året. En värdig vård där de som vårdar och blir vårdade förstår varandra är något som vi är skyldiga dem som med sitt arbete har varit med och byggt upp den svenska välfärden.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

Prot. 2003/04:80
10 mars

Äldrepolitik

10 § Socialtjänstpolitik

Socialtjänstpolitik

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2003/04:SoU5
Socialtjänstpolitik.

Anf. 86 MARINA PETTERSSON (s):

Fru talman! I detta ärende behandlas socialutskottets betänkande SoU5 *Socialtjänstpolitik*. I betänkandet behandlas drygt 160 motionsyrkanden inom området socialtjänstpolitik från den allmänna motionstiden 2002 och 2003. Betänkandet behandlar bland annat områdena allmänna utgångspunkter för socialtjänsten, ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen, våld mot kvinnor, vård av missbrukare, vård av ungdomar, kompetens och kvalitet, socialtjänstens handläggning av ärenden och övriga socialtjänstfrågor.

Ett enigt utskott föreslår med anledning av motionerna två tillkännagivanden till regeringen.

För det första ska regeringen återkomma till riksdagen med ett konkret förslag på en lösning av problemet med att kommuner gör olika bedömningar när det gäller hur stora inkomster från eget arbete ett barn tillåts ha utan att detta påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Förslaget bör också beakta hur det beloppet ska tas fram och bestämmas vid biståndsberäkningen.

För det andra bör den särskilda utredaren, som tillkallades under hösten 2003 med uppdrag att följa upp och ur ett könsmaktsperspektiv utvärdera de myndighetsgemensamma uppdrag och det uppdrag till enskilda myndigheter som gavs i samband med propositionen *Kvinnofrid*, genom tilläggsdirektiv få i uppdrag att överväga hur önskemålet att varje kommun bör ha en handlingsplan för arbetet med våldsutsatta kvinnor ska uppnås.

Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden, främst med hänvisning till utskottets tidigare ställningstaganden och mot bakgrund av att det pågår ett arbete.

Anf. 87 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Socialtjänstpolitik är ett viktigt inslag i samhället för att säkra att människor har rimliga livsvillkor under perioder i livet när man behöver stöd och hjälp. Det kan handla både om ekonomiskt bistånd och bistånd i annan form.

I dagens betänkande finns två tillkännagivanden av ett enigt utskott som jag hoppas på sikt ska förbättra livsvillkoren för de barnfamiljer som lever med små ekonomiska marginaler och kvinnor som utsätts för våld.

Det ena handlar om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag på hur stora ett barns inkomster kan vara utan att det påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Så här sade jag i en debatt i den här kammaren år 2002: "Vi anser att det krävs en översyn av socialtjänstlagen så att de barn som finns i familjer som uppbär försörjningsstöd och som feriearbetar får behålla en del av sin inkomst. Så är inte alltid fallet i dag. I dag varierar det kraftigt mellan kommunerna hur man väljer att hantera den här frågan. Det är inte rimligt att de barn som lyckas skaffa sig ett feriearbete inte ska få behålla något av sin inkomst i de fall mamma eller pappa uppbär ett försörjningsstöd. Utskottsmajoriteten konstaterar att det här är olyckligt, men man föreslår ingen åtgärd. Det är beklagligt."

Jag är alltså mycket nöjd och glad att ett enigt utskott nu, två år senare, lämnar ett tillkännagivande i frågan.

Det andra tillkännagivandet handlar om att ge ett tilläggsdirektiv till en utredning om hur önskemålet att varje kommun bör ha en handlingsplan för våldsutsatta kvinnor ska uppnås. I samma debatt som jag citerade ur tidigare lyfte jag fram behovet av att verkställa det beslut som riksdagen fattat i samband med beslutet om kvinnofrid 1998 och som inte är verkställt. Jag sade att det handlar bland annat om att förbättra situationen för misshandlade kvinnor. Det handlar om kommunala handlingsprogram som inte finns i alla kommuner. Jag tycker att det är glädjande att i dag kunna konstatera att ett första steg faktiskt tas för att verkställa de här sex år gamla besluten.

Fru talman! Om det på de här två områdena utvecklats en samsyn i socialutskottet så finns det andra områden där våra åsikter tydligen fortfarande skiljer sig åt. Så här sade jag i debatten för två år sedan: "Vi menar också att barnbidragshöjningar framdeles ska få genomslag på socialbidragsnormen, dvs. när barnbidragen höjs ska även de barnfamiljer som lever med försörjningsstöd få del av höjningen. I dag räknas barnbidraget som inkomst, och en höjning leder till att socialbidraget sänks i motsvarande mån."

I dagens betänkande har vi en reservation där vi skriver: "I dag minskar föräldrarnas försörjningsstöd när barnbidraget höjs. Det betyder att redan utsatta barn inte får del av den ökade välfärden på samma sätt som andra barn." Övriga partier avslår vår motion utan motivering. En del av de här partierna deltar för övrigt i debatten om åtgärder för att säkerställa bättre villkor för de ekonomiskt sämst ställda barnen men vill inte stödja det berättigade kravet att de ekonomiskt sämst ställda barnen ska få ta del av barnbidragshöjningarna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 10.

Fru talman! Stora delar av 90-talet kännetecknades av en politik som vårdade budgeten mer än människan. En del av socialpolitiken har återskapats under senare år. Socialtjänstlagen har stärkts och reformer har genomförts, men mycket återstår att göra. Missbruksvården är ett exempel. Där rustade man ned under de år som kännetecknades av ekonomiska svårigheter. Den har alltsedan dess varit eftersatt, både resursmässigt och ur ett metodutvecklingshänseende. Vi menar att det nu krävs en satsning i hela landet på beroendevården för att bevara och utveckla kvaliteten. Det gäller hela vårdkedjan, från institutionsvård via öppenvård till arbetsmarknadsinsatser.

Anställda i socialtjänstens individ- och familjeomsorg möter de mest utsatta i samhället. Det är viktigt att de förmår skapa både en god kontakt och ett förtroende hos de människor de möter samtidigt som de ibland tvingas stå för insatser som ska ske under tvång. Vi menar att det både av rättssäkerhetsskäl och demokratiska skäl är viktigt att socialtjänsten utvecklar system för kvalitet och uppföljning av brukarmedverkan. Det har vi också en reservation om.

I dag faller alltför många offer för människohandel, det vi kallar *trafficking*. Grunden för detta är naturligtvis att det finns människor som köper sex, oftast män. De kvinnor som utsätts för *trafficking* befinner sig i en svår situation mitt emellan samhällets olika stödinsatser. Där har rättsväsendet en roll, socialtjänsten en annan. Det finns i dag inget tydligt ansvarstagande för dessa kvinnor. Det kanske beror på att fenomenet är relativt nytt i Sverige.

Vi menar att det är av yttersta vikt att varje instans som kommer i kontakt med kvinnor som har utsatts för *trafficking* tydliggör vilket ansvar och utrymme man har att agera. Det finns en förvåningsvärd passivitet i den här frågan. Alla talar om den, men få gör något när det gäller att hjälpa offren, kvinnorna, på ett värdigt sätt.

Fru talman! Det finns även andra brottsoffer som behöver stöd och hjälp. Enligt socialtjänstlagen ska de erbjudas det, men det ser olika ut runtom i landet. I vissa kommuner fungerar det bra, men det finns också exempel på kommuner som inte tar sitt ansvar. Det finns anledning att göra en nationell översyn av hur kommunerna lever upp till intentionerna i socialtjänstlagen på den punkten.

Fru talman! Socialtjänsten är en central del av välfärdspolitiken. Det är det sista skyddsnät som finns i samhället när människor under kortare eller längre perioder i livet hamnar utan möjlighet till egen försörjning. Det gäller att göra det skyddsnätet starkt och rättssäkert så att människor inte faller igenom och blir utlämnade till enskilda människors eller organisationers godtycke. I det perspektivet är det rätt att överklaga beslutet som finns i socialtjänstlagen av central betydelse. Jag nämner det särskilt eftersom det finns andra reservationer i det här betänkandet.

Naturligtvis är det viktigaste vi kan göra för att förstärka livsvillkoren för ekonomiskt utsatta människor att förstärka möjligheten till arbete och löneinkomster och att öppna våra generella system så att fler omfattas. Jag tänker då främst på a-kassan och sjukförsäkringssystemet, men det kommer alltid att finnas grupper av människor som under längre eller kortare perioder hamnar utan möjlighet till egen försörjning. Det är vik-

Prot. 2003/04:80

10 mars

Socialtjänstpolitik

tigt att även dessa grupper omfattas av ett starkt skyddsnät och att de inte blir utlämnade till godtycke eller gamla tiders välgörenhetstanke.

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom samtliga av Vänsterpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation nr 10 om barnbidragen och reservation nr 21 om *trafficking*.

Anf. 88 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Fru talman! Socialpolitiken står i dag inför ett vägval. Det krävs ett nytänkande och andra infallsvinklar än tidigare. Det är alltför många människor som är fastlåsta i gamla system, alltför många barn som får illa och alldeles för många brister på alldeles för många ställen.

Socialdemokraterna står inte för något nytänkande. De är inte intresserade av att lyssna på idéer och tankar från andra. Det är i stället ett fast kramande av det bestående som är intrycket av det här betänkandet från majoritetens sida.

Så är intrycket. Här finns en mängd bra och goda förslag. Det är förslag som skulle kunna göra socialpolitiken mer nytänkande, ibland lite fastare, ibland lite öppnare men också med krav, både på individerna själva och de olika myndigheter som har socialpolitiska uppgifter. Det är förslag som majoriteten säger nej till.

Från moderat sida har vi lagt en mängd olika förslag, till exempel om att stärka frivilligorganisationernas roll och volontärarbetet. Det kan handla om att det finns ett par extra händer där det behövs men också om attityden till medborgarskapet, ett deltagande i samhället och ett ansvarstagande, både för sig själv och för andra.

Att ta ansvar gör skillnad, fru talman. Det gör att egenvärdet ökar samtidigt som man känner att man gör något värdefullt och är delaktig. Vi anser därför att det offentliga måste uppvärdera det arbete som görs av frivilligorganisationer. Det vill inte regeringens förlängda arm, det vill säga utskottets majoritet.

Vi vill ta bort den så kallade riksnormen och låta det kommunala självstyret verka fritt. Riksnormen har haft väldigt liten inverkan på socialbidragskostnaden. I stället har den minskat möjligheten för kommunerna att själva hitta egna lösningar som passar lokalt. Detta håller inte majoriteten med om.

Vi vill se över regelverket för ideella skadestånd. Vi tycker att det är orimligt att skadestånd till ett brottsoffer ska finnas med i beräkningsunderlaget av mannens eller kvinnans inkomst när man ansöker om socialbidrag. Det vill inte regeringens förlängda arm.

Vi vill göra en förstärkning av missbrukarvården och se över psykiatris och socialtjänstens ansvarsområde. Det vill inte majoriteten.

Vi vill utreda tvångsvården av narkotikamissbrukare för att kunna nyttja den mer kraftfullt vid fara för liv och lem för de människor det handlar om. Det vill inte majoriteten.

Vi vill att det ska genomföras kvalitetskontroller av missbruksvården. Den är dåligt utvärderad. Det finns få undersökningar som visar om individen blir fri från missbruk. Dessutom har inte alltid ett projekts kostnader ett övertygande samband med den behandlingseffekt som det är tänkt att få. Detta säger majoriteten nej till.

Vi vill att den tidigare 26 § i barnavårdslagen ska återinföras i socialtjänsten. När man hade den gick det att ingripa på ett tidigare stadium än

vad man kan i dag. Samtidigt som familjen bevarades och respekterades som en enhet kunde individen själv med viss stöttning förbättra sin situation. Det vill inte majoriteten.

Vi vill återinföra begreppet övervakning. Vi vill kunna ha LVU-vård vilande som en möjlighet att kunna hjälpa unga människor att rätta till sitt beteende när de börjar hamna på glid. Det säger majoriteten nej till.

Vi vill att institutionsvårdens kvalitet ska utvärderas. Det vill inte majoriteten.

Vi vill att det ska införas en legitimation för socionomer. Att arbeta som socialsekreterare är ett oerhört ansvar. Svåra avvägningar och viktiga beslut som påverkar enskilda människor är deras vardag. Därför behövs det en kvalitetssäkring genom en särskild legitimation för socialsekreterare. Det vill inte majoriteten.

Vi vill att det ska införas en särskild tillsynsmyndighet som bedriver tillsyn inom vårdens och socialtjänstens område. Det vill inte majoriteten.

Vi vill införa en åtgärdsgaranti inom socialtjänsten så att en ung person som har problem får ett individuellt åtgärdsprogram inom fem arbetsdagar när en anmälan om detta har gjorts från polis, skola eller liknande. Ett sådant åtgärdsprogram ska ha olika former av stöd både för familjen och för den unge. Detta säger majoriteten nej till.

Vi vill ändra socialtjänstlagen, fru talman, till skydd för flickor i så kallade hedersrelaterade fall så att underrättelse till föräldrar om att en utredning satts i gång inte alltid måste ske. Vi vet att en information till vårdnadshavare i dessa lägen kan vara alldeles förödande för den unga flickan. Där det finns risk att en ung flicka skadas fysiskt eller psykiskt menar vi att man måste kunna underlåta att meddela vårdnadshavaren och att undantag måste kunna göras i lagstiftningen. Detta säger majoriteten nej till.

Vi vill ändra socialtjänstlagen när det gäller besöksförbud. Misstänkta brott mot besöksförbud enligt 27 § socialtjänstlagen är svåra att undersöka eftersom husrannsakan inte kan genomföras. Vi vill ändra på det. Det vill inte majoriteten.

Fru talman! Att regeringen vägrar att se fakta i ögonen är ingenting nytt. Att man inte är nytänkande är heller ingenting nytt. Men när man blundar och inte vill vara med när det handlar om barn och unga är det oacceptabelt.

När det gäller brott mot besöksförbudet, där lagen alltså är så tandlös att polisen inte kan göra husrannsakan, kan det gå riktigt illa för de unga människor som vistas i en miljö som inte är bra. Regeringen och utskottets majoritet gömmer sig bakom möjligheten att göra husrannsakan med hjälp av en annan lag, nämligen alkohollagen, och tycker att det är tillräckligt. Det är klart; det kan polisen göra om man misstänker langning och att en ung person vistas i ett sådant hem. Men ta en pedofil som börjar ha barn i grannskapet hemma hos sig. Där går det inte att använda alkohollagstiftningen. Och hur är det med gravt kriminella gäng eller narkotikalangning?

Det är mer än illa att den här och andra viktiga förslag till ändringar jag pratat om inte vunnit regeringens gehör.

Fakta talar för sig själva, och faktum kvarstår: Regeringen står inte för något nytänkande när det gäller socialtjänsten. Den är fastlåst vid det bestående. Det är det slutliga intrycket av detta betänkande.

Fru talman! Moderaterna står självfallet bakom samtliga sina reservationer i betänkandet, men av tidsskäl yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Anf. 89 MARITA ARONSON (fp):

Fru talman! Socialtjänsten är ett område som engagerar; det ser vi på de 160 motionsyrkanden vi har att ta ställning till i dag. Jag ska göra nedslag i några av de områden som berörs.

För att börja med socialbidragen tycker vi i Folkpartiet att den dubbla roll som socialtjänsten har är tokig. Vi tycker att man bör skilja den stödjande rollen från den kontrollerande. Jag vet inte hur många gånger jag träffat kvinnor och män, oftast kvinnor eftersom jag jobbat mest med dem, som sagt: Jag vågar inte säga något till socialtjänsten, för jag vet inte om de omhändertar mitt barn. Man har svårt för den här dubbla rollen.

Genom upphandling av tjänster kan den egna personalen få ytterligare uppdrag som kan skiljas från behandlingsarbetet. Man kan hitta förslag på olika sätt att få detta att fungera.

Folkpartiet tycker vidare att de marginaleffekter som är förknippade med socialbidragen och andra behovsprövade bidragssystem är ett stort problem över huvud taget. Det bör finnas incitament till arbete i bidragssystemen. Som det är i dag lönar det sig oftast inte att arbeta för dem som har det svårast i samhället. Om en socialbidragstagare tar ett deltidsarbete eller vikarierar några timmar får hon eller han ofta inte behålla någonting av lönen.

Jag kan ta Eva som exempel, som ringde mig häromdagen. Hon hade växt upp i en familj där man helt hade levt på socialbidrag och också själv levt på socialbidrag, men nu hade hon äntligen hittat ett halvtidsjobb och börjat jobba. När hon fick det första lönekuvertet blev hon dock besviken. När hon räknade ut vad hon fick behålla – hennes bostadsbidrag kom att sänkas och så vidare – visade det sig att hon inte hade tjänat någonting på att jobba. Visserligen var det härligt att få jobba, men det fanns inget incitament för henne att göra det. Då är det fel.

Det är dock glädjande att se att ett enigt utskott föreslår att regeringen återkommer till riksdagen med ett konkret förslag till lösning på problemet med att kommuner gör olika bedömningar när det gäller hur stora inkomster för eget arbete, exempelvis feriearbete, ett barn tillåts ha utan att det påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Det har redan flera berört. Folkpartiet har tidigare föreslagit att försörjningsstödet inte bör påverkas av barnets inkomster upp till ett halvt basbelopp per år. Vi får väl se vad det kommer för förslag.

Det andra nedslag jag vill göra gäller våld mot kvinnor, vilket också flera motioner handlar om. Folkpartiet har nyligen gett ut en rapport om våld mot kvinnor där vi för fram att detta är en fråga om mänskliga rättigheter, en demokratifråga, en fråga för rättsväsendet och helt enkelt en polisfråga. Våld mot kvinnor är också en fråga om våld mot barn, och vi betonar vikten av att sätta barnets behov främst i vårdnadstvister.

Vi vill också slå ett slag för kvinnojourerna. Jag tycker att kvinnojourerna i dag behöver allt stöd de kan få. Nästan alla kvinnojourer jag känner till är överbelastade. Här tycker jag kanske inte att vi ger tillräckligt med hjälp, i alla fall inte i vissa kommuner.

Jag pratade nyss med en bekant socionom som berättade att hon tidigare hade jobbat i en kommun utanför Göteborg. Kommunen hade anslagit 10 000 kr till kvinnojouren, sade hon, och så skickade vi hela tiden dessa slagna och kämpande kvinnor dit. De skulle tas om hand av frivilliga, medan vi från kommunen bara hade gett 10 000 kr.

Jag tycker att regeringen på något vis måste ta ett samlat grepp om kvinnojourerna. Vi kan inte bara överlämna detta till kommunerna. Vi vet att kommunerna i dag sackar efter i sin ekonomi, och då kanske man inte prioriterar det här. Vi får försöka hitta medel att få dem att prioritera det.

Jag tror att vi måste komma i gång med ett opinionsarbete och slå fast att hot, misshandel, ofredande, våldtäkt och kvinnofridskränkning är brott som samhället ser allvarligt på och som man inte kan hålla på och avskriva, vilket har skett i flera mål som vi har sett. Det är aldrig en kvinnas eget fel att mannen utsätter henne för övergrepp.

Vi anser också att länsstyrelsen måste utnyttja sin tillsynsskyldighet gentemot kommunerna på ett annat sätt och att vite ska utdömas till de kommuner som inte uppfyller socialtjänstlagens bestämmelser gällande stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor.

Det är dock glädjande att vi har kunnat enas i utskottet om att be regeringen om ett tilläggsdirektiv till den särskilda utredare som ska titta över de kommunala handlingsplanerna för detta, för det behövs. Det behövs också samverkan och mycket förebyggande arbete kring de här frågorna.

Ett annat nedslag jag vill göra gäller vård av missbrukare. Folkpartiet anser att staten bör garantera de huvudsakliga kostnaderna för tvångsvård och annan missbruksvård som kräver institutionsplacering. Med statens finansiering bör förstås följa vissa krav på kommunerna. Vi anser att kommunerna bör visa att de följt alla tillgängliga bestämmelser i socialtjänstlagen. Kommunerna måste också bli bättre på eftervård efter institutionsbehandling och ha en plan för hela vårdkedjan på ett helt annat sätt. I dag är det ofta: In på institution och sedan hem till ingenting. Man måste ha en eftervård. Det har vi hört när vi har varit på besök i Statens institutionsstyrelses verksamheter bland annat.

Det krävs förstås också kommunalt samarbete i syfte att bättre utvärdera och mäta resultaten. Det har flera varit inne på redan.

Viktigt är också att anhöriga till missbrukare och brottslingar får kvalificerat stöd och professionell hjälp. Här behövs en utredning för att lyfta fram och föreslå behövliga förändringar i stödet.

Studiebesöket på SiS visade på ganska god vård. Men jag har också fått många signaler från anhöriga nyligen om att det inte alls är bra på många institutioner. Bland annat förekommer kränkning av intagna. Man blir alldeles kall, och det går kårar genom hela kroppen när man hör vad som händer.

När det gäller vård av ungdomar finns det stora brister, framför allt gäller det placering och så vidare inom socialtjänsten. Här behövs mycket kunskap, forskning och kompetens. Det finns nu en kommitté, där

flera av oss sitter, som ska försöka se till att det blir bättre så småningom. Det ska bli en nationell plan. Men det brister väldigt mycket.

Sedan har vi kvalitet och kompetens. För att socialtjänsten ska bli bättre totalt måste en klar förbättring ske av socionomutbildningen. Jag tycker kanske inte i första hand att det ska vara en legitimation. Först måste utbildningen bli bra, sedan kanske en legitimation kan komma.

Det som Magdalena också var inne på, nämligen handläggningen av socialtjänstären om ungdomars skydd och stöd utan att informera vårdnadshavaren i patriarkala familjer har jag debatterat med statsrådet Morgan Johansson flera gånger. Nu säger utskottsmajoriteten att man har förståelse för det här men att man ändå säger nej till motionen.

Om vi menar allvar med barnkonventionen och allt tal om barns bästa anser vi inte att det räcker med förändringar i lagtexten när det gäller anmälningsskyldigheten. Vi måste också analysera varför denna skyldighet inte fungerar.

Herr talman! Socialtjänsten engagerar många och berör många av dem som har det svårast i vårt samhälle. Därför är det viktigt att de bemöts med integritet och värdighet i utsatta situationer och att det sker rättssäkert.

Jag och Folkpartiet står självklart bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 2.

Anf. 90 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Socialstyrelsen kom i förra veckan med svart på vitt på det vi redan känner till sedan länge, att sedan 1995 har kostnaderna för socialtjänstens missbrukarvård skurits ned med drygt 1 miljard kronor, minus 20 %. Både institutionsvård och öppenvårdsinsatser minskar. I verksamhet är minskningen betydligt större än 20 %. Det vet vi allihop.

Enligt Socialstyrelsens lägesrapport för 2003 om kommunernas individ- och familjeomsorg syns inga tecken på ökning av antalet personer med missbruksproblem som genomgår behandling. Utvecklingen vänder inte. Det är brist på avgiftningsplatser, psykiatrisk vård, eftervård och samordning. Alltsammans är naturligtvis mycket allvarliga hinder för att det ska bli någon rehabilitering.

Slutsatsen dras i rapporten att det kommer att krävas betydligt kraftfullare satsningar än de som görs i dag för att nå lagstiftningens intentioner och de nationella målen på missbruksområdet.

Samtidigt som resurserna har dragits ned har vi, som vi alla vet, en dramatisk ökning av alkoholkonsumtionen till mer än tio liter per person och år av ren alkohol. Även narkotikamissbruk och olika blandmissbruk ökar kraftigt. I dag finns omkring 30 000 personer som missbrukar tyngre droger. Förra året dog 413 personer till följd av narkotikamissbruk, vilket är drygt fyra gånger fler än 1995.

Det är hur vi behandlar våra svagaste i samhället som anger vad slags samhälle vi befinner oss i. Vi kan alla iaktta hur de med sämst resurser att skapa sig ett värdigt liv bokstavligt talat överges.

Kristdemokraterna inser att vi måste förändra villkoren för tillväxt för att tillräckliga resurser ska skapas. Kristdemokraterna har i sina budgetalternativ under åren sedan 1995 kämpat på för mer resurser till kommuner och landsting. Men sittande majoritet har inte förmått prioritera till förmån för de svagaste.

Mer resurser löser inte allt, och när det inte blir mer resurser, enligt sittande majoritet, måste vi komma fram till någon form av prioritering. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 55, prioriteringsutredning på socialtjänstens område.

Landets socialchefer har i ett par års tid begärt en prioriteringsutredning för de uppgifter de är skyldiga att sköta i socialtjänsten. Kristdemokraterna hade med kravet under förra riksdagsåret. I år är åtminstone Centerpartiet med på kravet. Ni övriga är naturligtvis välkomna att i dag samfällt backa upp vårt yrkande.

Kravet på prioriteringsutredning har hittills avvisats av ansvarig minister med motivet att svaga grupper därmed skulle ställas mot varandra – precis som om det inte är just vad som sker i dag. Vi ser det i övergivet av missbrukarna. Vi ser hur det prioriteras inom äldreomsorgen, som belystes i den tidigare debatten. Antalet särskilda boenden i kommunerna minskar mycket hastigt med 13 500 boenden.

Jag tycker att riksdagsmajoriteten också borde ta in Kommunförbundets och Landstingsförbundets information om de fortsatta ekonomiska underskotten i kommunerna, för 2004 beräknade till 5 miljarder kronor. För 2007 beräknas det bli 15 miljarder i underskott eller 1 krona till i skattehöjning eller 2–3 miljarder ytterligare i besparing per år för att nå ett nollresultat 2007.

En prioriteringsutredning löser naturligtvis inte allting. Men det betyder ändå ett erbjudande om ett verktyg till för kommunerna så att de kan röra sig på något sätt. Det lyfter fram i ljuset och till debatt vad som sker. Dolda prioriteringar blir öppna prioriteringar. Det borde göra det något lättare för kommunerna att hantera sin situation.

Ytterligare exempel på prioritering är hur olika kommuner förhåller sig till barns och ungdomars sommarjobb, om det ska reducera familjens socialbidrag eller inte. I somliga kommuner reduceras inte socialbidraget alls. Men i 40 % av kommunerna varierar, enligt en undersökning av Rädda Barnen, reduceringen med olika belopp.

Kristdemokraterna har vid ett antal tillfällen lyft fram denna påtagliga ojämlikhet beroende på vilken kommun man bor i. Vi välkomnar naturligtvis utskottets gemensamma tillkännagivande att regeringen ska återkomma med en lösning av problemet att kommunerna gör så olika bedömningar av hur mycket ungdomar får tjäna utan att det påverkar familjens socialbidrag.

Herr talman! Jag yrkar även bifall till reservation nr 5 om frivilligorganisationer. I det läge kommunerna befinner sig kan vi inte nog tala om vikten av alla frivilliga som ställer upp i alla möjliga sammanhang för att hålla skutan flytande. Även om vi hade stora ekonomiska resurser kan vi aldrig anställa fram tillräcklig trygghet i de sociala omsorgerna, säkerhet till liv och lem eller hålla tillbaka missbruket av droger och så vidare.

Ett troligt avvisande av vårt prioriteringsförslag understryker vikten av bifall till vår reservation 5 om frivilligorganisationerna.

Kristdemokraterna välkomnar också att utskottet nådde nästan ända fram angående behovet av och kravet på att varje kommun upprättar en handlingsplan mot våldet mot kvinnor. Jag säger nästan, för det blev den lite kryptiska skrivningen att en utredare får i uppdrag att överväga hur önskemålet att varje kommun bör ha en handlingsplan för arbetet mot våldsutsatta kvinnor ska uppnås. Inte särskilt rakt formulerat om att en

handlingsplan mot kvinnovåldet faktiskt borde vara för handen i varje kommun.

I vår så kallade upplysta tid borde jämställdhetsarbetet åtminstone ha åstadkommit mer av kvinnofrid. Men inte så. Enligt BRÅ, Brottsförebyggande rådet, har det under 90-talet visserligen varit så att vi förmodligen har fått en högre benägenhet att anmäla våld mot kvinnor. Men BRÅ menar att det faktiskt har skett en ökning av antalet fall av fysisk misshandel av kvinnor.

I dag larmar professor Christian Diesen i Dagens Nyheter om att situationen för våldtagna kvinnor i Sverige aldrig har varit så dålig som i dag. 95 av 100 kvinnor som har gjort anmälan om våldtäkt får beskedet att deras ärende lagts ned. Av 67 anmälda våldtäkter i Stockholms city gick endast 3 till åtal.

Det tycks, skriver professorn, vara närmast slumpen som avgör vilka fall som tas till domstol. Det är brist på resurser och kunskap, och framför allt är det en felaktig attityd även i dessa yttersta dagar.

Kristdemokraterna anvisar ytterligare ett par steg för att få mer kvinnofrid, som dock avstyrks av majoriteten. I reservation 15 vill vi ha en lagprecisering i socialtjänstlagen att kommunen ska ha, inte bara bör, ett ansvar för ett ge stöd till utsatta kvinnor.

I reservation 20 talar vi för regionala centrum mot sexuella övergrepp. Det är långtifrån alla kommuner som har kvinnojourer. Många små kommuner saknar dem. Ett regionalt centrum skulle kunna vara en resurs med kompetens som skulle kunna tjäna som telefonjour, ge stöd-samtal, ha stödgrupper, ge utbildning och i bästa fall vara en kanal till befrielse för ett antal kvinnor och skulle också kunna vara ett stöd för lokala kvinnojourer. Men även detta avvisas.

I reservation 28 talar vi för resurser till rehabilitering för prostituerade.

Anf. 91 ANNIKA QARLSSON (c):

Herr talman! Centerpartiets politik syftar till att stärka människors möjligheter att ta ansvar för sig själva och sin vardag, både när det gäller ekonomiska frågor och när det gäller personlig utveckling. Vi ser att klyftorna ökar mellan människor i Sverige men accepterar inte det, utan vi vill genom en mängd olika förslag stärka människor så att både ekonomiska och regionala klyftor minskar. För att nå dit föreslår Centerpartiet bland annat sänkta skatter för dem med de lägsta inkomsterna, just för att stärka oberoendet och minska behovet av bidrag.

Det vi har att diskutera i dag är skyddsnätet när vi inte klarar oberoendet – inte klarar av vardagen själva. Det är ett självklart och viktigt komplement till våra övriga politiska förslag. Det här är så viktigt för att människor ska känna sig trygga och våga pröva sina vingar. Men det är som en sista utväg och ett stöd när det inte går längre för att komma tillbaka på fötter igen som vi behöver socialbidraget. Då anser Centerpartiet att bidraget ska garantera vissa basbehov och ge likvärdiga möjligheter var du än bor.

Om det är behoven som styr och inte en exakt summa enligt riksnorm, innebär det att det kan bli skillnader mellan Sollebrunn och Stockholm, vilket är helt riktigt. Det skiljer både i löneläge och kostnadsläge mellan olika delar av landet, och nivåerna måste vara förankrade i det

lokala allmänna rättsmedvetandet för att uppfattas som legitima. Därför ska kommunerna själva fastställa nivåerna med utgångspunkt i socialtjänstlagen. Jag yrkar bifall till reservation nr 8, men jag står självklart bakom övriga reservationer som vi har i betänkandet.

Att ungdomar med sitt första helg- eller sommarjobb inte ska ansvara för familjens försörjning har vi nu äntligen enats om i utskottet. Tillkännagivandet till regeringen är att man ska återkomma med konkreta förslag på hur vi ska lösa problemet. Det är en viktig signal till ungdomar att de ska känna att de kan påverka sin egen situation och framtid genom att arbeta. De ungdomar som växer upp under knappa omständigheter ska inte drabbas dubbelt utan de ska ha samma möjligheter som sina kamrater att tjäna pengar för att kunna spara till ett par jeans, en moped eller kanske till körkortet.

Herr talman! Under många decennier har stat och kommun tagit över mycket av det arbete och ansvar som ideella krafter tidigare stod för. Men fortfarande bygger mycket av både förebyggande och stödjande arbete inom socialtjänstens ansvarsområde på frivilligt och mycket engagerat arbete. Men det blir allt svårare att mobilisera krafter som är villiga att ta på sig både arbetet och ansvaret som följer utan ekonomiskt stöd. Det finns så många skäl att stötta dessa organisationer i deras arbete. Det är verksamhet där man använder varje krona som om de vore tio! Därför tycker Centerpartiet att vi ska ge ett ökat obundet stöd i både goda och dåliga tider.

Det andra tillkännagivandet i betänkandet handlar om hur vi ska uppnå ett mer strukturerat och konsekvent arbete ute i kommunerna för att stödja kvinnor som utsatts för mäns våld. Det är ett viktigt arbete som tyvärr är absolut nödvändigt, som hjälper kvinnor i en redan hopplös situation.

Det hade varit riktigt intressant om vi i riksdagen skulle tillkännage hur man ska agera i kommunerna för att hindra män från att slå. Det vore ett stort steg. Då skulle vi flytta fokus från offer till misshandlare och dessutom börja benämna vid namn vad det verkligen handlar om. I betänkandet står: "Arbetet med våldsutsatta kvinnor." Problemet är att det är män som slår.

Men till dess vi kommit dithän att vi pratar om det verkliga problemet och gör något åt det är kommunala handlingsplaner ett bra steg för att tydligt visa på kommunernas ansvar i frågan. På många ställen är det kvinnojourer och tjejjourer som ser till att kvinnorna har någonstans att ta vägen. Det är kvinnojourerna som har kompetensen att ta emot dem. Men jourerna får inte ersättning fullt ut för det jobb de utför. Jag går tillbaka till vad jag sade tidigare i mitt anförande: När samhällets stöd blir enbart moraliskt och verbalt utan ekonomisk uppföljning är det risk att engagemanget sviktar. Även den verksamheten är ett exempel på hur varje satsad krona tiodubblas.

Anf. 92 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman, kamrater och åhörare! Även i det här betänkandet är det två tillkännagivanden, och det är jättebra. Annars är det ett lite märkligt betänkande. Det innehåller precis allting: missbruk, prostitution, misshandel, psykisk ohälsa, brottsoffer, barn i riskzon med mera. Det är inte

så konstigt, i och för sig, eftersom det handlar om ett hoplock av så många motioner.

Sammanfattningsvis går det att säga att betänkandet handlar om ut-satta människor, barn och vuxna, och om hur socialförvaltningen ska kunna utgöra den centrala delen av välfärdspolitiken, som utskottet uttrycker det. Det finns många reservationer som säger att det ibland inte fungerar så bra. Miljöpartiet har flera reservationer som handlar om det. Det är reservation 36 om kvalitetskontroller, 48 om tillsynen över socialtjänsten, 53 om HBT-kompetensen, 57 om kompetens och kvalitet och 62 om anmälningsplikten.

I min yrkesutövning som psykolog på ungdomsmottagning, mödravårdscentral och barnavårdscentral hade jag ofta anledning att ta kontakt med socialtjänsten. Ibland var jag tvungen eftersom jag hade anmälningsplikt. Ibland var det nödvändigt för att kunna göra ett bra jobb. Det var lättast på ungdomsmottagningen. Där hade vi en kurator som var anställd av socialtjänsten, det vill säga kommunen. Vi övriga var lands-tingsanställda. Men att vår socialsekreterare hade nära kontakt med socialförvaltningen underlättade arbetet och förståelsen. Ur barnavårdscen-tralens synpunkt var det värre. Tyvärr saknades ofta kunskap om barns behov. Nu ska jag vara lite kaxig: Ibland måste jag först undervisa om barn för att över huvud taget kunna samarbeta.

Ibland hade de på socialkontoret så mycket att göra att tjänstemännen var förbjudna att träffa BVC-personal. Ibland knatade jag upp på social-kontoret ändå. Det var inte så populärt, men då fick vi åtminstone prata med varandra. De hade det kämpigt på många sätt – jag vet det. Omsätt-ningen på personal var enorm. När jag slutade och kom hit till Stockholm hade den som hade arbetat längst varit där i två år. Jag har skrivit ”två år”, men jag är osäker. Det kan faktiskt till och med ha varit ett år. Men jag tyckte att det lät så konstigt, så jag skrev ”två år”. Den här personen var 25 år.

De var rätt glada att jag slutade och kom till Stockholm. Det var de på tillsynsmyndigheten länsstyrelsen också, dit jag faktiskt hörde av mig ibland.

Av hänsyn till mina riksdagskamrater vill jag inte yrka på så många reservationer. Jag tvekade mellan reservation 57 om kompetens och kvalitet och reservation 23 om tandvård och kvinnomisshandel. Men det finns flera motioner som handlar om kvalitet. Därför vill jag ta reservat-ion 23. Där står det så här:

”Att bli misshandlad av en närstående är en grov kränkning och de psykiska men som följer är ofta stora och svåra att bli av med. Det kräver ofta ett långsiktigt arbete med stöd och hjälp både från anhöriga och professionella terapeuter. Men även fysiskt kan kvinnan bli skadad för livet. Många skadas så illa av misshandeln att de förlorar sina tänder eller blir vanställda. Jag anser att Socialstyrelsen i samarbete med socialför-valtningarna bör få i uppdrag att sammanställa statistik angående de dolda kostnader som i dag finns på socialförvaltningar angående tand-vård som man bedömer har eller kan ha sitt ursprung i misshandelspro-blematik.”

Jag vill avsluta med att uttrycka min tacksamhet över att jag får vara med i en parlamentarisk utredning om den sociala barn- och ungdomsvården. Där kommer säkert frågan om socionomutbildningen upp, hur vi ska göra med den och legitimationen.

Jag yrkar bifall till reservation 23, och jag vill annonsera att jag kommer att rösta med reservation 10.

Anf. 93 CHRISTER ENGELHARDT (s):

Herr talman! I budgetpropositionen för 2004 står bland annat att läsa: "Målet för socialtjänstpolitiken är att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer och att stärka skyddet för utsatta barn".

För mig som socialdemokrat blir då målet att skapa ett samhälle utan över- och underordning, utan klasskillnader, ett samhälle där alla behövs, där alla får plats och har samma värde. Det handlar om ett samhälle där barn kan växa till fria och självständiga vuxna, där alla kan styra sitt liv och sin vardag men i samverkan söka de samhälleliga lösningarna, som gagnar det gemensamma bästa.

Syftet med välfärdspolitiken är att göra alla delaktiga i samhällslivet.

För mig som socialdemokrat är kvaliteten och tryggheten i socialtjänsten ett bra mått på graden av solidaritet mellan människor i ett samhälle. Socialtjänsten är en hörnsten i välfärdspolitiken och ska säkerställa alla människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktivt deltagande i samhällslivet. Välfärden ska omfatta alla medborgare. Trygghet är en förutsättning för personlig utveckling, och socialtjänsten ska bygga sitt arbete på den enskildas egna resurser. Trygghet är en förutsättning för frihet.

Herr talman! Det svenska välfärdssystemet står sig bra vid internationella jämförelser. Sverige har en hög välfärdsnivå och en högre grad av utjämning än många andra länder. Det sociala skyddsnätet, som socialtjänsten är en del av, ska säkras och inte försvagas. Det pågår också en rad utredningar och översyner som just har till syfte att öka kvaliteten och träffsäkerheten i det sociala arbetet. Utskottet betonar i sitt betänkande också den viktiga roll som frivilligorganisationerna har när det gäller att komplettera insatser på det sociala området.

När det gäller ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är det nödvändigt att betona att rätten till socialbidrag är ett oerhört viktigt yttersta skyddsnät för individen. Det finns hos näst intill alla en mycket stark mänsklig drivkraft att försörja sig själv. Det handlar inte bara om ekonomiskt utfall utan om grundläggande mänskliga behov av att tillhöra ett yrkesliv med gemenskap, delaktighet, medskapande i samhället och personlig utveckling. Det finns en rad olika orsaker som förklarar varför individer ansöker om och får socialbidrag. Möjligheten att etablera sig på arbetsmarknaden är en avgörande faktor, och bekämpandet av arbetslösheten är därför avgörande för socialtjänstpolitiken och välfärdspolitiken i stort.

Marginaleffekter och bidragsregler kan i vissa situationer göra det ekonomiska utbytet klen vid övergång från socialbidrag till arbete. Då måste man kunna se över hur reglerna slår. En nyligen presenterad utredning visar dock klart att denna typ av problem generellt sett har minskat över tiden. Det har under de senaste 15 åren aldrig varit så lönsamt att gå

från bidrag till arbete som i dag. Det finns anledning att påpeka detta då det i debatten ibland framstår som om detta problem generellt sett har ökat, men så är alltså inte fallet.

Herr talman! Det är efter en lyckad socialdemokratisk politik som vi med glädje tar till oss lägesrapporten från Socialstyrelsen, som presenterades i dagarna, om att behovet av ekonomiskt bistånd har minskat och därmed kostnaderna. Allt tyder också på en fortsatt kostnadsminskning. Mellan 2001 och 2002 är det en minskning med 6 %, och det är främst inom gruppen ensamstående kvinnor med barn som det har minskat. Det finns dock ännu en hel del att göra inom området, och målsättningen med halverandet av socialbidragskostnaderna ligger fast.

När det gäller barns inkomster av feriearbete och de olikartade bedömningar som kommunerna gör när det gäller hur stora inkomster från eget arbete barn tillåts ha utan att det påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd vill ett enigt utskott ge regeringen tillkänna att man ska återkomma till riksdagen med ett förslag till lösning. Ett sådant förslag bör också beakta hur det belopp som ska undantas vid biståndsbedömning ska bestämmas.

Socialdemokraterna delar inte Moderaternas och Centerns åsikt om att riksnormen bör avskaffas. Vi står bakom utskottets uppfattning att riksnormen bör finnas kvar. Det är enligt vår uppfattning en garanti för likvärdig behandling över hela landet. Moderaternas förslag om att fackföreningsavgiften ska utgå ur socialbidragsnormen avvisas. Det är ett ganska oblygt försök att komma åt det fackliga arbetet och belyser att Moderaterna har en ganska negativ syn på fackligt arbete. Det är tråkigt att Moderaterna vill dra in socialbidragsnormen som ett slagträ i en diskussion om fackets roll för individens trygghet i samhället.

Herr talman! Under senare år har samhället ökat uppmärksamheten när det gäller våld mot kvinnor och hur man bemöter kvinnor som behöver stöd. Samhällets uppfattning måste vara glasklar i dessa frågor. Det pågår ett omfattande arbete i många kommuner, och en ökad ekonomisk satsning har gjorts för att stödja Rikskvinnocentrums arbete. Regeringen ser över möjligheterna att låta Rikskvinnocentrum få ett uppdrag när det gäller kunskapsbildning och metodutveckling om hur våld mot kvinnor motverkas. Avgörande är också att det lokala arbetet fungerar. Ett enigt utskott föreslår därför ett tillkännagivande till regeringen om att den särskilda utredaren med anledning av propositionen om kvinnofrid får ett tilläggsuppdrag att se hur man ska uppnå målet när det gäller att varje kommun bör ha en handlingsplan för arbetet med våldsutsatta kvinnor.

Samhället måste sätta stopp för så kallad *trafficking*, människohandel och prostitution. Människor förnedras, utnyttjas och används som handelsvaror. Detta kan vi aldrig acceptera. En proposition med förslag från Anhörigkommitténs betänkande *Människosmuggling och offer för människohandel* bereds för närvarande i riksdagen. Dessutom har arbetet påbörjats med en nationell handlingsplan för att bekämpa bland annat prostitution.

Utvecklingen när det gäller alkoholkonsumtionen i Sverige är starkt oroande. Totalkonsumtionen i befolkningen ökar och kan leda till mycket dramatiska sociala och medicinska problem på sikt. Flera utredningar ser över detta, men samtidigt behövs en öppen debatt om alkohol och droger

ur ett socialt perspektiv. Ökad totalkonsumtion kommer att leda till större missbruk, det kan vi vara ganska säkra på.

Effektiva insatser mot missbruk är en viktig del av det sociala arbetet och i bekämpandet av våld i samhället. Alla vill göra något, men sanningen är att det inte finns några snabba och lätta lösningar på detta problem, utan det krävs ett helt batteri av olika åtgärder för att kunna vända utvecklingen. Det pågår också ett omfattande arbete för att förbättra och stärka missbrukarvården.

Alkoholkommittén analyserar just nu olika förslag och tänkbara åtgärder. Regeringens narkotikapolitiska samordnare arbetar för att stärka missbrukarvården och genomföra den narkotikapolitiska handlingsplan som riksdagen antog 2002. Socialstyrelsen arbetar med nationella riktlinjer för missbrukarvården. Även den psykiatrisamordnare som nyligen tillsatts kommer att beröra missbrukarvården. För mig som socialdemokrat är det viktigt att man vågar gå till problemets kärna och i första hand försöker mönstra ut vilka metoder och angreppssätt som fungerar snarare än att ägna sig åt tidsödande och kostsamma flyttningar av ansvaret mellan olika huvudmän.

Även när det gäller vården av ungdomar måste vi få en tydligare fokusering på och utmönstring av vilka verksamheter och metoder som fungerar bättre än andra. En kommitté har också tillsatts för att nästa år kunna ha underlag till en nationell handlingsplan för hur den framtida sociala barn- och ungdomsvården ska organiseras. Statens institutionsstyrelse ser också över sin verksamhet i syfte att få bättre resultat av vården.

Ett effektivt socialtjänstarbete kräver en verksamhet med hög kompetens och kvalitet. Socialtjänstens arbete kräver ett stort engagemang, och de anställda möter ofta en tuff och komplicerad vardag. Socionomer ute i socialtjänsten behöver mer stöd och utveckling snarare än införande av ett system med legitimationer. Socialstyrelsen arbetar med en strategi för nationellt stöd när det gäller kvaliteten inom socialtjänsten. Här bör noteras att kunskapsutveckling även omfattar motarbetande av fördomar, okunskap och olika former av diskriminering på grund av sexuell läggning.

En mycket svår fråga som hanteras i betänkandet är om socialtjänsten utan föräldrarnas vetskap ska kunna utreda om ett barn får illa. Detta är otvivelaktigt en svår fråga, men av rättssäkerhetsskäl anser vi att föräldrarna ska få vetskap om att utredning pågår. Det finns ett antal åtgärder som kan vidtas för att förhindra att föräldrarnas vetskap skadar barnet. Men problemställningen är oerhört viktig, och utskottet avser därför att följa denna fråga och vid behov i så fall återkomma i ärendet.

Herr talman! Jag ska avsluta med att citera vår socialtjänstminister Morgan Johansson. Han har sagt följande:

”Ett samhälle bör bedömas utifrån sin förmåga att ta hand om sina mest utsatta medborgare. I Sverige har vi framgångsrikt lyckats bekämpa arbetslöshet och minska socialbidragsberoendet. Men mycket återstår.

Så länge människor tvingas att sova i portuppgångar och på parkbänkar, så länge misshandlade och utsatta barn inte får fullgod hjälp, så länge missbrukare vägras vård och behandling, så länge unga människor fastnar i kriminalitet och utanförskap – så länge kan socialdemokratien aldrig slå sig till ro.”

Med dessa ord yrkar jag bifall till förslaget i socialutskottets betänkande 5 och avslag på reservationerna.

Anf. 94 MARITA ARONSON (fp) replik:

Herr talman! Det lät härligt när Christer Engelhardt talade om trygghet, frihet och välfärd på sin sköna gotländska. Det lät som om han har fixat det hela. Men så kommer han in på problemen.

I fråga om detta liksom i fråga om äldreomsorgen handlade det mycket om översyner och utredningar som är på gång. Men gör något och prata inte bara om det!

Den fråga som jag tänkte ställa, och som jag tror att jag har ställt förut någon gång, gäller unga kvinnor som kommer från så kallade patriarkala familjer och miljöer och som uppsöker socialtjänsten därför att de är utsatta för hot och våld från nära anhöriga. Denna fråga är jag mycket engagerad i. Socialtjänsten har det mycket bekymmersamt i fråga om detta därför att man inte vet om man ska öppna ett ärende. Om man öppnar ett ärende och försöker göra något måste man kontakta vårdnadshavaren. Och att informera vårdnadshavaren i det läget skulle vara förödande. Därför anser vi att socialtjänstlagen måste förändras. Man kanske kan få dispens från länsrätten eller hitta någon annan lösning. Det sägs att ni har förståelse för detta. Men kan det inte bli någon ändring?

Anf. 95 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Det är viktiga frågor som Marita Aronson tar upp. Jag har tidigare sagt när vi har talat om våld mot kvinnor – hela betänkandet handlar om människor i utsatta situationer – att detta är frågor som man inte på något sätt ska förringa. Detta är viktigt. Men det gäller också att hitta avvägningen i det. Vi talar också om rättssäkerhet i dokumentet. Vi säger att vi följer utvecklingen på området. Om det visar sig vara väldigt stora problem med detta är vi beredda att återkomma och titta närmare på dessa frågor. Det är egentligen det som jag i dag kan säga till Marita Aronson, nämligen att vi inte tycker att detta är oviktigt utan att det snarare är viktigt. Men frågan handlar om att hitta avvägningen när det gäller rättssäkerhet och så vidare.

Anf. 96 MARITA ARONSON (fp) replik:

Herr talman! Christer Engelhardt talar om att följa utvecklingen. 200 unga kvinnor i Göteborgstrakten är utsatta på detta sätt och skulle behöva hjälp. Men många av dem vågar inte gå till socialtjänsten på grund av att de vet att man kanske ringer till deras föräldrar och att det då blir eftervärre för dem hemma. Jag tror att socialsekreteraren måste ha en möjlighet att få en respittid. Men enligt lagen har man inte det i dag.

Det har tidigare sagts att man kan omhänderta barn, alltså omhänderta flickan. Men det tycker jag inte är något alternativ. Det tror jag att Christer Engelhardt hade som alternativ förra gången, men det var bra att han inte tog upp det i dag. Har Christer Engelhardt något bättre alternativ?

Anf. 97 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Det finns säkert många alternativ. Men det är klart att jag har det alternativet att falla tillbaka till, att om man lever i en familj

där man är utsatt för våld är det klart att man inte ska tillbaka till den familjen även om föräldrarna blir underrättade. Då har vi till uppgift att göra ett omhändertagande och se till att flickan, i det här fallet, placeras i en annan familj. Men man ska inte tillbaka till familjen om det är så tydligt att man faktiskt blir slagen och misshandlad. Då har vi denna möjlighet att ta till. Men det är en avvägning och handlar om rättssäkerhet. Men om det är så illa ska man inte tillbaka till sin familj, utan då ska man få möjlighet till en placering någon annanstans.

Anf. 98 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag noterade också, i likhet med Marita Aronson, att Christer Engelhardt talade väl om alla de vanliga honnörsorden i socialtjänsten – delaktighet och kvalitet. Han berättade också att ett omfattande arbete för att stärka missbrukarvården pågår. Socialstyrelsen jobbar med riktlinjer. Vi har mobilisering mot narkotika och så vidare.

I huvudsak handlar det om att det offentliga Sverige talar om saken, talar om missbrukarvården. Men när ska vi komma till verkstad med missbrukarvården? Det är den centrala frågan.

Jag redovisade också i mitt anförande att kommunerna prioriterar för fullt. Missbrukarvården har minskats med 20 % sedan 1995 i pengar räknat och långt mer när det gäller volym i verksamhet. Vålfärden krackelerar på olika håll i Sverige. Det räcker inte med att rabbla honnörsord, utan man måste faktiskt angripa problemet på något sätt.

Vi har sett hur Socialdemokraterna successivt har beskurit rörelseutrymmet för kommunerna med maxtaxor och ofullständigt finansierade reformer, samtidigt som kommunerna är ålagda stränga balanskrav. Varför i det här läget avvisa vårt förslag om en prioriteringsutredning? Kommun-Aktuellt har redovisat i en enkät att mer än hälften av 187 svarande socialpolitiker säger ja, det vore bra med en prioriteringsutredning. Nästan hälften av de tillfrågade socialdemokratiska kommunpolitikerna säger likaså att det vore bra med en prioriteringsutredning. Varför denna negativa inställning till prioriteringsutredning? undrar jag.

Anf. 99 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Den negativa inställning som socialdemokratin har beror framför allt på att socialtjänstlagen är en rättighetslagstiftning, och jag har svårt att tänka mig hur man ska kunna göra en prioriteringsutredning inom en lagstiftning som just är en rättighetslagstiftning.

Jag tycker att det är lite intressant att Ulrik Lindgren tar upp frågan om prioriteringsutredning. Jag förstår likheten med det som finns inom hälso- och sjukvården. Om jag inte minns helt fel var Kristdemokraterna det parti som var en av de starkaste rösterna att kritisera den prioritering som sker i Östergötland. Om man så starkt kritiserar någonting som pågår i en del av landet inom sjukvården förstår jag inte riktigt hur man kan stå här och säga att man vill ha en prioriteringsutredning likt den vi har inom hälso- och sjukvården. Jag tycker nog att Ulrik Lindgren och Kristdemokraterna här talar med lite kluven tunga.

Anf. 100 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Vi kristdemokrater var initiativtagare och ledde också den stora prioriteringsutredning som skedde inom hälso- och sjukvården

på 1990-talet. Vi är stora vurmare för den utredningen. I Östergötland gör man delvis annat, och det finns en massiv professionell kritik mot hur prioriteringarna har skötts i Östergötland. Vi känner oss i väldigt gott sällskap där. Om Christer Engelhardt tänker efter lite grann kommer han inte heller att svälja Östergötlands prioriteringar med hull och hår, utan det är naturligtvis rimligt att vi för en diskussion om hur prioriteringarna sköts. Men att vi får en prioriteringsutredning är viktigt. Det är absolut Kristdemokraternas position.

Fördelarna med att göra en prioriteringsutredning är att det som i dag sker dolt i osäker verksamhet blir öppet redovisat. Man får se konsekvenserna. Alla partier borde väl vara, oberoende av partifärg, välkomnande till att vi får ett bättre beslutsunderlag som belyser vad som händer, vilket vi får med en prioriteringsutredning. Man får i högre grad det man faktiskt önskar. I dag sker ofta en prioritering på det sättet att man lägger ut ett generellt sparbeting, och sedan uppenbarar sig konsekvenserna efteråt, vilka man kanske över huvud taget inte hade förutsett. Resultatet kanske blir det rakt motsatta till vad en öppen prioritering skulle ha givit.

Jag är också övertygad om att fördelarna med en prioriteringsutredning är att socialtjänstens behov skulle komma i bättre dager och i en bättre konkurrenssituation gentemot en rad andra åtaganden inom en kommun.

Varför avvisa en prioriteringsutredning? Det borde inte vara partiskiljande. Det fordrar en del mod, det gör det. Det blir mer som kommer i offentlig dager och som politikerna tvingas stå för, men det är väl vi till för som politiker – att stå för någonting.

Anf. 101 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Återigen: Jag har svårt att se varför man ska göra prioriteringar inom en rättighetslagstiftning. Det Ulrik Lindgren lyfte fram här var att man skulle få bättre beslutsunderlag. Jag har svårt att tänka mig att du får bättre beslutsunderlag genom en prioriteringsutredning. Bättre beslutsunderlag för mig är att du får en möjlighet att jobba på ett annat sätt inom vård och omsorg – kvalitet, kompetensutveckling, att hämta idéer och tankar från andra håll, inte att prioritera mellan enskilda ärenden, som jag ser att en prioriteringsutredning innebär. Jag har svårt att se att man får fram bättre beslutsunderlag på det sättet.

Jag backar och tycker att kd här talar med lite kluven tunga när man så starkt kritiserar det i annat sammanhang men lyfter fram det i det här sammanhanget. Det är en rättighetslagstiftning vi talar om, och där har jag svårt att se några prioriteringsutredningar.

Anf. 102 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag skulle gärna vilja diskutera risknormen. Vi anser att kommunerna ska ha möjlighet att besluta var nivån på socialbidraget ska ligga, med utgångspunkt i allmänna principer. Man utgår alltså från ett behov. Det är ingen överraskning att det ser väldigt olika ut i olika delar av landet. På Gotland är det ett kostnadsläge, i Sollebrunn en annan nivå, och den överensstämmer inte med nivån i Stockholm, Göteborg eller andra storstäder.

Det finns en möjlighet för kommuner att arbeta på olika sätt. Men er riksnorm låser fast det. Då finns inte möjligheten att utifrån behov och lokala förutsättningar lägga upp socialbidraget. Hur tänker ni där?

Prot. 2003/04:80
10 mars

Socialtjänstpolitik

Anf. 103 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Riksnorm är för mig en genomsnittlig uträkning för vad som gäller i landet. Jag har förståelse för att det finns olikheter i kostnadsläge och så vidare, som du nämnde. Slår man ut ett genomsnitt måste man kunna säga att det här är en riksnorm för landet, och det är det som gäller. Jag har svårt att säga att man ska ha olika bedömningar. Bor du på Gotland har du kanske rätt att få 1 000 kr mer i socialbidrag än om du bor i Skåne. Frågan är var nivån ska hamna. Det kan bli enorma skillnader.

När det gäller socialtjänster och ekonomiskt bistånd görs en individuell bedömning. Det finns fastställda regler och kriterier för vad som ska tas med i en riksnorm. När man räknar ut socialbidraget tar man hänsyn till genomsnittliga kostnader. Man bakar in kostnader som man har tagit fram generellt och som kanske är lägre eller högre någon annanstans.

Jag tycker att riksnormen är bra just för att jämna ut det hela så att vi får likhet i landets alla kommuner.

Anf. 104 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! En fot i iskallt vatten och en fot i hett vatten blir inget bra, skulle jag vilja påstå, för någon av fötterna. Jag tycker att ni ska fundera över det här igen. Du sade att ni med det här vill ge garanti för likvärdig behandling. Jag satt med några kommunalråd från mina hemtrakter förut och fick ett bra exempel. Om en patient får blodtransfusion, ska alla patienter få blodtransfusion? Någonstans måste vi utgå från behoven. Det handlar inte om rättighet till ett visst antal kronor. De människor som kommer i kontakt med socialbidragen har vissa behov som vi självklart ska stötta upp; det är en jätteviktig del. Men det handlar också om legitimiteten för den här typen av ersättningar till människor. Då är det också viktigt att det är på vettiga nivåer, oavsett om man bor på Gotland, i Stockholm eller i Sollebrunn.

Anf. 105 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Det ekonomiska biståndet ska vara hjälp till självhjälp. Faran blir, något som vi ofta har kritiserats för, att om det är för generöst kan det bli så att man kan låta bli att jobba och i stället leva på bidrag. Vi har kritiserats för att vi gärna vill upprätthålla ett välfärdssystem där man också ska ha rätt till bidrag.

Jag tycker fortfarande att riksnormen är bra, och sedan får Annika Qarlssoon och Centerpartiet tycka något annat. För oss är det viktigt att det finns en likhet i landets kommuner. Riksnormen har man tagit fram generellt sett, så jag är inte orolig för det system som vi har.

Anf. 106 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag noterar att Christer Engelhardt i sitt anförande var väldigt stolt och markerade att det ska göras två tillkännagivanden om barns inkomster och om handlingsplan för våldsutsatta kvinnor. Sanning-

en är ju att det här är någonting som Socialdemokraterna blev släpade till att göra därför att de andra partierna tyckte det och ni fick lov att hänga med på tåget. Var lite ödmjuk och säg att det kom några bra förslag och idéer och ni hängde på dem.

När det gäller problemet med flickor i patriarkala förhållanden sade Christer Engelhardt alldeles nyss: Vi får lov att följa frågan och se vad som händer. Då blir jag lite ängslig.

Jag har läst boken om Pela som hennes syster har skrivit. Där berättar Pelas syster att Pela gick till socialtjänsten och bad om hjälp. Socialtjänsten var tvungen att informera vårdnadshavaren att flickorna bad om hjälp. De hade inte blivit slagna och det fanns inte heller något hot om våld. Men eftersom föräldrarna blev informerade blev livet ett helvete för flickorna, och Pela finns inte längre.

Vi ska väl inte vänta på fler Pela. Det är inte sådant som vi ska se framför oss. Vad är det Christer Engelhardt väntar på egentligen?

Anf. 107 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Visst kan jag vara ödmjuk och säga att det har kommit bra förslag från oppositionen som vi har tagit till oss. Det kan jag gott och väl bjuda på.

Kerstin-Maria sade att detta betänkande omfattar ett väldigt brett område och berör många viktiga frågor, alltifrån ekonomiskt bistånd till missbrukarvård, våldsutsatta kvinnor, prostitution och *trafficking*. Jag tror inte att jag någon gång har varit med om att behandla ett betänkande som berör så mycket av utredningar, undersökningar och kommittéer.

Låt oss få möjlighet att knyta ihop allt som pågår och se vad som kommer ut av det. Det var det vi hänvisade till när vi diskuterade detta i utskottet. Men ibland finns det de som inte har möjlighet att vänta. De vill gå fram fortare, och då får vi acceptera det.

Jag skäms inte för att vi har gått med på dessa tillkännagivanden. Men jag vill ändå nämna att det är en socialdemokratisk politik som ligger till grund för att vi har accepterat dem. Så det finns ingen motsättning i det.

Sedan tycker jag inte om att diskutera enskilda fall och exempel från en talarstol. Jag tycker att det som har hänt är tragiskt. Jag vill inte på något sätt göra frågan om hedersrelaterat våld mot flickor och kvinnor oviktig. Men jag vill ändå påpeka att det inom socialtjänstlagen finns möjligheter att ta till om så är fallet, och det använder man sig också av. Sedan finns det naturligtvis brister.

Men låt oss få fundera över hur vi ska ta tag i det här, så att resultatet blir bra och så att vi inte hastar fram till någonting som äventyrar rättssäkerheten.

Anf. 108 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag noterar att Christer Engelhardt inte har någonting att berätta för oss om vad det är man väntar på. Vi vet att bekymret finns. Det finns mängder med flickor runtom i landet som lever under svåra förhållanden och som skulle behöva känna trygghet från samhället. Christer Engelhardt säger: Låt oss vänta och se. Det verkar som att Socialdemokraterna är nöjda med sakernas tillstånd. Det tycker jag är tråkigt, men framför allt gör det mig bekymrad.

Jag vill passa på att fråga om Christer Engelhardt tycker att detta med problemet med husrannsakan är en god tingens ordning, att kunna göra husrannsakan hos en person som är belagd med besöksförbud. Vill Christer Engelhardt också där vänta och se vad som händer och om det dyker upp någonting annat? Vad är det i så fall som ska hända?

Prot. 2003/04:80
10 mars

Socialtjänstpolitik

Anf. 109 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Jag förstår att det kan bli lite upprörda känslor. I debatten här låter det som att man sitter ute på socialkontoren och inte gör någonting och att allting som händer och sker bara är dåligt. Jag vill ändå påpeka att det finns personal, socialdistrikt och kontor ute i landet som gör ett fantastiskt arbete. Var och en och kämpar och sliter för att kunna göra det bästa för individen.

Från moderat håll låter det som att det bara är kris och katastrof ute på socialtjänstkontoren och att personalen är inkompetent. Jag vill inte instämma i det. Det görs väldigt mycket som är bra. Jag tror att man är observant på våld mot kvinnor och flickor och hedersrelaterat våld. Som jag sade tidigare finns det möjligheter att ta till. Man ska inte tillbaka till en familj där man uppenbarligen blir slagen. Då kan man få hjälp med placering och så vidare.

Jag förstod inte riktigt den andra frågan om husrannsakan och vad Magdalena Andersson egentligen är ute efter. Vi får väl möjlighet att diskutera det vid något annat tillfälle. Jag förstår bara inte vad du vill ha sagt med det.

(forts. 12 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.56 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

Meddelande om inställd votering

Förste vice talmannen meddelade att voteringen *onsdagen den 17 mars kl. 9.00* skulle utgå.

Voteringen kl. 16.00 skulle äga rum enligt tidigare planering.

11 § Beslut om ärenden som sludebatterats vid dagens sammanträde

NU9 Vissa frågor om regional utvecklingspolitik

Punkt 2 (Regionala tillväxtprogram)

1. utskottet

2. res. 2 (m, fp, kd, c)

Votering:

159 för utskottet

130 för res. 2

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 25 v, 13 mp

För res. 2: 46 m, 40 fp, 27 kd, 17 c

Frånvarande: 23 s, 9 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 3 (Kapitalförsörjning)

1. utskottet

2. res. 3 (m, fp, kd, c)

Votering:

162 för utskottet

130 för res. 3

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 25 v, 13 mp

För res. 3: 46 m, 40 fp, 27 kd, 17 c

Frånvarande: 20 s, 9 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 4 (Återförande av vattenkraftsmedel)

1. utskottet

2. res. 4 (mp, kd, v, c)

Votering:

211 för utskottet

81 för res. 4

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 46 m, 41 fp

För res. 4: 26 kd, 25 v, 17 c, 13 mp

Frånvarande: 20 s, 9 m, 7 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 6 (Utlökalisering av statlig verksamhet)

1. utskottet

2. res. 7 (mp, v, c)

Votering:

205 för utskottet

54 för res. 7

32 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 44 m, 36 fp, 2 kd

För res. 7: 25 v, 16 c, 13 mp

Avstod: 2 m, 5 fp, 25 kd

Frånvarande: 21 s, 9 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

UbU4 Fristående skolor

Punkt 2 (Elevantal för godkännande av fristående skola)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 1 (m)

Votering:

221 för utskottet

46 för res. 1

26 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 41 fp, 1 kd, 25 v, 17 c, 13 mp

För res. 1: 46 m

Avstod: 26 kd

Frånvarande: 20 s, 9 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 6 (Bidrag för elever i behov av särskilt stöd)

1. utskottet

2. res. 8 (fp, kd, c)

Votering:

179 för utskottet

85 för res. 8

28 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 17 m, 25 v, 13 mp

För res. 8: 41 fp, 27 kd, 17 c

Avstod: 28 m

Frånvarande: 20 s, 10 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 8 (Undervisningen i konfessionella skolor)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet

2. res. 12 (v)

Votering:

240 för utskottet

25 för res. 12

24 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 43 m, 41 fp, 8 kd, 12 c, 12 mp

För res. 12: 25 v

Avstod: 2 m, 19 kd, 3 c

Frånvarande: 20 s, 10 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 7 c, 5 mp

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 11 (m, kd, c)

Votering:

179 för utskottet

89 för res. 11

24 avstod

57 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 41 fp, 1 v, 13 mp

För res. 11: 45 m, 27 kd, 17 c

Avstod: 24 v

Frånvarande: 20 s, 10 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Sermin Özürküt (v) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 14 (Etableringsfrihet inom förskoleverksamheten)

1. utskottet

2. res. 16 (fp, m, kd, c)

Votering:

161 för utskottet

130 för res. 16

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 25 v, 13 mp

För res. 16: 45 m, 41 fp, 27 kd, 17 c

Frånvarande: 21 s, 10 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 16 (Fristående skolor för vuxenutbildning)

1. utskottet
2. res. 18 (fp, m, kd, c)

Votering:

161 för utskottet

129 för res. 18

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 25 v, 13 mp

För res. 18: 45 m, 41 fp, 26 kd, 17 c

Frånvarande: 21 s, 10 m, 7 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU6 Valfrihet i skolan

Punkt 4 (Nationell information om möjligheterna till skolval)

1. utskottet
2. res. 4 (fp, m, kd, c)

Votering:

163 för utskottet

129 för res. 4

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 25 v, 1 c, 13 mp

För res. 4: 45 m, 41 fp, 27 kd, 16 c

Frånvarande: 20 s, 10 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 5 (Valfrihet för funktionshindrade elever)

1. utskottet
2. res. 5 (fp, m, kd, c)

Votering:

162 för utskottet

130 för res. 5

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 25 v, 13 mp

För res. 5: 45 m, 41 fp, 27 kd, 17 c

Frånvarande: 20 s, 10 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 8 (Införande av ett system med nationell skolpeng)

1. utskottet

2. res. 8 (fp)

Votering:

204 för utskottet

41 för res. 8

44 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 26 kd, 25 v, 17 c, 12 mp

För res. 8: 41 fp

Avstod: 44 m

Frånvarande: 20 s, 11 m, 7 fp, 7 kd, 5 v, 5 c, 5 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU7 Nordisk konvention om social trygghet

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU8 24-timmarsmyndighet inom socialförsäkringen

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU4 Äldrepolitik

Punkt 1 (Ytterligare mål för äldrepolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (c)

Votering:

275 för utskottet

17 för res. 1

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 45 m, 41 fp, 27 kd, 25 v, 13 mp

För res. 1: 17 c

Frånvarande: 20 s, 10 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 2 (Inriktningen av äldrepolitiken)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

3. res. 3 (fp)

4. res. 5 (v)

Förberedande votering 1:

43 för res. 3

25 för res. 5

223 avstod

58 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

44 för res. 2

41 för res. 3

205 avstod

59 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

123 för utskottet

45 för res. 2

123 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s

För res. 2: 45 m

Avstod: 41 fp, 27 kd, 25 v, 17 c, 13 mp

Frånvarande: 21 s, 10 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 5 (Äldreboenden)

1. utskottet

2. res. 11 (mp)

Votering:

251 för utskottet

12 för res. 11

27 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 44 m, 41 fp, 1 kd, 25 v, 16 c, 1 mp

För res. 11: 12 mp

Avstod: 26 kd, 1 c

Frånvarande: 21 s, 11 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 10 (Kvalitetsarbete i äldreomsorgen)

1. utskottet

2. res. 20 (kd)

3. res. 21 (v)

Förberedande votering:

29 för res. 20

25 för res. 21

236 avstod

59 frånvarande

Kammaren biträdde res. 20.

Huvudvotering:

126 för utskottet

27 för res. 20

138 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 124 s, 2 v
För res. 20: 27 kd
Avstod: 45 m, 41 fp, 23 v, 16 c, 13 mp
Frånvarande: 20 s, 10 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Punkt 19 (Ställföreträdarfrågan)

1. utskottet
2. res. 36 (kd, m, fp, c)

Votering:

164 för utskottet

124 för res. 36

1 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 1 m, 25 v, 1 c, 13 mp

För res. 36: 41 m, 41 fp, 27 kd, 15 c

Avstod: 1 m

Frånvarande: 20 s, 12 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Cecilia Magnusson (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 25 (Vistelsekommunens ansvar)

1. utskottet

2. res. 46 (kd, m, fp, c)

Votering:

161 för utskottet

129 för res. 46

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 25 v, 13 mp

För res. 46: 45 m, 41 fp, 27 kd, 16 c

Frånvarande: 21 s, 10 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 6 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Socialtjänstpolitik

12 § (forts. från 10 §) Socialtjänstpolitik (forts. SoU5)

Anf. 110 LUCIANO ASTUDILLO (s):

Herr talman! Det yttersta och grövsta uttrycket för att Sverige är ett ojämnt land är våldet mot kvinnor. Varje år rapporteras ungefär 20 000 misshandelsbrott mot kvinnor till polisen. Vidare mördas omkring 20 kvinnor varje år av en närstående eller tidigare närstående man. Dessa brott är bara de synliga och polisanmälda fallen av mäns våld mot kvinnor och flickor. Omfångsundersökningen *Slagen dam* redovisar en rad skrämmande och tidigare dolda fakta om det oanmälda våldet men

också att nära hälften, 46 % av Sveriges kvinnor över 15 år, upplevt våld eller hot om våld.

Herr talman! Grundorsaken till mäns våld mot kvinnor är den köns- och maktstruktur som råder, att män är överordnade kvinnor i samhället i stort. Regeringen har under flera år gjort kraftfulla satsningar för att komma åt problemen. Trots detta finns det fortfarande en brist på ansvarstagande och en oförmåga att ha en helhetssyn i frågan om mäns våld mot kvinnor i landets kommuner. Kommunernas kvinnofridsarbete är undermåligt. De flesta kommuner saknar handlingsplaner för ett bemötande och omhändertagande i samband med hot om kvinnomisshandel. Det medför, tror jag, flera negativa konsekvenser.

I en slutrapport från Nationellt råd för kvinnofrid som avlämnades 2003 ges en redovisning av kvinnofridsarbetet på kommunal nivå. I den konstateras att nästan hälften av Sveriges kommuner saknar kvinnojourer. Det finns i landet som helhet omkring 160 ideellt drivna kvinnojourer, men bara några få kommunala kvinnojourer. Samtidigt är det fler än 60 kommuner som inte ger en enda krona i bidrag till någon kvinnojour.

Jag vill läsa ur en annan rapport från Nationellt råd för kvinnofrid med titeln *Kommunerna som blundar för mäns våld mot kvinnor*:

Många misshandlade kvinnor bor i kommuner där hoten och våldet de utsätts för i sin relation inte tas på allvar. De har ingen självklar plats eller person inom samhällets ram att vända sig till. Det finns ingen medvetenhet om deras situation, inget samarbete mellan olika aktörer.

Herr talman! Jag är därför som socialdemokrat väldigt glad för att utskottet delvis bifaller bland annat min motion, vilket leder till ett tillkännagivande att den särskilda utredaren som tillkallades för att utvärdera propositionen om kvinnofrid också bör få i uppdrag att överväga hur önskemålet att varje kommun bör ha en handlingsplan för arbetet med våldsutsatta kvinnor ska uppnås.

Herr talman! Kommunala handlingsplaner behöver arbetas fram för att man rätt ska kunna bemöta kvinnor som söker stöd. Samtidigt behöver också kunskapsnivån hos många av myndighetsföreträdarna höjas.

Den erfarenhet som gjorts i Malmö när det gäller stöd till våldsutsatta kvinnor är positiv. I Malmö har vi ett genomarbetat program, där alla viktiga aktörer är med: socialtjänsten, polisen och kvinnojouren. Där har arbetet gett positivt resultat och tydliggjort rollfördelningen, och vi har såvitt vi kan se en klar förbättring i det stöd kommunen erbjuder kvinnor som utsatts för våld.

Men många kommuner har ännu inte förstått de misshandlade kvinnornas problematik och ännu inte ställt sig på deras sida. Därför, herr talman, är jag väldigt glad att socialutskottet hanterat min motion och andra motioner på det här området så positivt.

Anf. 111 MONA JÖNSSON (mp):

Herr talman! I Sverige finns det alltför många missbrukare. Tidigare var det mest män som missbrukade, men kvinnors missbruk ökar lavinartat. Det är inte bara den missbrukande som drabbas utan hela personens omgivning. I förrgår, på internationella kvinnodagen, visade man i TV-programmet Kalla fakta hur missbrukande kvinnors liv kan se ut och vilken hjälp de får.

Missbruks- och avgiftningsvården, liksom mycket övrigt i samhället, bygger på att det är män som är normen. Många missbrukande kvinnor har därtill i sitt liv ofta utsatts för våld av män i sin omgivning. När en kvinna blir inlagd för avgiftning blir det på avdelningar där både män och kvinnor vistas, och där kan också hennes plågoandar finnas om hon har otur. För att orka ta sig ur missbruk ska man inte behöva vara rädd för att utsättas för hot om våld.

I Västra Götalandsregionen tog man helt nyligen ett beslut om en avgiftningsenhet för kvinnor, detta efter en motion från Miljöpartiet. Enheten höll på att inte bli av trots det tidigare beslutet om inrättande, då det skulle sparas pengar och då missbrukande kvinnor som bekant inte är en prioriterad grupp i samhället. Nu blev lyckligtvis trycket så stort att man i alla fall sade ja till enheten.

I samhället talas det om att vi står inför en alltmer åldrande befolkning och att alla behövs i arbetslivet i framtiden. Detta måste också gälla för missbrukande kvinnor. För att komma till rätta med missbruket behövs alltså avgiftningsplatser bara för kvinnor, där man också kan knyta kontakter, samtala med andra kvinnor som har liknande erfarenheter och därtill få stöd för en missbruksfri framtid. Jag anser att det måste bli en rättighet för kvinnor att få vistas i en trygg avgiftningsmiljö i alla delar av landet och att bli behandlade av kunnig personal.

Min motion So431 om att riksdagen ska ge regeringen till känna att en översyn ska ske av missbrukande kvinnors rätt till trygga avgiftningsplatser besvaras i utskottets betänkande genom att man hänvisar till att riksdagen främst ska fatta beslut om övergripande och nationella frågor och till ansvarsfördelningen mellan stat, kommun och landsting.

Jag anser att det kommunala självstyret är viktigt, men när det gäller rättigheter måste riksdag och regering sätta ramarna. Oftast har de mest utsatta i samhället ingen som talar för dem, förutom frivilligorganisationer. Dessa organisationer kan hålla fram vikten av en rättighetslagstiftning men som bekant inte besluta själva.

Herr talman! Tyvärr kan jag inte yrka bifall till motionen, men det finns ett särskilt yttrande från Miljöpartiet. Om inte tillgången till avgiftningsplatser för missbrukande kvinnor är en övergripande och nationell fråga i det land som vill vara världens mest jämställda, vet jag inte vilken fråga som skulle vara det. Vi glömmer lätt att missbrukande kvinnor också är mammor, döttrar och väninnor till någon.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 mars.)

13 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

2003/04:74 Fortsatt giltighet av 1952 års tvångsmedelslag och lagen om hemlig kameraövervakning

2003/04:69 En ny statlig myndighet för socialförsäkringens administration

2003/04:76 Vissa fastighetstaxeringsfrågor, m.m.
2003/04:78 Prövningstillstånd för riksåklagaren i hovrätt och i Högsta domstolen
2003/04:86 Ändringar i sametingslagen (1992:1433), m.m.
2003/04:88 Övervakning av sjötrafiken m.m.
2003/04:89 Åtgärder för ett effektivare och snabbare brottmålsförfarande
2003/04:92 Sveriges antagande av rambeslut om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff
2003/04:93 Några frågor om sekretess, m.m.
2003/04:108 Inteckning i utländsk valuta

Prot. 2003/04:80
10 mars

Skrivelse

2003/04:60 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2003

14 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 10 mars

2003/04:337 av *Holger Gustafsson* (kd) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Djurskyddsmyndigheten

2003/04:338 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Leif Pagrotsky

Småföretagen och jobben

2003/04:339 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till näringsminister Leif

Pagrotsky

Egenföretagare

2003/04:340 av *Jörgen Johansson* (c) till justitieminister Thomas Bodström

Vikten av lagföring för brott

2003/04:341 av *Gunnar Andrén* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Närpolisstationernas betydelse för rättssäkerheten

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 mars.

15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 10 mars

2003/04:875 av *Solveig Hellquist* (fp) till socialminister Lars Engqvist

Utbildningsnivån för personal inom äldreomsorgen

2003/04:876 av *Annelie Enochson* (kd) till statsrådet Berit Andnor
Barns förmögenhet vid beräkning av bostadsbidrag
2003/04:877 av *Axel Darvik* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros
En öppen rektorsutbildning
2003/04:878 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Förtroendet för Djurskyddsmyndigheten
2003/04:879 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Personalminskning hos statliga arbetsgivare i Gävle
2003/04:880 av *Christin Nilsson* (s) till näringsminister Leif Pagrotsky
Kvinnligt företagande
2003/04:881 av *Rolf Gunnarsson* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Skatt vid omarrondering
2003/04:882 av *Christer Nylander* (fp) till finansminister Bosse Ringholm
Offentligt sparande
2003/04:883 av *Else-Marie Lindgren* (kd) till försvarsminister Leni Björklund
Proposition om beredskap mot terroristdåd
2003/04:884 av *Inger Lundberg* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Uppklaring av våldtäktsbrott
2003/04:885 av *Solveig Hellquist* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Påföljd för brott
2003/04:886 av *Erling Wälivaara* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Sammanläggning av den allmänna och den särskilda beredskapspolisen
2003/04:887 av *Erling Wälivaara* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Bristen på poliser

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 mars.

16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 10 mars

2003/04:786 av *Sven Gunnar Persson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Minskad risk att dömas för miljöbrott
2003/04:810 av *Johan Linander* (c) till justitieminister Thomas Bodström
Avskrivande av brott utan polisutredning

2003/04:816 av *Tina Acketoft* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
 Hatbrott mot homosexuella
2003/04:817 av *Tina Acketoft* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
 Rättssäkerhet för homosexuella
2003/04:830 av *Peter Althin* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
 Övervakningskameror i taxibilar
2003/04:831 av *Gustav Fridolin* (mp) till utrikesminister Laila Freivalds
 Situationen för HBT-personer i Kenya
2003/04:832 av *Torsten Lindström* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
 Häktet i Västerås
2003/04:840 av *Allan Widman* (fp) till kulturminister Marita Ulvskog
 Medlemskap i trossamfund
2003/04:843 av *Anita Brodén* (fp) till finansminister Bosse Ringholm
 Beskattning av dieselfordon
2003/04:844 av *Lilian Virgin* (s) till finansminister Bosse Ringholm
 Momsbeläggning av ideella aktiviteter
2003/04:845 av *Inger Davidson* (kd) till statsrådet Lena Hallengren
 Barns behov av lek i förskolan
2003/04:847 av *Gudrun Schyman* (v) till statsrådet Hans Karlsson
 Arbetslösa som är sjukskrivna
2003/04:848 av *Inger Lundberg* (s) till statsrådet Hans Karlsson
 Stimulans av teknisk utbildning
2003/04:850 av *Karin Thorborg* (v) till miljöminister Lena Sommestad
 Vattenskoteranvändningen
2003/04:856 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till försvarsminister Leni Björklund
 Framtiden för bilkåristerna
2003/04:857 av *Rolf Olsson* (v) till justitieminister Thomas Bodström
 Brottsoffer och skadestånd
2003/04:858 av *Ulf Sjösten* (m) till justitieminister Thomas Bodström
 Missförhållanden vid svenska häkten
2003/04:859 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
 Brottsoffer som tvingas betala skadestånd
2003/04:864 av *Berndt Ekholm* (s) till statsrådet Carin Jämtin
 Bistånd till militära insatser

Prot. 2003/04:80
 10 mars

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
 tisdagen den 16 mars.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till och med 6 §
anf. 19 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 9 § anf. 56 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med anf. 58 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med anf. 80 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 10 § anf. 89 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om statsministerns frågestund	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
4 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 4 mars	1
KU9 Författningsfrågor	1
MJU8 EU-prioriteringar för att nå miljömålen	4
MJU11 Riktlinjer för genomförande av EG:s direktiv om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser	5
BoU5 Fastighetsrättsliga frågor m.m.	6
5 § Vissa frågor om regional utvecklingspolitik.....	7
Näringsutskottets betänkande 2003/04:NU9	7
Anf. 1 ULLA LÖFGREN (m)	7
Anf. 2 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	9
Anf. 3 LARS LINDÉN (kd)	10
Anf. 4 GUNILLA WAHLÉN (v)	12
Anf. 5 HÅKAN LARSSON (c).....	15
Anf. 6 INGEGERD SAARINEN (mp).....	17
Anf. 7 SYLVIA LINDGREN (s).....	18
Anf. 8 LARS LINDÉN (kd) replik	20
Anf. 9 SYLVIA LINDGREN (s) replik	21
Anf. 10 LARS LINDÉN (kd) replik	21
Anf. 11 SYLVIA LINDGREN (s) replik	21
Anf. 12 HÅKAN LARSSON (c) replik	22
Anf. 13 SYLVIA LINDGREN (s) replik	22
Anf. 14 HÅKAN LARSSON (c) replik	23
Anf. 15 SYLVIA LINDGREN (s) replik	23
Anf. 16 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s)	24
(Beslut fattades under 11 §.)	25
6 § Fristående skolor samt Valfrihet i skolan.....	25
Utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU4	25
Utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU6	25
Anf. 17 STEN TOLGFORS (m).....	25
Anf. 18 ANA MARIA NARTI (fp).....	27
Anf. 19 INGER DAVIDSON (kd)	29
Anf. 20 LENNART GUSTAVSSON (v)	32
Anf. 21 INGER DAVIDSON (kd) replik	34
Anf. 22 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	34
Anf. 23 INGER DAVIDSON (kd) replik	35
Anf. 24 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	35
Anf. 25 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	36
Anf. 26 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	36
Anf. 27 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	36
Anf. 28 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	37
Anf. 29 STEN TOLGFORS (m) replik	37
Anf. 30 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	38

Anf. 31	STEN TOLGFORS (m) replik	38
Anf. 32	LENNART GUSTAVSSON (v) replik	39
Anf. 33	SOFIA LARSEN (c)	40
Anf. 34	MIKAEL DAMBERG (s)	42
Anf. 35	STEN TOLGFORS (m) replik	44
Anf. 36	MIKAEL DAMBERG (s) replik	44
Anf. 37	STEN TOLGFORS (m) replik	45
Anf. 38	MIKAEL DAMBERG (s) replik	46
Anf. 39	ANA MARIA NARTI (fp) replik	46
Anf. 40	MIKAEL DAMBERG (s) replik	47
Anf. 41	ANA MARIA NARTI (fp) replik	47
Anf. 42	MIKAEL DAMBERG (s) replik	47
Anf. 43	INGER DAVIDSON (kd) replik	48
Anf. 44	MIKAEL DAMBERG (s) replik	48
Anf. 45	INGER DAVIDSON (kd) replik	49
Anf. 46	MIKAEL DAMBERG (s) replik	50
Anf. 47	SOFIA LARSEN (c) replik	50
Anf. 48	MIKAEL DAMBERG (s) replik	50
Anf. 49	SOFIA LARSEN (c) replik	51
Anf. 50	MIKAEL DAMBERG (s) replik	51
Anf. 51	MIKAELA VALTERSSON (mp)	52
	(Beslut fattades under 11 §.)	54
7 §	Nordisk konvention om social trygghet	54
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU7	54
	(Beslut fattades under 11 §.)	54
8 §	24-timmarsmyndighet inom socialförsäkringen	54
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU8	54
	(Beslut fattades under 11 §.)	54
9 §	Äldrepolitik	55
	Socialutskottets betänkande 2003/04:SoU4	55
Anf. 52	CATHERINE PERSSON (s)	55
Anf. 53	INGRID BURMAN (v)	56
Anf. 54	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	57
Anf. 55	Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp)	60
Anf. 56	CHATRINE PÅLSSON (kd)	62
Anf. 57	KENNETH JOHANSSON (c)	64
Anf. 58	KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	66
Anf. 59	LARS U GRANBERG (s)	68
Anf. 60	KENNETH JOHANSSON (c) replik	71
Anf. 61	LARS U GRANBERG (s) replik	71
Anf. 62	KENNETH JOHANSSON (c) replik	72
Anf. 63	LARS U GRANBERG (s) replik	72
Anf. 64	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	73
Anf. 65	LARS U GRANBERG (s) replik	73
Anf. 66	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	74
Anf. 67	LARS U GRANBERG (s) replik	74
Anf. 68	Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	74
Anf. 69	LARS U GRANBERG (s) replik	75

Anf. 70 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	75
Anf. 71 LARS U GRANBERG (s) replik	75
Anf. 72 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	75
Anf. 73 LARS U GRANBERG (s) replik	76
Anf. 74 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	76
Anf. 75 LARS U GRANBERG (s) replik	77
Anf. 76 INGRID BURMAN (v) replik.....	77
Anf. 77 LARS U GRANBERG (s) replik	77
Anf. 78 INGRID BURMAN (v) replik.....	78
Anf. 79 LARS U GRANBERG (s) replik	78
Anf. 80 ELINA LINNA (v).....	79
Anf. 81 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	80
Anf. 82 ELINA LINNA (v) replik.....	80
Anf. 83 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	81
Anf. 84 ELINA LINNA (v) replik.....	81
Anf. 85 HELI BERG (fp)	82
(Beslut fattades under 11 §.).....	83
10 § Socialtjänstpolitik	83
Socialutskottets betänkande 2003/04:SoU5	83
Anf. 86 MARINA PETTERSSON (s).....	83
Anf. 87 INGRID BURMAN (v).....	84
Anf. 88 MAGDALENA ANDERSSON (m).....	86
Anf. 89 MARITA ARONSON (fp).....	88
Anf. 90 ULRIK LINDGREN (kd).....	90
Anf. 91 ANNIKA QARLSSON (c).....	92
Anf. 92 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	93
Anf. 93 CHRISTER ENGELHARDT (s).....	95
Anf. 94 MARITA ARONSON (fp) replik.....	98
Anf. 95 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	98
Anf. 96 MARITA ARONSON (fp) replik.....	98
Anf. 97 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	99
Anf. 98 ULRIK LINDGREN (kd) replik	99
Anf. 99 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	99
Anf. 100 ULRIK LINDGREN (kd) replik	100
Anf. 101 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	100
Anf. 102 ANNIKA QARLSSON (c) replik	100
Anf. 103 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	101
Anf. 104 ANNIKA QARLSSON (c) replik	101
Anf. 105 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	101
Anf. 106 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	102
Anf. 107 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	102
Anf. 108 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	102
Anf. 109 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	103
(forts. 12 §).....	103
Ajournering	103
Återupptagna förhandlingar	103
Meddelande om inställd votering	103

11 § Beslut om ärenden som sludebatterats vid dagens sammanträde.....	104
NU9 Vissa frågor om regional utvecklingspolitik.....	104
UbU4 Fristående skolor	105
UbU6 Valfrihet i skolan	107
SfU7 Nordisk konvention om social trygghet	108
SfU8 24-timmarsmyndighet inom socialförsäkringen	108
SoU4 Äldrepolitik	108
12 § (forts. från 10 §) Socialtjänstpolitik (forts. SoU5).....	110
Anf. 110 LUCIANO ASTUDILLO (s)	110
Anf. 111 MONA JÖNSSON (mp)	111
(Beslut skulle fattas den 17 mars.)	112
13 § Bordläggning.....	112
14 § Anmälan om interpellationer	113
15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	113
16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	114
17 § Kammaren åtskildes kl. 16.38.	116

